

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Revoluce v Papežském státě 1831
a Spojené italské provincie**

Daniel Martínek

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Revoluce v Papežském státě 1831
a Spojené italské provincie**

Daniel Martínek

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. PhDr. Miroslavu Šedivému,
Ph.D. za odborné vedení mé práce.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Ustanovení Vídeňského kongresu a vývoj ve střední Itálii do roku 1830....	6
2.1 Výsledky Vídeňského kongresu.....	6
2.2 Vývoj papežských <i>Legazioni</i> do roku 1830.....	8
2.3 Předvečer revoluce.....	15
3 Revoluce v Itálii roku 1831 a vznik Spojených italských provincií.....	18
3.1 Revoluce v Modeně a Parmě roku 1831.....	18
3.2 Revoluce v Papežském státě a vznik Spojených italských provincií.....	24
3.3 Reakce papežské vlády a její snahy o potlačení revoluce.....	42
4 Rakouská vojenská intervence a kapitulace revolucionářů.....	48
4.1 Rakouská vojenská intervence.....	48
4.2 Kapitulace revolucionářů.....	56
5 Důsledky revoluce v Papežském státě.....	61
5.1 Konference v Římě a rakousko-papežské vztahy.....	61
5.2 Vývoj v <i>Quattro legazioni</i>	64
5.3 Revoluce v kontextu <i>Risorgimenta</i>	69
6 Závěr.....	72
7 Seznam pramenů a literatury.....	77
7.1 Nevydané prameny.....	77
7.2 Vydané prameny.....	77
7.3 Literatura.....	78
8 Resumé.....	84
9 Příloha.....	87

1 Úvod

Období od konce napoleonských válek v roce 1815 do revolučního roku 1848 bylo v západní a střední Evropě charakterizováno stabilním mírem, kdy nedošlo k žádnému většímu vojenskému konfliktu. Přestože politický systém vytvořený na Vídeňském kongresu neumožnil jakékoli narušení mocenské rovnováhy, došlo v této epoše k několika krizovým situacím, které byly hrozbou pro evropský mír. Jedním z těchto momentů bylo vypuknutí Červencové revoluce ve Francii roku 1830 a nástup Ludvíka Filipa na francouzský trůn. Tyto události měly silnou odezvu napříč Evropou – kromě Belgie, kde revoluce skončila vznikem samostatného belgického státu, zasáhla tato revoluční vlna také Polsko, Itálii a Německo. Na Apeninském poloostrově, na kterém se v době předbřeznové (1815–1848) vyskytovalo několik nezávislých italských států, vypukla revoluce v Modeně, Parmě a Papežském státě. Neboť Itálie tehdy byla považována Rakouskem za jednu z hlavních zájmových oblastí, nemohl rakouský kancléř Klemens Wenzel Nepomuk Lothar kníže Metternich-Winneburg-Ochsenhausen připustit žádné změny na poloostrově, které by rozvrátily dosavadní rovnováhu sil.

Cílem předkládané diplomové práce je rekonstrukce a analýza událostí v únoru a březnu roku 1831 v Papežském státě s přihlédnutím k vývoji v ostatních italských státech a se zřetelem na mezinárodní konstelaci v tomto období. Největší pozornost je věnována samotnému vypuknutí revoluce v Církevním státě a vzniku Spojených italských provincií, stranou zájmu však nezůstává ani rakouská vojenská intervence, která ukončila existenci tohoto revolučního státu. K dosažení kvalitní analýzy revolučních událostí je třeba zohlednit vývoj Papežského státu před a po roce 1831, stejně tak jako kontext doby a italského *Risorgimenta*.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol. Ta první se zabývá výsledky Vídeňského kongresu a jejich dopadem na politické uspořádání Apeninského poloostrova, představuje vývoj papežských *Legazioni* do roku 1830 a končí zvolením papeže Řehoře XVI. při konkláve v zimě 1830–1831. Druhá kapitola, která spolu s kapitolou třetí tvoří jádro této práce, pojednává o vypuknutí revoluce ve střední Itálii, vzniku Spojených italských provincií a reakci papežské vlády na tyto události. Ačkoli se první část této kapitoly zaměřuje na revoluční události ve vévodstvích Modena a Parma, větší pozornost je věnována revoluci v Papežském státě (druhá část), která je hlavním tématem předloženého textu. Vývoj ve vévodstvích však nemůže být opomenut, aby

mohlo být dosaženo komplexní analýzy revoluční vlny v Itálii roku 1831. Poslední část druhé kapitoly se zabývá reakcí papežské vlády na povstání v provinciích, přičemž je ukončena Řehořovým požadavkem o rakouskou vojenskou intervenci. Její průběh je pak přiblížen ve třetí kapitole, která současně objasňuje okolnosti kapitulace revolucionářů na konci března, jež znamenala konec revoluce v Papežském státě. Poslední kapitola je věnována vývoji Církevního státu od potlačení revoluce po rakouskou a francouzskou vojenskou intervenci na počátku roku 1832. Tento oddíl také obsahuje stručný přehled o diplomatické konferenci v Římě, na které se řešila otázka evakuace rakouských jednotek, amnestie pro účastníky revoluce a reformy v Papežském státě. Vývoj severních provincií do příchodu rakouských jednotek v lednu 1832 je představen ve druhé části kapitoly. Závěrečná pasáž se zabývá vlivem revoluce v Papežském státě na pozdější vznik osvobozené a sjednocené Itálie.

Diplomová práce byla zpracována na základě nevydaných i vydaných pramenů a odborné literatury v českém, anglickém, německém, italském a francouzském jazyce. Nevydané prameny použité v této práci jsou uloženy ve Státním archivu v Boloni (Archivio di Stato di Bologna) a v Rakouském státním archivu ve Vídni (Österreichisches Staatsarchiv). V Boloni jsem prostudoval nevydanou korespondenci určenou boloňskému veliteli papežských jednotek, která obsahuje informace o situaci ve městě v měsících před vypuknutím revoluce a během ní. Ve Vídni jsem se zaměřil na diplomatickou korespondenci mezi rakouským kancléřem Metternichem a rakouským velvyslancem v Římě Rudolfem von Lützowem (Haus-, Hof- und Staatsarchiv), přičemž předmětem mého zájmu byla zejména korespondence z let 1830–1832. V tomto archivu jsem rovněž našel osobní dopisy Řehoře XVI. Františku I. požadující realizaci rakouské vojenské intervence v Papežském státě. V souvislosti s revolucí v Modeně jsem prostudoval také karton obsahující korespondenci Františka IV. Modenského.

Pro zpracování kapitoly o rakouské vojenské intervenci v březnu 1831 bylo nutné prostudovat prameny uložené ve vídeňském Válečném archivu (Kriegsarchiv). Zde je uchována především korespondence mezi velitelem rakouských jednotek v Miláně a předsedou Dvorské válečné rady ve Vídni, stejně tak i korespondence jednotlivých generálů s milánským generálním domem. Nalezl jsem zde rovněž korespondenci výše zmíněného velitele v Lombardsko-Benátsku s rakouským velvyslancem v Římě či rakouským kancléřem ve Vídni. Z Válečného archivu jsem

využil pro zpracování této práce také další dokumenty (proklamace, seznamy) související s přítomností rakouských jednotek v Papežském státě.

Z vydaných pramenů bylo pro zpracování této práce zcela zásadní dílo *L'archivio dei governi provvisori di Bologna e delle Provincie Unite del 1831*, které sestavil vatikánský archivář Lajos Pásztor a italský historik Pietro Pirri. V této publikaci jsou obsaženy veškeré proklamace a dekrety vydané Prozatímní vládou v Boloni, respektive vládou Spojených italských provincií, zápisy z jejich zasedání, informace o diplomatických misích a vztazích či vojenská nařízení. Autoři rovněž do této edice zařadili korespondenci některých hlavních účastníků revoluce, v rámci přílohy dále připojili korespondenci představitelů papežské vlády o vypuknutí revoluce, dopisy francouzského vyslance pobývajícího během revoluce v Boloni a korespondenci Státního sekretáře s místním papežským zástupcem o kapitulaci revolucionářů. Tyto vydané prameny, shromážděné především z Vatikánského archivu, byly pro můj výzkum klíčové. Dalším přínosným vydaným pramenem byly kroniky hraběte Francesca Rangoneho, který den po dni zaznamenal události v Boloni. Kroniky k vydání připravil Giovanni Natali, pro tuto práci byly podstatné části popisující události let 1830–1832.

V rámci odborné literatury se revolucí zabývalo několik italských historiků. Nejvýznamnějším z nich je italský univerzitní profesor a historik Giovanni Natali, který ve svém díle *La rivoluzione italiana del 1831–1832 e le sue immediate conseguenze* nastiňuje nejen revoluční roky 1831–1832, ale také vývoj v Papežském státě a dalších zemích před a po roce 1831. Publikace je souhrnem vyučované látky z lekcí, které Natali odpřednášel na Boloňské univerzitě v akademickém roce 1955–1956. Další Nataliho publikace, které se zabývají situací v severních provinciích Papežského státu na počátku 30. let 19. století, jsou například *Il cardinale Carlo Oppizzoni, legato a latere per le Quattro legazioni, Bologna dopo la rivoluzione del 1831* nebo *Bologna al tempo della Guardia Civica 1831–1832*. Přestože některé informace v těchto dílech jsou nepřesné a některé události vysvětleny jen stručně, byly tyto publikace pro zpracování práce důležité. Natali zhodnotil revoluci jako důsledek neúspěšné karbonářské vzpoury v letech 1820–1821 a procesů, které následovaly. Události na počátku roku 1831 vnímal jako přelom ve vývoji Papežského státu, od kterého docházelo k významnějším změnám než v patnácti letech po Vídeňském kongresu.

Mezi další italské historiky věnující se revoluci v Papežském státě roku 1831 patří Albano Sorbelli s dílem *Libro dei compromessi politici nella rivoluzione del 1831–1832*, ve kterém jsou uvedeny biografické údaje hlavních účastníků revoluce. Sorbelli přispěl k dané problematice také knihou *Opuscoli, stampe alla macchia e fogli volanti riflettenti il pensiero politico italiano 1830–1835*, představující sebrání pramenů prezentujících politické myšlení vzdělaných Italů v letech 1830–1835, a monografií *L'università di Bologna e la rivoluzione del 1831*, popisující vliv revoluce na Boloňskou univerzitu. Revolucí 1831 a pobytem rakouských jednotek v Papežském státě se zabývá také okruh historiků při Muzeu *Risorgimento* v Boloni, jmenovitě Mirtide Gavelli a Fiorenza Tarozzi, které mi nejen poskytly cenné rady při zpracování této práce, ale jejich díla *La Legione Pallade. Studenti e professori dell'Ateneo bolognese nella rivoluzione del 1831*, *L'aquila su San Petronio. Esercito austriaco e società bolognese 1814–1859* a sborník *Negli anni della Restaurazione* pro mne byly velmi přínosné.

Z odborné literatury, zabývající se mezinárodními vztahy doby předbřeznové a vztahující se k tématu této práce, je třeba zmínit excelentní dvousvazkové dílo Alana J. Reinermana *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Between Conflict and Cooperation 1809–1830* a *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Revolution and Reaction 1830–1838*, ve kterém se tento americký historik zaměřuje na diplomatické vztahy Papežského státu s Rakouským císařstvím v období 1809–1838, svým přesahem se však věnuje také mezinárodní situaci v celé Evropě, stejně tak jako některým lokálním událostem v Papežském státě. Proto pro mne byla Reinermanova práce nepostradatelná, zejména pro objasnění vývoje rakousko-papežských vztahů v letech před vypuknutím revoluce a po jejím potlačení. Významným zdrojem informací byl také nespočet Reinermanových článků, které se věnují jak mezinárodním vztahům v Evropě, tak některým vybraným aspektům papežské vlády v době předbřeznové. Podobně záslužnou úlohu splnil také italský historik Narciso Nada, jenž se ve svých dílech *L'Austria e la questione romana dalla Rivoluzione di Luglio alla fine della Conferenza diplomatica romana. Agosto 1830-luglio 1831* a *Metternich e le riforme nello Stato Pontificio. La missione Sebregondi a Roma (1832–1836)* rovněž věnoval rakousko-papežským vztahům.

V českém prostředí je doba předbřeznová historiky opomíjeným obdobím. Tento stav postupně mění historik Miroslav Šedivý, jehož odborné studie byly přínosem pro

tuto práci; svými díly přibližuje českým čtenářům události let 1815–1848, zejména v souvislosti s mezinárodními vztahy. Italské revoluce z roku 1831 jsou však stále zcela přehlíženým tématem, neexistuje k nim v českém prostředí žádná relevantní literatura, pouze některé přehledy se o nich jen velmi okrajově zmiňují. Jedním z cílů této diplomové práce je proto představení těchto významných událostí ve střední Itálii roku 1831 také české čtenářské obci.

Na tomto místě je rovněž nezbytné objasnit používání cizích názvů a odborných termínů. Z důvodu absence českého překladu italského názvu *Legazioni* (anglicky *Legations*), označující severní provincie Papežského státu (Bologna, Ferrara, Forlì, Ravenna), je v textu použita jeho původní italská podoba. Toto pravidlo platí i u dalších italských názvů, které nemají český ekvivalent a nebylo možné je kvůli své specifčnosti přeložit. U všech ostatních se snažím uvést český překlad, zpravidla doplněný původním názvem v závorce. Italský termín *Risorgimento* označuje hnutí za nezávislost a národní jednotu Itálie v letech 1815–1870 s cílem politicky sjednotit italský národ na Apeninském poloostrově v jednotném národním státě. Termín Itálie je v této práci používán pouze jako geografický pojem označující území Apeninského poloostrova, neboť ke sjednocení Itálie došlo až v letech 1861–1870. Termín liberalismus označuje ideový systém, který se vyznačuje důrazem na význam osobní svobody a lidských práv a vede k omezení panovnické moci psanou ústavou, na jejímž základě vzniká volený parlament.

2 Ustanovení Vídeňského kongresu a vývoj ve střední Itálii do roku 1830

Po porážce Napoleona Bonaparta, jeho abdikaci na začátku dubna 1814 a uzavření mírové smlouvy s Francií 30. května 1814 byl vítěznými mocnostmi svolán kongres do Vídně, na kterém se mělo jednat o budoucí podobě Evropy. Na kongres, který začal v polovině září 1814 a skončil v červnu následujícího roku, byli pozváni zástupci všech evropských států, přestože vliv na výslednou podobu Závěrečných akt měli především zástupci vítězné protinapoleonské koalice. Úlohou Vídeňského kongresu bylo rozhodnout o teritoriálním uspořádání evropského kontinentu a vytvoření takového systému, který by zaručil mocenskou stabilitu a dlouhotrvající mír v Evropě a znemožnil opakování událostí let 1792–1814.¹ Jednání probíhala nejprve v režii vítězných mocností – Rakouska, Pruska, Ruska a Velké Británie, posléze byla do této komise na nátlak Velké Británie zařazena také poražená Francie. Tato Komise pěti se stala středem kongresu, třebaže Závěrečná akta byla podepsána zástupci osmi evropských států.²

2.1 Výsledky Vídeňského kongresu

K vytvoření mocenské stability v Evropě bylo třeba přerozdělit jednotlivá území tak, aby mezi státy vznikla rovnováha sil, která by zajistila trvalý mír. Bylo nezbytné vyřešit hned několik hlavních teritoriálních otázek: území dnešního Polska, Saska, Nizozemí, Belgie, Německa a Itálie.³ Nástrojem k udržení míru v Evropě měl být rovněž legitimismus, tedy navrácení původních vládnoucích rodů do čela evropských států. Tato myšlenka úzce souvisela se snahou o navrácení společenského pořádku, který byl narušen Velkou francouzskou revolucí a Napoleonskými válkami – takzvaná Restaurace.⁴ Účastníci Vídeňského kongresu si však byli vědomi, že tento stav nelze

¹ Byla vytvořena Komise pro statistický sběr informací o počtech obyvatel jednotlivých projednávaných území. WEBSTER, Charles Kingsley, *The Congress of Vienna 1814–1815*, London 1919, s. 74–76 a 92.

² Závěrečná akta byla uzavřena 9. června 1815. Jejich platnost uznávalo Rakousko, Francie, Velká Británie, Portugalsko, Prusko, Rusko a Švédsko. Španělsko sice smlouvy nepodepsalo, avšak přistoupilo k nim v červnu 1817. FAHRMEIR, Andreas, *Europa zwischen Restauration, Reform und Revolution 1815–1850*, München 2012, s. 32.

³ Polsko bylo rozděleno mezi Prusko, Rakousko a Rusko. Sasko připadlo Prusku a Rakousku, které anektovalo strategicky významnější polovinu tohoto území. Rakousko však ztratilo kontrolu Belgie, které spolu s Holandskem vytvořilo Království spojeného Nizozemí. Na území Německa byl vytvořen Německý spolek – svazek německých zemí, Pruska a Rakouska. SCHROEDER, Paul W., *The Transformation of European Politics 1763–1848*, Oxford 1994, s. 523–570.

⁴ Tímto pojmem je proto historiky nazýváno období od Vídeňského kongresu do revolučních let 1848–1849.

zcela vrátit, že události po roce 1792 přinesly dalekosáhlé změny, které musely být zohledněny. Kongres v hlavním městě Rakouského císařství byl prvním z několika schůzek evropských panovníků, které byly v následujících letech zorganizovány a které měly za úkol udržet všeobecný mír.⁵

Značná část Apeninského poloostrova byla v revolučních, respektive napoleonských letech nahrazena sesterskými republikami, později monarchiemi pod kontrolou Francie, kde došlo k významné centralizaci moci. Tento vývoj byl po pádu Napoleona ukončen a území tohoto poloostrova se prakticky po celé období první poloviny 19. století stalo objektem soupeření mezi Francií a Rakouskem. V rámci Apeninského poloostrova měla Závěrečná akta Vídeňského kongresu zásadní význam – došlo k opětovnému rozkladu Francií připojeného území a Italského království na několik italských států, jejichž správa měla být navrácena do rukou původních panovnických dynastií. V tomto směru vyvstalo několik problémů. Zatímco hrabě Metternich usiloval o bezvýhradný vliv Rakouska na poloostrově, za svou sféru vlivu ho považovala rovněž Francie v čele s vévodou Charles Maurice de Talleyrandem. Tento boj o dominanci na Apeninském poloostrově nebyl aktuální pouze na Vídeňském kongresu, ale pokračoval i v dalších letech. Po roce 1830 se stal dokonce natolik intenzivní, že způsobil několik diplomatických krizí. Další překážkou v restauraci italských států byla vláda Joachima Murata v Neapolském království, která byla paradoxně garantována samotným Rakouskem ve smlouvě z ledna 1814.⁶

Metternichův plán na kongresu v hlavním městě Rakouského císařství bylo odsunovat italskou otázku, dokud nenastane správný okamžik, který by Rakousko využilo k získání co největšího vlivu v Itálii. Tento plán byl však narušen návratem Napoleona z Elby a vyhlášením Stodenního císařství, což v důsledku vedlo k vypuknutí Neapolské války.⁷ Rakousko Murata porazilo a na Vídeňském kongresu bylo rozhodnuto o navrácení Neapolského království Ferdinandu IV. Bourbonckému. Ten o rok později

⁵ KISSINGER, Henry, *Obnovení světového řádu. Metternich, Castlereagh a otázka míru 1812–1822*, Boston 1973, s. 372.

⁶ Přestože byl Murat Napoleonovým spojencem, po porážce francouzské armády u Lipska v říjnu 1813 se dohodl s Rakouským císařstvím, které uznalo jeho vládu v Neapolském království. Na oplátku se již nikdy neměl postavit na stranu Francie. WEBSTER, s. 123; SCHROEDER, s. 568.

⁷ Válečné střetnutí sedmé protinapoleonské koalice (především rakouských jednotek) s Neapolským královstvím, trvající od 15. března do 20. května 1815. Přestože se Joachim Murat se svým vojskem dostal až na rakouské území Lombardsko-Benátska, po porážce v bitvě u Tolentina 2.–3. května byl nucen ustoupit. Válka skončila uzavřením míru v Casalanzě 20. května 1815. Murat, který mezitím utekl do exilu, se pokusil svou vládu v Neapoli obnovit. V říjnu 1815 příplul do Kalábrie, kde byl ale zadržen bourbonskými vojáky a o několik dní později popraven. SCHROEDER, s. 548–550.

vytvořil spojením tohoto území a Sicílie Království obojí Sicílie.⁸ Zbytek Apeninského poloostrova zůstal pod kontrolou Rakouska.⁹ Lombardsko-Benátsko bylo přímo připojeno k Rakouskému císařství; vévodství Parma a Piacenza připadly Marii Louise, rakouské arcivévodkyni a Napoleonově manželce; rakouský arcivévoda František IV. nastoupil na trůn ve vévodství Modenském; rakouský arcivévoda Ferdinand III. byl opětovně dosazen na trůn ve velkovévodství Toskánském; vévodství Lucca bylo náhradou za Parmské vévodství přenecháno infantce Marii Louise z rodu Bourbon-Anjou.¹⁰ Správa nad Papežským státem byla navracena Římu, Rakousko si však ponechalo právo na umístění svých jednotek v provincii Ferrara; v Království obojí Sicílie se na trůn vrátil Ferdinand z rodu Bourbon-Anjou, který však byl pod vlivem Rakouska.¹¹

Z tohoto výčtu je zřejmé, že v Itálii bylo po Vídeňském kongresu hegemonem Rakousko, které této oblasti přikládalo značný význam. I přes obtíže s Muratovou vládou v Neapolsku a přetrvávající animozitou mezi Rakouskem a Francií, dokázalo Rakouské císařství svou pozici v Itálii v letech 1814–1815 upevnit. Ať už to bylo s využitím spojeneckých smluv či rodovou spřízněností, Metternichova politika určovala od tohoto okamžiku další vývoj na poloostrově, především pak v jeho severní a střední části.¹²

2.2 Vývoj papežských *Legazioni* do roku 1830

Uzavřením smlouvy mezi Rakouskem a Papežským státem z 12. června 1815 byla obnovena dřívější papežova moc nad územím stejného rozsahu jako před rokem 1796. Za restauraci papežovy moci byl zodpovědný v první řadě hrabě Metternich, který v ní spatřoval hned několik příležitostí, které měly být pro Rakousko v budoucnu přínosné: zaprvé, vliv v Papežském státě měl dokončit rakouskou kontrolu nad celým Apeninským poloostrovem. Zadruhé, udržování vřelých vztahů se Svatým stolcem mělo být významnou podporou Metternichovy politiky. Vyjednávání s Papežským stolcem

⁸ STRAUS, Hannah Alice, *The Attitude of the Congress of Vienna toward Nationalism in Germany, Italy, and Poland*, New York 1949, s. 103.

⁹ S výjimkou Piemontu, utvořeného z Janova a dílčích anexí francouzského území, který nebyl pod plnou kontrolou Metternicha, ale díky své poloze spíše pod kontrolou Paříže.

¹⁰ Jednalo se tedy o území mimo kontrolu Rakouska, jeho důležitost je však irelevantní.

¹¹ Po potlačení revoluce v Neapoli v letech 1820–1821 rakouskými jednotkami byl vyslancem v Neapoli jmenován hrabě Ficquelmont, který prakticky řídil správu země.

¹² SMITH, Denis Mack, *The Making of Italy 1796–1870*, New York, Evanston, London 1968, s. 25; SCHROEDER, s. 568–570.

mu usnadňovala přítomnost kardinála Ercole Consalviho¹³ ve Vídni, který se rovněž zúčastnil kongresu. Právě prostřednictvím osoby kardinála byla utvářena politika mezi Rakouskem a Papežským státem v letech 1815–1823, která prosazovala úzkou spolupráci mezi těmito dvěma státy v konzervativním, protirevolučním duchu.

Klíčovou záležitostí, kterou musel kardinál Consalvi v období po Vídeňském kongresu v rámci správy Papežského státu řešit, byla hrozba opětovného vypuknutí revoluce, kterou podněcovaly liberální skupiny napříč poloostrovem. Těmi největšími, jejichž činnost byla rozšířena po celé Itálii, byly dvě skupiny: *Sekty*¹⁴ a *Karbonáři*.¹⁵ Consalvi si byl vědom, že nelze vrátit situaci před rok 1792 a že evropská, respektive italská společnost je poznamenána Francouzskou revolucí a Napoleonskými válkami. Věděl, že k udržení stability je potřeba společnost modernizovat a že zavedení určitých reforem bylo nevyhnutelné. Ve funkci Státního sekretáře, kterou vykonával až do smrti papeže Pia VII. v srpnu 1823, nejvíce úsilí Consalvi věnoval právě těmto změnám v Papežském státě. K tomuto účelu zřídil novou provizorní vládu v *Legazioni*, která měla na jedné straně zachovat pozitivní francouzské inovace (samozřejmě pouze takové, které neohrožovaly vládu papeže), na straně druhé obnovit ty aspekty starého režimu, které upevní papežovu moc a ochrání jeho zájmy v provinciích. V červenci

¹³ Ercole Consalvi (1757–1824) byl italský státník a kardinál. Po studiu práva a církevních dějin na Papežské církevní akademii v Římě vstoupil roku 1783 do papežských služeb. Během francouzské okupace Říma v roce 1798 byl nejprve uvězněn, poté deportován do exilu. Pod rakouskou ochranou se zúčastnil volby papeže v letech 1799–1800. Po zvolení Pia VII., jenž byl Consalviho osobním přítelem, byl jmenován kardinálem, později Státním sekretářem. Významnou roli sehrál při vyjednávání o konkordátu s Francií v roce 1801. Napoleon ho donutil k rezignaci na funkci Státního sekretáře, po uvěznění Pia VII. byl Consalvi odeslán do exilu. Jako vůdce papežské opozice vůči Napoleonovi se zúčastnil Vídeňského kongresu, na kterém se mu podařilo vyjednat navrácení ztracených území Papežského státu. V roce 1815 se vrátil do funkce Státního sekretáře. Až do své smrti v lednu roku 1824 se snažil o upevnění papežské moci, kterého chtěl dosáhnout kompromisem mezi revolučními principy a tradičním konzervatismem. FISCHER, Engelbert Lorenz, *Cardinal Consalvi. Lebens- und Charakterbild des grossen Ministers Papst Pius' VII.*, Mainz 1899, s. 1–17, 95–98, 293–297.

¹⁴ Italské Sekty (*Settari*) byly tajné liberálně-nacionalistické skupiny, jejichž původ je spojován s činností Svobodných zednářů. Během svého vývoje byly ovlivněny myšlenkami osvícenství a francouzské revoluce. Na území Itálie se toto hnutí poprvé objevilo v souvislosti s odporem vůči Napoleonské vládě. V období po Vídeňském kongresu vyjadřovaly averzi vůči Restauraci a snažily se změnit zavedený řád. Jedinou možnost, jak této změny dosáhnout, spatřovaly ve vypuknutí revoluce. Proto je jejich činnost spojována s protirežimními spiknutími a povstáními. REINERMAN, Alan J., *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Between Conflict and Cooperation 1809–1830*, Washington, D.C. 1979, s. 30.

¹⁵ Stejně jako Sekty také Karbonáři realizovali svou činnost v utajení. Jejich aktivity směřovaly k vytvoření sjednoceného, nezávislého italského státu. Přestože původně operovali především na jihu Itálie, jejich působení proniklo na území celého poloostrova. V rámci Papežského státu byla nejrozšířenější sítí Karbonářů v provincii Romagna, především ve městech Cesena a Forlì. COMANDINI, Alfredo, *Cospirazioni di Romagna e Bologna nelle memorie di Federico Comandini*, Bologna 1899, s. 16–17.

1816 vydal Pius VII. reskript *Motu Proprio*,¹⁶ který obsahoval výsledky Consalviho práce na reorganizaci v *Legazioni*, především v oblasti administrativních a soudních reforem. Consalviho úsilí maximalizovat centrální moc papežství bylo doprovázeno kardinálovo obavou ze zasahování Rakouska do vnitřních záležitostí Papežského státu, stejně tak jako odporem příslušníků *Zelanti*,¹⁷ a přestože měl podporu ve vedení jednotlivých provincií,¹⁸ nepodařilo se mu za svého života plánované změny dokončit.

Consalvi sváděl trvalý boj uvnitř Papežského státu s příslušníky *Zelanti*, kteří odporovali jeho reformnímu úsilí a snažili se o obnovení co největšího vlivu církve. Právě díky nim byli do nejvyšších správních úřadů jmenováni zástupci kléru. Další překážkou Consalviho interní politiky byla antipatie obyvatelstva, která narostla zejména po hladomoru v letech 1816–1817. Snahy o restauraci papežské moci vedly ke vzniku tajných společností a sekt, jejichž programy nebyly vždy zcela jasné, ale zpravidla měly podobné aspekty - požadavek konstituční vlády, občanské svobody a snížení či eliminaci vlivu duchovenstva.¹⁹ Ve střední a severní Itálii byl součástí těchto programů často také požadavek odstranění vlivu cizích mocností na vnitřní záležitosti jednotlivých provincií, což bylo namířeno zvláště proti Rakouskému císařství. Již v roce 1817 došlo ke spiknutí ve městě Macerata v provincii Marche, které však skončilo neúspěchem.²⁰ Centrem konspiračních skupin se v první polovině dvacátých let stala oblast Romagna, především města Cesena, Forlì, Imola a Rimini, kde docházelo k mocenským bojům nejprve mezi příslušníky Sekt a policií, později mezi stoupenci

¹⁶ *Motu Proprio* vydané 6. července 1816 bylo určeno především pro tu část Papežského státu, která byla před rokem 1815 pod nadvládou Francie. Byla zachována francouzská soudní a administrativní organizace, úředníci dosazení francouzskou vládou si až na některé výjimky ponechali své funkce. Občanský zákoník zavedený Napoleonem byl zrušen a nahrazen zákonem, který vyhovoval papežské kurii. V oblasti obchodu byl zachován obchodní zákoník, obchodní soudy i systém poskytování půjček. V rámci trestního práva bylo zrušeno mučení, stejně tak jako Napoleonův soudní řád, v platnost vešly dřívější systémy soudního řízení. PETROCCHI, Massimo, *La Restaurazione, il Cardinale Consalvi e la riforma del 1816*, Firenze 1941, s. 53.

¹⁷ *Zelanti* byla frakce uvnitř papežské vlády, která usilovala o vliv na řízení Papežského státu. Zástupci tohoto proudu se snažili o obnovu dřívějších výsad, které duchovenstvo mělo, a o které přišlo v důsledku Napoleonské nadvlády. V rámci této obnovy se zaměřovali na potlačení jakéhokoliv úsilí o liberalizaci konzervativního řádu. Právě tato agitace byla permanentním zdrojem konfliktů uvnitř papežské vlády, kdy Consalviho pokusy o reformu byly negovány zástupci *Zelanti*. REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 36–37.

¹⁸ Consalviho reformní úsilí podporoval například kardinál a arcibiskup v Boloni Carlo Oppizzoni, kardinál a papežský legát ve Forlì Giuseppe Spina nebo kardinál Alessandro Lante. PETROCCHI, Massimo, *La restaurazione romana 1815–1823*, Firenze 1943, s. 100–101.

¹⁹ DITO, Oreste, *Massoneria, Carboneria ed altre società segrete*, Torino, Roma 1905, s. 189.

²⁰ Tamtéž, s. 208–300.

revoluční a konzervativní strany. Tento mocenský zápas v druhé polovině dvacátých let přerostl v osobní útoky na zástupce vlády.

Období po Vídeňském kongresu znamenalo pro Papežský stát obnovu papežské moci. Tento proces nebyl všude, zvláště v severních provinciích Papežského státu, kde byla revoluční Francií zřízena nejprve Cisalpinská republika, Italská republika, a později Napoleonem Italské království,²¹ přijímán s entuziasmem. Francouzská nadvláda přinesla obyvatelstvu provincií občanský zákoník, reformy v oblasti administrativy, školství či soudnictví, znamenala změny v armádě. Consalviho reformy negativně ovlivnily především šlechtu, které nebyly přiznány jejich původní předrevoluční výsady, neboť byly zachovány napoleonské instituce upřednostňující nepriviligované společenské vrstvy.²²

Reformní kurz Consalviho politiky byl podporován Metternichovým Rakouskem, které Consalvi vnímal jako nejvhodnějšího partnera v boji proti revolucím a jako ochránce papežových zájmů. Stejně jako Metternich i on usiloval o eliminaci hrozby vypuknutí revoluce v Papežském státě, která by měla za následek narušení klidu v Itálii, v horším případě v celé Evropě. Metternichova politika vůči Svatému stolci byla opřena o několik pilířů, na jejichž základě byly utvářeny vztahy mezi Vídní a Římem. Prvním, a pravděpodobně tím nejdůležitějším, byl Metternichův záměr využít hlavu římskokatolické církve k podpoře konzervatismu, neboť právě v papežství, nutno říci oprávněně, spatřoval jistotu v boji proti revolucím.²³ Druhým důvodem byla představa papeže jako duchovního vůdce a světského vládce, což jasně vyjadřovalo spojení mezi záležitostmi politiky a náboženství. V tomto smyslu chtěl Metternich prosazovat spolupráci státu s církví, přestože neměl žádný sklon k dominanci církve nad státem – byl si vědom, že moc státu je natolik silná, že nemůže být v Rakousku církví ohrožena. Třetím rysem rakouské politiky vůči Papežskému státu byla víra v papežovu mezinárodní pozici, která měla monarchii na Dunaji pomoci při udržení svého postavení

²¹ Cisalpinská republika (1797–1802), Italská republika (1802–1805) a Italské království (1805–1814) měly za hlavní město Milán. PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 2007, s. 212–220.

²² PETROCCHI, *La Restaurazione, il Cardinale Consalvi*, s. 55.

²³ Metternich hodlal využít takzvaný koncept Unie trůnu a oltáře. Myšlenka, jejíž původ lze najít ve středověku, byla založena na spolupráci církve a světských panovníků. Tuto ideu obnovil na začátku 19. století filozof Joseph de Maistre, jenž byl odpůrcem osvícenství a revolučních směrů, a jediné východisko z revolučního chaosu spatřoval v součinnosti církve a státu. Koncept byl pro Metternicha více než vhodný v rámci jeho snah o zachování konzervativního pořádku a stal se tak základním principem papežsko-rakouských vztahů v období Restaurace. REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 21–35.

hegemonu na poloostrově. Spolupráce s papežem jakožto vládcem druhého největšího italského státu kontrolující strategický střed poloostrova, byla v té době více než žádoucí. Součinnost s Římem byla také nástrojem v boji proti odvěkému rivalovi Francii. Z těchto důvodů si Metternich prozíravě již na „tančícím“ kongresu získal papežovu důvěru tím, že se zasadil o obnovení jeho moci v *Legazioni*.²⁴

Vliv na vývoj v Papežském státě měla rovněž první krize období Restaurace, revoluce v Neapoli, která vypukla v červenci 1820 v důsledku nepokojů ve Španělsku.²⁵ Království obojí Sicílie bylo pod vlivem rakouské politiky a Metternich nehodlal připustit, aby se revoluce rozšířila i do severních částí poloostrova, což by znamenalo akutní hrozbu rakouské hegemonii ve střední Evropě. Povstání bylo nakonec potlačeno za pomoci rakouské armády, která byla i přes protesty některých států²⁶ do jižní Itálie vyslána na základě pozvání neapolského krále a souhlasu velmocí na kongresech v Opavě a Lublani. V okamžiku, kdy již bylo rozhodnuto o rakouské vojenské intervenci na jihu Itálie, vypuklo na severu Itálie, tentokrát v Piemontu, nové povstání. I tato vzpoura byla potlačena za pomoci rakouského vojska a Metternich tak dokázal přes krizové roky 1820–1821 udržet pozici Rakouska jako hegemonu na Apeninském poloostrově. Potlačení revolucí však zapůsobilo jako katalyzátor nenávisti liberálně-nacionalistických skupin v Itálii vůči Rakouskému císařství, které od tohoto okamžiku bylo ještě více vnímáno jako bariéra v boji za svobodnou a sjednocenou Itálii, nejinak tomu bylo v Papežském státě.²⁷ Kromě toho rakouská vojenská intervence v Neapoli, která mohla být realizována pouze přechodem rakouských jednotek přes území Papežského státu, dočasně utlumila činnost tajných liberálních skupin v *Legazioni* a částečně tak přispěla k potlačení karbonářského hnutí v provinciích.

V srpnu 1823 zemřel papež Pius VII. a po konkláve, které proběhlo ve dnech 2. – 28. září 1823, byl papežem zvolen Lev XII.²⁸ S volbou nového papeže došlo

²⁴ REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 21–23.

²⁵ Již v květnu 1820 propuklo v Neapoli lidové povstání, to však bylo potlačeno. Také druhý zamýšlený protivládčí čin, unesení královské rodiny na konci května, byl kvůli neshodám v řadách povstalců neúspěšný. Až ve druhé polovině června se povstalcům podařilo převzít kontrolu a 28. června byla vyhlášena ústava. Právě ta byla hlavním cílem revolucionářů, z nichž většina byla členy karbonářského spolku. Ferdinand I. nakonec za pomoci rakouských jednotek dokázal revoluci potlačit. DITO, s. 239–249.

²⁶ Proti byla Francie a Velká Británie. SCHROEDER, s. 609.

²⁷ PETROCCHI, *La restaurazione romana*, s. 133–134.

²⁸ Lev XII., vlastním jménem Annibale Francesco Clemente Melchiorre Girolamo Nicola Sermattei della Genga (1760–1829), byl papežem od 28. září 1823 do 10. února 1829. Jeho několikaletý pontifikát byl poznamenán silným konzervatismem, což nebyl důsledek jen samotné osobnosti papeže, ale také vlivu jeho rádců z řad *Zelanti*. Za jeho vlády bylo Židům zakázáno vlastnit majetek, byla zrušena

k významné změně vnitřní i vnější politiky Papežského státu. Pontifikát Lva XII. byl charakterizován potlačením Consalviho reformního úsilí a razantním bojem proti tajným společnostem. Za jeho vlády byla zesílena autorita kardinálů, církevním představitelům byly rozšířeny imunity a privilegia, vzdělávací instituce byly převedeny pod přímou kontrolu církve a na úřadech a univerzitách směla být používána pouze latina. Židovskému obyvatelstvu odebral právo na majetek a koncentroval ho do ghet. Proto v letech po nástupu Lva XII. na papežský stolec emigrovalo velké množství bohatých židovských obchodníků do sousedního Lombardska-Benátska a Toskánska. Na druhou stranu nový papež dokončil daňovou reformu, která měla stabilizovat státní rozpočet. Přesto na konci pontifikátu Lva XII. v roce 1829 byla finanční situace Papežského státu horší než v roce 1823.²⁹

Největší hrozbou pro Papežský stát ve dvacátých letech 19. století byli karbonáři. K prvním akcím organizovaných touto skupinou došlo již za francouzské nadvlády, aktivní zůstali v době přechodu pod kontrolu papežství a s přibývajícimi roky pod vládou Říma jejich vliv narůstal. Pius VII. v roce 1821 zahájil exkomunikaci karbonářů ve snaze zabránit jejich rozšíření a eliminovat jejich členy v Papežském státě.³⁰ Přestože k prvním procesům s karbonáry došlo již v roce 1821, teprve s příchodem Lva XII. započalo období jejich tvrdé perzekuce.³¹

Nástup Lva XII. znamenal ochlazení rakousko-papežských vztahů. Přestože Metternich doufal, že nový papež půjde ve stopách svého předchůdce, Lev XII. nebyl k Rakousku příliš nakloněn, neboť usiloval o nezávislý, suverénní Papežský stát mimo působení cizích mocností. Vliv Rakouska v Římě upadal nejen kvůli osobnosti nového papeže a jeho rádců z řad *Zelanti*, ale také proto, že ve Věčném městě nebyl nikdo odpovídající kardinálu Consalvimu, s nímž byl Metternich většinou schopen najít

vakcinace proti neštovicím, zavedena latina jako vyučovací a úřední jazyk. Jako konzervativce intenzivně bojoval proti jakýmkoliv liberálním vlivům v Papežském státě. Toto úsilí obsahovalo potlačování, respektive likvidaci tajných liberálních skupin, stejně tak jako eliminaci reformního procesu svého předchůdce, jehož architektem byl kardinál Consalvi. Tato zpátečnická politika nebyla v Papežském státě populární a ztížila nástupcům Lva XII. jejich pozice v rámci vnitřní politiky státu.

²⁹ FARINI, Luigi Carlo, *Lo stato romano dall'anno 1815 al 1850*, Torino 1850–1853, s. 387.

³⁰ Dne 13. září 1821 vydal papež Pius VII. bulu *Ecclesiam a Jesu Christo* odsuzující Karbonáře. REINERMAN, Alan J., *Metternich and the Papal Condemnation of the Carbonari 1821*. In: *The Catholic Historical Review* 54, 1968, 1, s. 55–69.

³¹ Například v roce 1825, který byl rokem Svatým, byli na náměstí Piazza del Popolo popraveni setnutím dva představitelé římské frakce Karbonářů Angelo Targhini a Leonidas Montanari. Dalším příkladem boje s Karbonáry je pověření kardinála Rivaroli k potlačení Karbonářů v Romagni. FARINI, s. 423.

konsenzus. Ke zhoršení vztahů také přispívala opatření, která Lev XII. zaváděl, a která limitovala či potlačovala předešlé Consalviho reformy.³²

V důsledku protireformní činnosti Lva XII. došlo k nárůstu činnosti tajných organizací, ať již sekt, karbonářů či nových tajných organizací. Přesto lze aktivitu tajných spolků v severních provinciích Papežského státu zaznamenat již v období po Vídeňském kongresu. V roce 1817 byla Bologna ustanovena jako centrum tajné společnosti *Guelfi*,³³ která nebyla tolik početná jako karbonáři a byla proto lépe udržována v tajnosti. V říjnu 1817 se představitelé tohoto spolku a karbonáři sešli v paláci *Ercolani* v Boloni, kde uzavřeli takzvanou *Costituzione Latina*, v rámci které se tyto dva spolky spojily a uznaly svou podřízenost lokálním autoritám (*tribunati*), kterým byl nadřazený nejvyšší orgán Senát (*Senato*).³⁴ Během dvacátých let se karbonáři rozšířili do oblasti Marche, později do provincie Romagna, kde byl činný také spolek *Adelfi*,³⁵ který měl svá centra v městech Faenza, Cesena, Forlì a Ravenna.³⁶

Ve druhé polovině 20. let nabírala činnost tajných spolků v Papežském státě stále více na intenzitě,³⁷ konzervativní způsob vlády Lva XII. tuto situaci ještě více zhoršoval. Nárůst revolučních tendencí podnítil papežovu náklonnost k Rakousku, neboť si uvědomil, že k udržení vlastní moci bude v krajním případě třeba vojenského zásahu. K mírnému zlepšení vztahů mezi Rakouskem a Římem došlo po zvolení Giuseppe Albaniho do funkce apoštolského legáta v Boloni v prosinci 1824, jenž se snažil papeže přesvědčit, že k obnovení klidu v papežských provinciích je zapotřebí administrativních a soudních reforem.³⁸ Poté, co byl v roce 1825 zavražděn Domenico Matteucci, policejní ředitel v Raveně, byl do oblasti Romagna poslán kardinál Agostino Rivarola jako zvláštní papežský legát. Rivarola se uchýlil k radikálnímu řešení a nechal zatknout

³² REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 127–128.

³³ Počátky této společnosti jsou spojeny s osobností Lorda Williama Bentincka, britského vojáka a státníka, který v letech 1811–1814 pobýval na sicilském dvoře. Zde se zasloužil o vytvoření ústavy, která však byla později Ferdinandem I. po spojení vlád sicilské a neapolské zrušena. Bentinck, jenž zde hájil britské zájmy ve Středomoří, již v této době (1814) podporoval myšlenku svobodného italského státu. Na tuto ideu navázal spolek *Guelfi*. DITO, s. 291.

³⁴ Tamtéž, s. 302.

³⁵ Společnost *Adelfi* navazovala na myšlenky italského spisovatele a účastníka komunistického státního převratu během Velké francouzské revoluce Filippa Buonarrotiho, který v roce 1828 vydal dílo *Spiknutí pro rovnost*, které se stalo myšlenkovým základem pro revolucionáře ve 30. a 40. letech 19. století. Tento spolek byl aktivní spíše ve střední a severní části Apeninského poloostrova. DITO, s. 311–314.

³⁶ Tamtéž, s. 309.

³⁷ V létě 1825 byla dokonce odhalena lóže Karbonářů v Římě. REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 148.

³⁸ Tamtéž, s. 147.

několik set lidí, jenž byli obviněni z politických či trestných činů a z účasti na tajné protivládní činnosti. Většina ze zatčených byla na konci srpna 1825 usvědčena a odsouzena k trestu smrti, doživotnímu vězení či vyhnanství. Rivarola zavedl represivní režim, který se dotýkal prakticky všech vrstev obyvatelstva, a byl ještě více utužen poté, co byl na Rivarlu spáchán neúspěšný atentát v červenci 1826.³⁹

V roce 1829, posledním roce pontifikátu Lva XII., se situace v Papežském státě zhoršila natolik, že Svatý stolec začal mít obavy ze ztráty kontroly nad svým územím a začal se spoléhat na vnější podporu, což vedlo k opětovnému sblížení papežství a Rakouska. K užší spolupráci těchto dvou států již ale nedošlo za vlády Lva XII., jenž v únoru 1829 zemřel, ale až s příchodem nového papeže. Kolegium kardinálů zvolilo na konci března 1829 za papeže Pia VIII.⁴⁰ Nebyl to však papež, kdo od tohoto konkláve vládl v Papežském státě. Vůdčí osobností byl kardinál Albani, jenž podporoval reformní úsilí v provinciích a byl příznivě nakloněn Rakouskému císařství. Vřelý vztah, který Albani udržoval s Metternichem, byl pro rakouského kancléře vhodnou příležitostí k nátlaku na římskou vládu k zahájení reform v Papežském státě a k bližší spolupráci v rámci boje proti liberalistickým skupinám v provinciích.⁴¹

2.3 Předvečer revoluce

Papež Pius VIII. udržoval během svého krátkého pontifikátu shodnou linii vnitřní politiky svého předchůdce. V oblasti zahraniční politiky pokračoval v partnerství Říma s Vídní, které podporoval státní sekretář Albani, zastávající úzké spolupráce s Rakouským císařstvím. Tento politický kurz byl utužen v polovině roku 1830, kdy došlo k prvnímu velkému otřesu na mezinárodní scéně v postnapoleonském období. Na konci července roku 1830 proběhla ve Francii revoluce, která přivodila pád krále Karla X. a jeho konzervativního režimu a na trůn dosadila Ludvíka Filipa.⁴² Metternich byl událostmi v Paříži šokován, v Římě tuto změnu přijali s velkou nelibostí. Přesto Pius VIII. převrat a následnou Červencovou monarchii, jak se vláda Ludvíka Filipa označuje, neochotně toleroval. Stejně jako Svatý stolec, tak i Metternich se obával rozšíření revoluce do

³⁹ FARINI, s. 19–22.

⁴⁰ Pius VIII., vlastním jménem Francesco Saverio Castiglioni (1761–1830), byl papežem od 31. března 1829 do 30. listopadu 1830. Jeho krátký pontifikát byl provázen zdravotními komplikacemi. Nejvýznamnějším počinem Pia VIII. byla encyklika *Traditi Humilitati*, ve které odsoudil činnost tajných společností.

⁴¹ REINERMAN, Alan J., *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Revolution and Reaction 1830–1838*, Washington, D.C. 1989, s. 6.

⁴² DUBY, Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, Praha 2003, s. 464–467.

ostatních evropských zemí, což by způsobilo takové změny v Evropě, proti kterým Metternich doposud tak usilovně bojoval.⁴³

Červencová revoluce však byla pouhým začátkem revoluční vlny, která se v dalších měsících rozšířila do dalších evropských států. K vypuknutí další revoluce došlo v sousední Belgii, kde byla ustavena provizorní vláda, která na začátku října vyhlásila nezávislost Belgického království.⁴⁴ Událostmi v západní Evropě se inspirovali obyvatelé Kongresového Polska, kde na konci listopadu 1831 vypuklo povstání. Stejně jako v Belgickém království i zde byla vytvořena prozatímní vláda, která usilovala o nezávislost na Rusku. Na rozdíl od Francie a Belgie však toto povstání nebylo úspěšné, neboť bylo carem potlačeno.⁴⁵ Situace ve druhé polovině roku 1830, kdy v několika evropských zemích došlo k narušení konzervativního pořádku a k přechodu na liberálnější formu vlády, znamenala hrozbu také pro Apeninský poloostrov. V těchto neutěšených poměrech došlo v Římě k události, která způsobila oslabení konzervativního evropského křídla a vytvořila hrozbu stávajícímu pořádku v Papežském státě. Dne 30. listopadu 1830 zemřel papež Pius VIII. a bylo třeba zvolit nového vůdce katolické církve.⁴⁶

Jelikož Pius VIII. vládl pouze necelé dva roky, považovali diplomaté v Římě toto konkláve za pokračování toho z roku 1829. Výběr nejvyššího pontifika byl vždy obdobím nestability, zvýšeného rizika nepokojů a vzniku protivládních spiknutí. Tato hrozba zesílila ve dvacátých letech v důsledku reakční politiky Lva XII. a jeho rádců z řad *Zelanti*. K prvním výtržnostem došlo zanedlouho, několik dní po vyhlášení *sede vacante*, a to jak v samotném Římě, tak i v provinciích.⁴⁷ Volba nového papeže tedy započala v čase napětí a nervozity 14. prosince 1830, kdy se v Kvirinálském paláci v Římě sešlo 45 kardinálů. Již na počátku *sede vacante* varoval rakouský velvyslanec v Římě, hrabě Rudolf von Lützow, Metternicha, že v případě prodloužení volby nového

⁴³ REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 168–169.

⁴⁴ SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika 1648–1914*, Praha 1999, s. 183–184.

⁴⁵ Tamtéž, s. 184–185.

⁴⁶ DARDANO, Pietro, *Diario dei Conclavi del 1829 e del 1830–31*, Firenze 1879, s. 43.

⁴⁷ Dne 10. prosince se na jednom z vatikánských nádvoří sešly více než čtyři stovky římských občanů, jenž se později vloupali do jedné ze zbrojnic a ukradli většinu zbraní. S pomocí těchto zbraní osvobodili politické vězně, kteří byli uvězněni papežskou vládou. Celá akce však ztroskotala na udání jednoho z účastníků, po kterém následovalo zatčení dvaceti osob, jenž byly deportovány do Florencie. Záležitost se stala delikátní po zjištění, že vůdcem tohoto pokusu o převrat byl synovec Napoleona Bonaparta, Jérôme Napoleon Charles Bonaparte, princ z Montfortu. DITO, s. 338–339. Protivládni akce tajných společností v provinciích, k nimž docházelo již od poloviny roku 1830, měly spíše lokální charakter a byly vždy potlačeny orgány papežské moci. COMANDINI, s. 18–19.

římského biskupa může dojít k vypuknutí revolučních bouří v Papežském státě. V takovém případě, podle Lützowova názoru, mohla pouze rakouská intervence navrátit klid do provincií a zachovat papežovu světskou moc.⁴⁸

Konkláve ze zimy 1830–1831 bylo prakticky shodné jako předešlé volby, docházelo k soupeření umírněné – proreformní – strany se zástupci *Zelanti*. Vůdčími osobnostmi konkláve byli kardinálové Albani a Tommaso Bernetti,⁴⁹ zastupující opačné směry papežské politiky.⁵⁰ Metternich zastával stejnou politickou linii jako před dvěma lety, Francie se po revolučním převratu nejprve držela zásady neintervence, poté přesto prostřednictvím svého zástupce zasahovala do vývoje konkláve.⁵¹ Ani po měsíci konkláve nezvolilo novou hlavu katolické církve. Této situace využily tajné skupiny napříč Papežským státem k vytvoření konspiračních plánů, které měly být realizovány s francouzskou podporou. Když zpráva o tomto stavu v provinciích obdrželo shromáždění kardinálů v Římě, jeho členové se shodli, že je třeba co nejdříve zvolit nového papeže a tím dosáhnout stabilizace poměrů. První únorový den obdržel kardinál Albani varovný dopis od Františka IV. Modenského, který tvrdil, že odhalil plány na přípravu revoluce.⁵² V této situaci nejvyšší nouze upustili kardinálové od svých vlastních zájmů a pokusili se o co nejrychlejší volbu nového papeže. Hned druhý den, 2. února 1831, byl vybrán kardinál Cappellari, jenž přijal jméno Řehoř XVI.⁵³ Když se však zpráva o zvolení nového nástupce apoštola Petra dostala do jednotlivých provincií, bylo již pozdě.

⁴⁸ Lützow Metternichovi, Řím, 28. 11. 1830, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (dále jen: HHStA), Staatskanzlei (dále jen: StK), Rom 37.

⁴⁹ Tommaso Bernetti (1779–1852) byl italský kardinál, dvakrát jmenovaný Státním sekretářem, a to v letech 1828 až 1829 a 1831 až 1836. V rámci druhého období ve funkci Státního sekretáře řešil potlačení revoluce, poté především otázku reform v Papežském státě a problém evakuace rakouských jednotek. MORELLI, Emilia, *La politica estera di Tommaso Bernetti, segretario di stato di Gregorio XVI.*, Roma 1953, s. 11–13.

⁵⁰ Zatímco Giuseppe Albani prosazoval úzkou spolupráci s Rakouským císařstvím a vždy naslouchal radám kancléře Metternicha, Bernetti byl nedůvěřivý vůči cizím mocnostem a prosazoval kurz samostatné, nezávislé vnitřní politiky papeže bez zásahů cizích států. DARDANO, s. 91.

⁵¹ DARDANO, s. 46.

⁵² František IV. Albanimu, Modena, 30. 1. 1831, HHStA. StA, Modena 5.

⁵³ DARDANO, s. 90.

3 Revoluce v Itálii roku 1831 a vznik Spojených italských provincií

Události ve Francii a Belgii roku 1830 byly silným otřesem pro evropský konzervativní systém a znamenaly impuls pro liberální skupiny, které v uplynulých letech vznikly téměř ve všech státech tehdejší Evropy. Změny, které nastaly a proti kterým kancléř Metternich bojoval, měly vliv také na dění na Apeninském poloostrově.⁵⁴ Reformy zavedené za Napoleonovy vlády, revoluce v Neapolsku roku 1820 a v rámci Papežského státu také reakční politika papežské vlády v druhé polovině dvacátých let zapříčinily rozmach tajných společností s různými politickými programy. Přestože tyto programy obsahovaly odlišnou míru liberalismu a nacionalismu, zpravidla se v jednom bodě shodovaly, a to ve snaze o vytvoření jednotného italského státu.⁵⁵ Podmínky pro možné vypuknutí revolučních bouří nebyly v jednotlivých italských státech identické, na vypuknutí revoluce v Papežském státě mělo velký podíl interregnum. Přestože ke zvolení nového papeže došlo druhý den poté, co zprávy o přípravě revoluce dorazily do Říma, nebylo již v moci papežské vlády jakýmkoliv způsobem zabránit nadcházejícím událostem.

3.1 Revoluce v Modeně a Parmě roku 1831

Třebaže revoluce v Papežském státě byla co do rozsahu a závažnosti nejvýznamnější, první revoluční kroky byly podniknuty jinde. Prvotní podnět ke změně politického režimu byl učiněn v sousedním vévodství Modenském.⁵⁶ Vůdce modenské revoluce byl Enrico Misley, advokát, jenž pobýval v Paříži během Červencové revoluce, přičemž udržoval styky s karbonáry a s italskými exulanty v Paříži a Londýně. Misley koncipoval plán rozsáhlého převratu, jehož prostřednictvím by došlo k vytvoření nového státu na konstitučním základě.⁵⁷ Hlavou nově vzniklého státu se měl stát samotný František IV., jehož osobní ambice chtěl Misley k dosažení tohoto cíle využít. Misleyho politický program se od ostatních lišil, neboť neusiloval o zavedení liberální vlády, nýbrž o zachování Františka IV. jako panovníka, avšak v rámci konstituční

⁵⁴ PROCACCI, *Dějiny*, s. 233–235.

⁵⁵ Tamtéž, 220–223.

⁵⁶ FAHRMEIR, Andreas, *Revolutionen und Reformen. Europa 1789–1850*, München 2010, s. 215.

⁵⁷ Název nového státu měl být „Království střední Itálie“ a měl vzniknout sloučením vévodství Parmy a Modeny s *Legazioni* a částí Toskánské vévodství. SFORZA, Giovanni, *Le trame di Enrico Misley e di Francesco IV.* In: *Rassegna storica del Risorgimento* 4, 1917, s. 443–444.

monarchie. Při realizaci svého plánu se nespolehl na lid, ale pouze na osobu Františka IV.⁵⁸

Po návratu z Francie do Modeny na podzim roku 1830 předložil Misley svůj plán Františku IV. a odcestoval do Říma a Neapole, kde uzavřel dohody s karbonářskými centry. V tomto období se také sešel s Ciro Menottim, jenž se stal jeho hlavním spojencem v revolučním boji. Ciro Menotti, karbonář udržující kontakty s francouzskými liberály a italskými exulanty, usiloval o ukončení rakouské nadvlády a o vytvoření jednotného italského státu. Tohoto cíle chtěl na rozdíl od Misleyho dosáhnout prostřednictvím lidového povstání. Jeho představou bylo vytvoření prozatímní vlády se sídlem v Boloni, která se měla stát centrem sjednoceného italského státu, vzniklého sloučením dosavadních italských států, které do té doby byly pod přímou či nepřímou rakouskou kontrolou.⁵⁹ Tento návrh předložil Františku IV., který však v té době vedl jednání s Misleyem a Menottiho koncept shledal méně žádoucím. Přesto vévoda neprojevil nesouhlas, a tak Menotti a jeho společníci započali s přípravami povstání.⁶⁰ V lednu 1831 bylo Menottimu jasné, že s Františkovo podporou nemůže počítat, přesto v přípravě povstání pokračoval. Shromažďoval zbraně a peníze, vytvářel styky s liberálními skupinami v sousedních státech, především v provinciích Bologna a Romagna.⁶¹

Poté, co si Menotti zajistil podporu u veřejnosti a získal pro svou věc dostatečný počet mužů,⁶² vypukla pod jeho vedením 3. února 1831 vzpoura. Ta neměla dlouhého trvání, František IV. byl sice zpočátku proti tomuto aktu pasivní, ale posléze se rozhodl proti spiklencům zakročit. Již v noci ze 3. na 4. února byl obklíčen Menottiho dům,

⁵⁸ František IV., vévoda Modenský, arcivévoda rakouský, princ český, uherský a chorvatský, byl synem rakouského arcivévody Ferdinanda Karla Habsbursko-Lotrinského a Marie Beatrice Ricciardy d'Este, z otcovy strany byl tak vnukem Marie Terezie. Bez ohledu na tyto úzké vazby s Rakouskem byly jeho osobní plány spojeny s vytvořením jednotného italského království, v jehož čele by stanul. SFORZA, Giovanni, *La rivoluzione del 1831 nel Ducato di Modena. Studi e documenti*, Roma, Milano 1909, s. 4.

⁵⁹ SFORZA, Giovanni, *Ciro Menotti e il Duca di Modena*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 5, 1918, s. 618–621.

⁶⁰ František IV. od návratu na trůn roku 1815 jednal ve svém vévodství jako rozhodný absolutistický panovník. Například v roce 1822 byl na Františkovo příkaz popraven kněz a učitel Giuseppe Andreoli, jenž byl členem karbonářů. V situaci na počátku roku 1831 byl pravděpodobně ovlivněn vývojem mezinárodní situace, kdy Rusko vyjádřilo podporu karbonářům, aby tak Rakousko upínalo pozornost na poloostrov a zdrželo se v záležitostech Balkánu v rámci války Ruska s Osmanskou říší. SFORZA, *La rivoluzione*, s. 7.

⁶¹ Tamtéž, s. 11.

⁶² Jednalo se o osoby z různých společenských vrstev: šlechtici, statkáři, měšťané, studenti či obyčejní lidé. GRANDI, Taddeo, *Ciro Menotti e i suoi compagni. Le vicende politiche del 1821 e 1831 in Modena*, Bologna 1880, s. 140–141.

místo, kde se povstalci sdružovali, a po nočním dobývání domu byl nakonec Menotti a jeho komplicové zadrženi.⁶³ Následující den vydal František IV. prohlášení, že revolucionáři budou předvedeni před Vojenský soud a souzeni společně jako účastníci jedné vzpoury. Tyto události proběhly v relativním klidu a František IV. se rozhodl za účelem udržení veřejného pořádku propustit ostatní spiklence, někteří z nich byli dokonce zařazeni mezi členy Stráže. Když se další den František IV. dozvěděl, že ze sousední provincie Bologna mělo pochodovat do Modeny více než pět tisíc osob vybavených zbraněmi, opustil s celou rodinou město a uprchl i s Menottim jako vězněm do Mantovy pod ochranu rakouské armády.⁶⁴ Ještě před svým odjezdem vévoda nařídil vytvořit regentskou radu, které svěřil správu státních záležitostí. Třebaže bylo toto oznámení vytištěno, liberálové přebírající vládu nad městem nepovolili jeho publikování a regentství tak nevzešlo v život.⁶⁵ Vévodství modenské bylo rozděleno na tři samostatné provincie, ve kterých byly vytvořeny prozatímní vlády.⁶⁶ Na území bývalého vévodství byla šířena propaganda proti Františku IV., jenž byl označován za krutého diktátora, byly vydávány manifesty oslavující samostatnost a svobodu, a definující touhu po jednotném nezávislém italském státě.⁶⁷

V momentě, kdy se Prozatímní vláda v Modeně, vytvořená 6. února 1831, dozvěděla o revolučních událostech a vytvoření Prozatímní vlády v Boloni, požádala ji o vzájemnou spolupráci v rámci udržení nově ustanovené vlády a veřejného pořádku. Prozatímní vláda v Boloni, inspirovaná Červencovou revolucí a zásadou neintervence Ludvíka Filipa, odpověděla na nabídku spolupráce nejprve negativně. K zajištění lepší informovanosti o probíhajících událostech v sousední provincii byl vládou v Boloni vyslán na mimořádnou misi advokát Filippo Canuti,⁶⁸ jehož sídlem se stal palác

⁶³ Jednalo se o 30-40 mužů, přesný počet se liší dle názorů jednotlivých kronikářů a historiků. SFORZA, *La rivoluzione*, s. 17.

⁶⁴ Tamtéž, s. 83.

⁶⁵ Vláda v Modeně byla svěřena do rukou několika revolucionářů, z nichž nejvýznamnější postavou byl Biagio Nardi, jenž přijal „úřad diktátora města a provincie Modena“. Tento úřad měl zastávat až do jmenování zástupců, kteří poté měli rozhodnout o dalším osudu provincie. Po rakouské okupaci Modeny Nardi utekl nejprve do Boloně, poté do exilu. Tamtéž, s. 93–94.

⁶⁶ Vláda v provincii Modena se sídlem v Modeně, provincii Reggio se sídlem v Reggio a provincii Massa-Carrara se sídlem v Masse. SFORZA, *La rivoluzione*, s. 10–11.

⁶⁷ Tamtéž, s. 118.

⁶⁸ Filippo Canuti (1802 – 1866) byl italský advokát, aktivně se podílejší na přípravě revoluce v roce 1831. Prozatímní vládou v Boloni byl pověřen sledovat situaci v sousední provincii Modena, v rámci této mise Canuti navázal styky s Menottim a vládou v Modeně. V březnu 1831 byl jmenován prefektem v Ascoli. Po potlačení revoluce utekl nejprve na Korfu, poté do Paříže, kde žil do roku 1848. V březnu 1848 se vrátil do Itálie, aby se účastnil další revoluce. SORBELLI, Albano, *Libro dei compromessi politici nella rivoluzione del 1831–1832*, Roma 1935, s. 35–36.

v Castelfranco na hranicích dvou provincií. Pravděpodobně také pod vlivem Canutiho zpráv došlo ke změně přístupu boloňské vlády k liberálům v Modeně, když schválila vyslání jednotek do Castelfranco, které ale nebylo zdůvodněno jako pomoc obyvatelům Modeny, nýbrž jako ochrana vlastních hranic.⁶⁹

Dne 17. února byla mezi Prozatímní vládou v Modeně a Reggio uzavřena dohoda, která vytvořila unii mezi těmito dvěma městy a jejich provinciemi. V druhé polovině února 1831 byli také jmenováni členové Prozatímních vlád, stanovena organizace nově zřízené Národní stráže (*Guardia Nazionale*), schváleny soudní a administrativní předpisy, zrušeny některé daně a cenzura knih.⁷⁰ Tento přechod k liberální společnosti v provincii Modena byl podporován jednak vládou Ludvíka Filipa, stejně jako italskými exulanty napříč Evropou.⁷¹

Revoluce v Modeně nebyla podnětem jen pro sousední provincii na východě. Rovněž ve vévodství Parma došlo k aktivaci liberálních skupin. Po Vídeňském kongresu vládla v Parmě a Piacenze Marie Louisa,⁷² která přestože řídila svou zemi v konzervativním duchu, nebyla u obyvatel neoblíbená. První protesty, ke kterým došlo 6. února 1831, kdy povstalci vešli do ulic, byly způsobeny nesouhlasem se jmenováním Josefa von Werkleina prvním ministrem.⁷³ Do této funkce byl jmenován Rakouským císařstvím a zastával silně reakcionářskou politiku, která ho učinila nepopulárním. Třebaže první protesty nebyly namířeny proti Marii Louise, neutěšenou situaci využili protivládní skupiny a začaly přebírat kontrolu nad městem. Ačkoli od toho byla odrazována, Marie Louisa ze strachu opustila Parmu, kde byla vytvořena Prozatímní vláda v čele s hrabětem Filippo Luigi Linatim.⁷⁴ Marie Louisa napsala svému otci do

⁶⁹ Prozatímní vláda v Boloni zdůvodnila vyslání svých jednotek jako ochranu „*hranic před nepřátelským vpádem*“. „*Principy neutrality jsou dané a budou rozhodně dodržovány.*“ Prozatímní vláda v Boloni Prozatímní vládě v Modeně, Boloňa, 9. 2. 1831, PÁSZTOR, Lajos, PIRRI, Pietro (ed.), *L'archivio dei governi provvisori di Bologna e delle Provincie Unite del 1831*, Città del Vaticano 1956, s. 147.

⁷⁰ SFORZA, *La rivoluzione*, s. 129.

⁷¹ Podporovatelem z exilu a později účastníkem revoluce v Modeně byl například Camillo Ludovico Manzini, římský advokát a člen karbonářů. Za toto členství byl na dva roky uvězněn v Modeně. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 54.

⁷² Marie Louisa Habsbursko-Lotrinská (1791–1847) byla rakouská arcivévodkyně, po sňatku s Napoleonem Bonapartem francouzská císařovna. Po Napoleonově pádu a Vídeňském kongresu se stala vévodkyní Parmy a Piacenzy.

⁷³ Josef von Werklein (1777–1849) byl rakouský politik a voják. Účastnil se rakouské kampaně proti revoluční Francii, v letech 1815–1818 zastával funkci gubernátora vévodství Lucca. V roce 1829 byl jmenován prvním ministrem Marie Louisy a zavedl reakční politiku, která se setkala s odporem obyvatelstva. MARCHI, Adele Vittoria, *Volti e figure del ducato di Maria Luigia (1816–1847)*, Milano 1991, s. 123–124.

⁷⁴ Filippo Luigi Linati (1757–1837) byl italský politik a voják. V únoru 1831 se stal vedoucí osobností

Vídňě žádost o náhradu za Werkleina, ale její prosba nebyla vyslyšena. Místo toho František I. povolil vstup rakouských jednotek do provincie, aby tak byl obnoven pořádek a na trůn se vrátila jeho dcera. Samotný Werklein, neschopný čelit revolučním událostem, rovněž utekl z Parmy a našel ochranu ve Vídni.

Vývoj obou revolucí, v provincii Modena i Parma, byl přerušen zásahem rakouských jednotek. Již na začátku února v prvních dnech revoluce, požádal František IV. generála Johanna Frimonta⁷⁵ o pomoc.⁷⁶ Ten však okamžitý zásah odmítl a nepodnikl zatím žádné kroky k potlačení povstání, přestože instrukce z podzimu minulého roku ho opravňovaly intervenovat proti revoluci v každém státě, jehož panovník o to požádá. Po Františku IV. požádala o pomoc také Marie Louisa, tato pomoc byla Frimontem rovněž odmítnuta.⁷⁷ Frimont své jednání zdůvodnil tím, že ho instrukce opravňují zasáhnout pouze tehdy, když bude mít jistotu vítězství nad povstalci, kterou v dané situaci neměl.⁷⁸ Frimont setrval v nečinnosti několik týdnů, a to i přesto, že obdržel žádosti od vládců jednotlivých vévodství a rakouského vyslance v Turíně. Dokonce i přímé rozkazy z Vídňě nepřinutily Frimonta k aktivitě, stále čekal na posily a vojenský zásah plánoval až na přelom března a dubna.⁷⁹

Ve Vídni se Frimontova opatrnost setkala s odporem. Metternich byl přesvědčen, že nejlepší způsob k potlačení revolucí a současně vyhnutí se válce s Francií bylo provedení co nejrychlejší vojenské intervence, která by Francii postavila před hotovou věc. Podle Metternicha poskytovala Frimontova nečinnost Francii čas, aby se mohla

Prozatímní vlády v Parmě. Po rakouské okupaci a návratu Marie Louisy byl uvězněn. U soudu byl však očištěn, bylo prokázáno, že jeho záměrem bylo pouze udržení veřejného pořádku. Tamtéž, s. 141.

⁷⁵ Johann Maria Philipp Frimont (1759–1831) byl rakouský generál a politik. Účastnil se války o bavorské dědictví, upozornil na sebe během války proti revoluční Francii, kde se mu dostalo mnoha ocenění. V roce 1815 byl hlavním velitelem rakouské kampaně v Itálii. V roce 1821 velel rakouské armádě v Neapolské válce, po tomto vítězství získal od Ferdinanda I. titul princ z Antrodoco. V roce 1825 se stal velitelem generálního domu Lombardska-Benátska a v roce 1831 potlačil revoluce ve střední Itálii. Ve stejném roce byl jmenován předsedou Dvorské válečné rady (Hofkriegsrat), ale brzy po příjezdu do Vídňě zemřel.

⁷⁶ František IV. Frimontovi, Modena, 4. 2. 1831, Kriegsarchiv (dále jen: KA), Alte Feldakten (dále jen: AFA), I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

⁷⁷ Marie Louisa Frimontovi, 20. 2. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

⁷⁸ Frimont své obavy vyjádřil v dopise Metternichovi, když tvrdil, že má nedostatečný počet mužů k potlačení vzpour v Modeně a Ferraře. Jeho jednotky čítaly v dané situaci asi 60 000 mužů, požadoval posilu alespoň 5 000 mužů. Frimont Metternichovi, Milán, 16. 2. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

⁷⁹ Frimont byl natolik opatrný, že ani nevydal rozkazy rakouské posádce ve Ferraře k potlačení revoluce. Tyto rozkazy by však byly v daný moment zbytečné, rakouská posádka opustila Ferraru den po vypuknutí revoluce.

diplomatically a vojensky připravit k vměšování v italských záležitostech. Na druhé straně povzbuzovala rebely v provinciích, kteří měli nabýt dojmu, že italští vládci nemají dostatečnou důvěru k Rakouskému císařství.⁸⁰ Nakonec až hrozba zbavení velení přiměla Frimonta k zahájení operací, 4. března se jeho jednotky daly do pohybu: 6. března obsadily Ferraru, 9. března Modenu a 12. března Parmu.⁸¹ Přestože v těchto dnech již byla revoluce rozšířena i v dalších provinciích Papežského státu, Frimont dostal rozkaz zasáhnout pouze v provinciích Ferrara, Modena a Parma. Aby se Metternich vyhnul riziku války, prosazoval princip intervence až po obdržení výzvy jednotlivých panovníků. František IV. a Marie Louisa požádaly o pomoc již v první polovině února, v době odeslání rozkazů do Milána (27. února) měl k dispozici papežovu žádost o zásah pouze v provincii Ferrara.⁸²

Po okupaci vévodství Modena a Parma rakouskými jednotkami mohla být obnovena původní konzervativní vláda. Marie Louisa se vrátila do Parmy, první ministr Josef von Werklein byl později odvolán a za něho dosazen Václav Filip Mareschall. Aby předešla hrozbě obnovení povstání ve svém vévodství, nařídila Marie Louisa vůdce únorové rebelie nepopravovat a všechny na konci září 1831 omilostnila.⁸³ Do vévodství modenského se vrátil František IV., který obnovil svoji vládu, přijal represivní opatření, a uplatnil tvrdé tresty vůči účastníkům únorové revoluce. Revolucionáři, kteří neutekli bezprostředně po potlačení povstání do exilu, byli zatčeni a během nepřítomnosti vévody uvězněni. Po návratu do Modeny nechal rakouský arcivévoda vykonat popravu všech zatčených revolucionářů. Dne 26. května 1831 byl v modenské citadele popraven Ciro Menotti.⁸⁴ Vykonání tohoto trestu se později stalo symbolem rakouského útlaku a Menottiho snaha o sjednocení italský stát byla inspirací pro budoucí účastníky italského *Risorgimenta*.⁸⁵

⁸⁰ Když ani ve druhé polovině února 1831 nedošlo k zásahu rakouské armády, ztrácela také vláda v Piemontu důvěru k Rakousku a snažila se najít ochranu u Ruska či Velké Británie. Lützow Metternichovi, Řím, 17. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

⁸¹ Frimont Metternichovi, Parma, 12. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

⁸² Metternich Frimontovi, Vídeň, 27. 2. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

⁸³ MARCHI, s. 178–179.

⁸⁴ Popraven byl také Vincenzo Borelli (1786–1831), spolu s Nardim nejvýznamnější osobnost revoluce v Modeně. GRANDI, s. 204–205.

⁸⁵ O důležitosti Menottiho osobnosti svědčí také fakt, že Giuseppe Garibaldi pojmenoval svého prvorozeného syna právě po vůdci neúspěšné revoluce v Modeně.

3.2 Revoluce v Papežském státě a vznik Spojených italských provincií

Revoluce v Modeně a Parmě byly svým rozsahem oproti revoluci v provinciích Papežského státu daleko méně významné. Lze však předpokládat, že informace o vypuknutí vzpoury v sousedním státě přispěly k začátku revolučních bouří v provincii Bologna, odkud se později šířily do dalších oblastí v rámci *Legazioni*. Druhým stimulem pro revoluční skupiny byla neschopnost kardinálů v Římě zvolit nového papeže, kdy více než měsíc a půl trávající konkláve nepřineslo žádný výsledek. Tato situace umožnila aktivaci revolučních skupin v *Legazioni* – k prvnímu povstání došlo v Boloni, po Římě druhým největším městem Papežského státu.

Již od konce července roku 1830, tedy poté, co do Boloně dorazily zprávy o revoluci ve Francii, panovaly ve městě nestabilní poměry. I přes pokusy papežského legáta v Boloni Bernettiho, jenž se snažil zajistit práci všem obyvatelům provincií, docházelo k nárůstu nezaměstnanosti. Situace byla o to horší, že zaměstnaní občané si začali stěžovat na špatné zacházení se strany svých zaměstnavatelů, kteří podle nich využívali nadbytku levné pracovní síly a mohli tak tyranizovat své zaměstnance.⁸⁶ Neklidnou situaci podpořila také slabá sklizeň, která způsobila nepokoje ve městech Cesena a Faenza v srpnu 1830. Na podzim tohoto roku byla situace v Boloni kritická: davy protestujících zaplňovaly náměstí, podezřelí zločinci byli bezdůvodně propouštěni a naopak chycení kriminálníci nebyli náležitě potrestáni.⁸⁷ Úmrtí papeže a následně prodlužované *sede vacante* byly dalším impulsem pro nespokojené obyvatelstvo a přispělo k nárůstu nepokojů. Papežské jednotky i místní *carabinieri*, jejichž počet byl neuspokojivý, byli na konci prosince posíleni na základě rozhodnutí zastupujícího legáta Nicoli Paracciani Clarelliho (Bernetti se v Římě účastnil konkláve) dozorců z provinčního vězení, kteří měli doplnit především noční stráž.⁸⁸ Tato reakce papežské vlády na situaci ve městě však nebyla dostatečná, proto byly vytvořeny dočasné hlídky z řad občanů, které měly pomoci s udržením veřejného pořádku. V lednu 1831 – jak ve své kronice uvedl Francesco Rangone – „*přepadení, krádeže a zranění byly v domácnostech i ulicích páchány dnem i nocí*“.⁸⁹

⁸⁶ Pracovní inspektor Arzemu, Boloňa, 8. 3. 1830, Archivio di Stato di Bologna (dále jen: ASB), Polizia Pontificia, Protocollo Riservato (dále jen: PR) 15.

⁸⁷ Komisař Arzemu, Boloňa, 24. 11. 1830, ASB, PR 17.

⁸⁸ Zastupující legát Arzemu, Boloňa, 28. 12. 1830, ASB, PR 17.

⁸⁹ NATALI, Giovanni (ed.), *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca di Francesco Rangone I*, Roma 1935, s. 32.

V takové situaci se obyvatelé Boloně dozvěděli na začátku února o vypuknutí revoluce v sousední Modeně. V této chvíli převzali iniciativu boloňští studenti a mládež, kteří se 4. února začali sdružovat na náměstích. Vedení města si uvědomovalo možnost vypuknutí stejných nepokojů, ke kterým došlo o den dříve v sousedním státě, a proto od rána docházelo ke shromažďování zbraní do *Palazzo del Podestà* a byly zdvojnásobeny hlídky v jeho okolí. V podvečer toho dne se podle Rangoneho kroniky v několika podnicích shromáždili mladíci vyzbrojení puškami, pistolemi a šavlemi, na určitá místa byly dosazeny osoby, jenž měly zajistit rychlou a účinnou korespondenci mezi jednotlivými povstaleckými skupinami.⁹⁰

Ve stejný den se sešel zastupující legát Paracciani Clarelli s boloňskou elitou, aby se dohodli na vyřešení krize ve městě. Výsledkem bylo vytvoření Prozatímní komise (*Commissione provvisoria governativa*), která byla tvořena zástupci z řad významných občanů s cílem zajistit bezpečnost ve městě a v provincii. Členy této Komise byli: Francesco Bevilacqua Ariosti,⁹¹ Carlo Pepoli,⁹² Alessandro Agucchi, Cesare Bianchetti,⁹³ Francesco Orioli,⁹⁴ Giovanni Vicini,⁹⁵ Antonio Silvani a Antonio Zanolini. Vytvořena byla také Provinční stráž (*Guardia Provinciale*), která přímo podléhala nově vytvořené Komisi a měla „*potlačit ducha revolucionářů, přinést klid*

⁹⁰ NATALI, *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca I*, s. 8.

⁹¹ Francesco Bevilacqua Ariosti (1771–1846) byl jeden z nejdůležitějších představitelů města Boloña (*Senatore*). Během revoluce se zásadně podílel na ukončení papežské moci v provincii Bologna. Po potlačení revoluce utekl spolu s Agucchim do Toskánska. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 17.

⁹² Carlo Pepoli (1796–1881) byl italský básník a politik. Byl členem Prozatímní vlády v Boloni, poté vlády Spojených italských provincií. Ve funkci prefekta ve Fanu spravoval oblasti Pesaro a Urbino, později byl na Sercognaniho žádost pověřen správou revolučního vojska v hlavním sídle v Terni. Je považován za jednu z nejdůležitějších osobností revoluce v roce 1831, známý je jeho citát: „*Jsem bratrem těch, kteří žijí mezi mořem a Alpami.*“ SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 76.

⁹³ Cesare Bianchetti (1775–1849) byl italský politik, voják a filozof. Po vytvoření Cisalpinské republiky se stal velitelem italské jednotky v Miláně. V rámci Italského království zaujímal vyšší vojenské posty. V roce 1811 byl Napoleonem jmenován starostou Boloně. Po obnově papežské moci spolupracoval s tajnými spolky napříč Legazioni, později byl v užším vedení Sekty v Boloni. Revoluce v roce 1831 se účastnil od počátku: byl zvolen členem Prozatímní komise, respektive Prozatímní vlády v Boloni, ve vládě Spojených italských provincií zastával funkci ministra zahraničních věcí, do 15. února 1831 byl také ředitelem policie v Boloni. Jeho diplomatická mise v Toskánsku skončila neúspěchem. Po kapitulaci revolucionářů utekl do Francie. Tamtéž, s. 18.

⁹⁴ Francesco Orioli (1785–1856) byl italský profesor a politik. Od roku 1825 vyučoval fyziku na boloňské univerzitě. V roce 1831 se aktivně podílel na revoluci, byl členem Prozatímní vlády, poté jmenován ministrem školství. Po potlačení revoluce utekl do Paříže. Tamtéž, s. 74.

⁹⁵ Giovanni Vicini (1771–1845) byl italský advokát a politik. Po studiu práv na boloňské univerzitě byl činný ve vedení svého rodného města Cento. Napoleonem byl jmenován sekretářem vlády Cisalpinské republiky, zastával také funkci soudce a poradce při kasačním soudě pro Lombardii. Po pádu Napoleona rezignoval na všechny politické funkce. Spolu s Bianchettim a Oriolim patří mezi nejvýznamnější osobnosti revoluce v roce 1831. Byl zvolen předsedou Prozatímní vlády v Boloni, poté prezidentem Spojených italských provincií. Kapitulaci revolucionářů 26. března 1831 neuznal a byl nucen utéct do exilu (Korsika, Marseille). SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 185.

občanům, zajistit veřejný mír, bezpečnost osob a zboží“.⁹⁶ Vyhlášení tohoto rozhodnutí bylo doprovázeno radostí boloňských občanů, kteří podle Rangoneho kroniky slavili dlouho do noci.⁹⁷ Bez ohledu na pozdější vývoj situace lze říci, že převzetí moci 4. února 1831 nebylo namířeno proti vládě, proti náboženství, ani proti určitým jednotlivcům – toto opatření mělo pouze zajistit bezpečí občanů a klid ve městě.

Druhý den, tedy 5. února, však již byly od rána vyvěšovány na boloňských budovách prapory s italskou trikolórou, budoucím symbolem sjednocené Itálie. Na náměstích a v ulicích se opět začaly shromažďovat skupiny mladých studentů s cílem vyjádřit podporu nově vytvořené Komisi. Proti těmto shromážděním zůstaly jednotky Papežského státu nečinné, až v poledne na situaci zareagovaly a do všech veřejných budov, nemocnic, k městským branám a na všechny mosty byly vyslány hlídky.⁹⁸ V tento den byly Komisi vyhlášeny tři proklamace: první vyhlášovala vznik Prozatímní vlády města a provincie Bologna (*Governo Provvisorio della Città e Provincia di Bologna*), tím byla prakticky provincie Bologna vyjmuta z papežovy kontroly.⁹⁹ Druhá proklamace obsahovala informace o vytvoření Provinční stráže, stanovovala, že každý muž ve věku od 18 do 50 let musel být začleněn do Provinční stráže, bylo zakázáno být ozbrojen, pokud dotyčný nebyl členem Provinční stráže, kokarda členů tohoto útvaru byla v barvách italské trikolóry.¹⁰⁰ Třetí prohlášení bylo věnováno snížení ceny soli, která se tak stala dostupnou pro všechny obyvatele provincie.¹⁰¹ Toto jednání lze pravděpodobně vysvětlit snahou Prozatímní vlády o uklidnění nejnižší sociální třídy, která nejvíce volala po radikálních změnách. Tyto změny však mohly způsobit, že společnost upadne do anarchie, což Prozatímní vláda nechtěla připustit. Na druhou stranu si tak chtěla získat podporu co největšího počtu obyvatel.¹⁰²

Vytvoření Prozatímní vlády členy Komise bylo jasnou demonstrací nespokojenosti liberální opozice v provincii vůči papežské nadvládě. Toto protirežimní jednání nebylo spontánní, ale bylo reakcí na vývoj země v postnapoleonském období.

⁹⁶ Zápis ze zasedání Prozatímní vlády v Boloni ze dne 4. 2. 1831, Boloňa, 5. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 21–23.

⁹⁷ NATALI, *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca I*, s. 9.

⁹⁸ Tamtéž, s. 10.

⁹⁹ Proklamace o vytvoření Prozatímní vlády v Boloni, Boloňa, 5. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 54–55.

¹⁰⁰ Výnos o vytvoření Provinční stráže, Boloňa, 5. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 55–57.

¹⁰¹ Dekret o ceně soli, Boloňa, 5. 2. 1831, tamtéž, s. 57.

¹⁰² Přejedání moci z papežské vlády na vládu v Boloni, respektive předání kontroly do rukou několika osob z vyšší společenské třídy a zástupcům nobility, nebyl pro určitou část společnosti dostačující. Nová vláda se obávala, že veřejné demonstrace mohou dosáhnout vážnějších rozměrů. Mattei Sartimu, Boloňa, 18. 3. 1831, ASB, Polizia Pontificia, Protocollo Generale (dále jen: PG) 23.

V Papežském státě existovaly ke konci 20. let zoufalé sociální podmínky, kdy neustále rostla nezaměstnanost a kvůli neschopnosti papežské policie docházelo k pravidelnému narušování klidu a pořádku ve městech. Navíc papežské jednotky byly často nástrojem útlaku obyvatel. Po centralizaci moci ztratila Boloňa a další města v severních provinciích svou vlastní samosprávu, kdy veškeré finanční otázky byly řešeny v Římě a stejně tak většina soudních procesů probíhala v hlavním městě – vše v plné kompetenci církevních představitelů bez účasti „světských“ zástupců. Kromě toho v celé zemi fungovala silná papežská cenzura, jediným povoleným úředním jazykem byla latina a mnoho dalších sociálních opatření zdaleka neodpovídalo průměrným podmínkám v 19. století.¹⁰³ Ve srovnání s ostatními italskými zeměmi byl Papežský stát zemí se zastaralým režimem a zpátečnickou politikou, což dokazuje fakt, že mnoho obyvatel severních provincií tehdy toužilo po připojení k Rakouskému císařství.¹⁰⁴ Ačkoli právě proti tomuto stavu a represivní činnosti římské vlády vystoupili členové Komise 5. února, jejich program posléze zahrnoval mnohem širší liberální myšlenky.

Dne 6. února Prozatímní vláda vytvořila Vojenskou komisi (*Comitato Militare*), která nejen že měla komunikovat s vládou v rámci vojenských otázek, ale také měla zodpovědnost za nábor vojáků, organizaci armády, zajištění uniforem a zbraní, správu jednotlivých jednotek a měla udržovat kázeň vojska.¹⁰⁵ Členy této komise byli zvoleni Giuseppe Grabinski,¹⁰⁶ Luigi Barbieri¹⁰⁷ a Emidio Gandolfi.¹⁰⁸ Ve stejný den Prozatímní

¹⁰³ HUGHES, Steven, *Fear and Loathing in Bologna and Rome. The Papal Police in Perspective*. In: *Journal of Social History* 21, 1987, 1, s. 101–109; REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 127–128.

¹⁰⁴ ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternichovo Rakousko a Itálie. Mezi mýtem a realitou*. In: *Historický obzor* 26, 2015, 11–12 s. 257; Metternich však anexi části Papežského státu nechtěl připustit, neboť Italům nedůvěřoval. Věřil, že Italové nejsou schopni spolupracovat a že prokazují loajalitu jen svému vlastnímu městu – takzvaný *Munizipalgeist*, jak toto chování rakouský kancléř nazýval. SKED, Alan, *Metternich a Rakousko. Pokus o hodnocení*, Brno 2014, s. 203.

¹⁰⁵ Oznámení o Vojenské komisi, Boloňa, 6. 2. 1831, tamtéž, s. 59–60.

¹⁰⁶ Giuseppe Grabinski (1771–1843) byl polský generál. Před dělením Polska byl ve službách ruské armády, poté proti Rusku bojoval za osvobození své země. Za Napoleonských válek sloužil v polských legiích v Itálii, v roce 1807 dosáhl hodnosti generál a stal se jejich velitelem. Po pádu Napoleona se usadil v Boloni. Ke konci roku 1830 se účastnil revolučních bojů ve Varšavě, poté se vrátil do Boloně, kde se v roce 1831 účastnil revoluce. Byl jmenován členem Vojenské komise. Přestože jako vojenský velitel nedosáhl žádného úspěchu, oblibu si u občanů Boloně získal svým otevřeným liberalismem. Po jeho smrti mu jako výraz vděčnosti byla vztyčena socha u jeho hrobu na boloňském hřbitově Certosa. LEWANSKI, Riccardo Casimiro, *Il generale Grabinski e le insurrezioni del 1831 a Varsavia e a Bologna*, Bologna 1982, s. 40–49.

¹⁰⁷ Luigi Barbieri byl italský vojenský velitel. Působil jako člen vojenské komise za Muratovy vlády v Neapolsku v roce 1815. Během revoluce v roce 1831 byl nejprve zvolen velitelem Provinční stráže, poté jmenován do Vojenské komise v Boloni. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 23.

¹⁰⁸ Emidio Gandolfi (1780–1833) byl inspektor v Italském království (1805–1814), po pádu Napoleona ekonomický inspektor papežských jednotek v Boloni. Tamtéž, s. 40.

vláda v Boloni uznala dočasné Komise v dalších městech Papežského státu – tyto Komise byly vytvořeny v městech Imola, Faenza a Forli.¹⁰⁹ Toho dne také dorazila žádost o podporu z Modeny, avšak vláda v Boloni se rozhodla žádné kroky nepodnikat a pouze potvrdila možnost budoucí spolupráce.¹¹⁰

V dalších dnech učinila Prozatímní vláda v Boloni opatření, která měla jasně demonstrovat odtržení provincie od Papežského státu a vymanění se z papežské kontroly. Bylo nařízeno odstranění všech papežských erbů, které měly být zničeny a nahrazeny znakem lva držícího vlajku v barvách trikolóry s motem „svoboda“.¹¹¹ Významným aktem bylo vydání dekretu 8. února, ve kterém Prozatímní vláda v Boloni potvrzovala, že „světská moc, kterou římský papež vykonával nad tímto městem a provincií [Bologna], je fakticky a právně navždy ukončena“;¹¹² svolávala komisi složenou ze zástupců lidu ke zvolení reprezentantů, jenž později měla vytvořit novou vládu; zavazovala se k publikaci pravidel, na jejichž základě měli být vybráni reprezentanti do nově vzniklé vlády, která měla začít existovat v rámci unie tvořené z měst bývalých *Legazioni*.¹¹³ Provizorní vláda v těchto dnech započala reformní proces. Byly vytvořeny nové orgány v oblasti financí, administrativy, změněny podmínky soudních řízení, zrušena cenzura a zavedena svoboda tisku. Změny se týkaly také bezpečnostních orgánů, městská policie *carabinieri* byla rozpuštěna a začleněna do útvaru *Dragoni*. Vytvořena byla Provinční stráž (*Guardia Territoriale*), která nesla zodpovědnost za udržení pořádku ve městě i v provincii.¹¹⁴

Vývoj událostí v ostatních částech *Legazioni* byl analogický k počátku revoluce v provincii Bologna. Většina obyvatel Ferrary se o pádu Karla X. a usednutí Ludvíka Filipa na francouzský trůn dozvěděla v oznámení ze dne 7. srpna, které přijala s nadšením a nadějí. Policie ve Ferrare zpočátku zadržovala zprávy (v tisku i soukromých dopisech) o revolučních bouřích v Paříži, ale po zjištění, že i přesto se tyto zprávy šíří mezi liberály, ukončila dohled nad periodiky a osobní korespondencí. Změna

¹⁰⁹ Oznámení o Prozatímních komisích v Romagni, Boloňa, 6. 2. 1831, tamtéž, s. 58–59. Vznik revolučních vlád ve městech Forli a Faenza se neobešel bez komplikací: ve Forli byl při odporu zabit jeden četník a tři vojáci, ve Faenze pak dva občané. NATALI, *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca I*, s. 14.

¹¹⁰ Canuti Prozatímní vládě v Boloni, Boloňa, 6. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 136–137.

¹¹¹ Výnos o vládní pečeti, Boloňa, 7. 2. 1831, tamtéž, s. 60.

¹¹² Dekret o ukončení světské moci papeže, Boloňa, 8. 2. 1831, tamtéž, s. 63.

¹¹³ Tamtéž, s. 63–64.

¹¹⁴ Dekret o začlenění *carabinieri* do jednotek *Dragoni*, Boloňa, 10. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 72–73.

režimu ve Francii zapůsobila i zde na liberální skupiny, jejichž odvaha a agitace v druhé polovině roku 1830 značně vzrostly.¹¹⁵ V podzimních měsících navštívilo Ferraru mnoho členů karbonářů i jiných liberálních skupin, ve městě probíhala setkání s boloňskými a francouzskými zástupci z řad liberálního měšťanstva, obzvláště ke konci roku (během probíhajícího konkláve) se v ulicích konaly protirežimní demonstrace a manifestace.¹¹⁶

Na počátku roku 1831 byly obyvatelům Ferrary doručeny výzvy ke vzpouře proti papežské vládě – vážnost situace dosvědčuje fakt, že tato protivládní činnost byla realizována zcela oficiálně prostřednictvím pošty.¹¹⁷ Častá setkání liberálů a aktivnější propaganda neunikla pozornosti jak policii, tak rakouské posádce, která o vývoji událostí informovala Frimonta.¹¹⁸ Po obdržení zpráv o povstání v Modeně a vytvoření Prozatímní vlády v Boloni se revoluce dala do pohybu také v provincii Ferrara. Dne 7. února pro-legát Paolo Orsi Mangelli vytvořil Komisi veřejné bezpečnosti (*Giunta di pubblica sicurezza*), která měla zajistit klid a bezpečnost ve městě. Zároveň jmenoval členy této Komise, jenž byli většinou členové liberálních skupin či s nimi udržovali styky. Ke konci téhož dne pod tlakem okolností pro-legát Mangelli opustil město, krátce po jeho odjezdu byla vyhlášena Prozatímní vláda města a provincie Ferrara (*Governo Provvisorio della Città e Provincia di Ferrara*).¹¹⁹ Rakouská posádka, která byla ve srovnání s revolucionáři ve velké početní nevýhodě, byla druhý den nucena opustit město. V následujících dnech bylo vyhlášeno několik dekretů, které upevňovaly moc Prozatímní vlády a jmenovaly její nové členy. Proklamací Prozatímní vlády z 10. února bylo zrušeno židovské gheto, vytvořené v první polovině 17. století.¹²⁰ Během několika dnů všechna větší města v provincii Ferrara vytvořila své Komise a vymanila se tak z papežské kontroly.

Revoluční akce se nevyhnuly ani východní části *Legazioni*. Právě naopak – obyvatelé provincie Romagna měli v živé paměti procesy vedené kardinálem Rivarolim v roce 1826. Forlì bylo první město v provincii Romagna, ve kterém byla pro-legátem kontrola nad městem svěřena Komisi (5. února), aby tak bylo zabráněno nepokojům a

¹¹⁵ QUINTAVALLE, Ferruccio, *Un mese di rivoluzione in Ferrara*, Bologna 1900, s. 22–25.

¹¹⁶ K prvním demonstracím ale došlo již dříve, například 14. listopadu procházel ulicemi Ferrary dav nespokojených občanů a o půlnoci toho dne byl na jednu z hlavních městských budov napsán nápis: „*Viva la libertà, viva la rivoluzione francese!*“ Tamtéž, s. 26.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 27

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ QUINTAVALLE, s. 42.

¹²⁰ QUINTAVALLE, s. 58.

byla zajištěna bezpečnost občanů. Obdobně převzali revoluční skupiny kontrolu ve městech Faenza, Imola, Massa Lombarda, Cesena, Ravenna a Rimini.¹²¹ Převzetí moci liberály se v této provincii setkala s minimálním odporem, jedinými výjimkami byly dvě města: San Leo a Ancona. Pevnost San Leo, která se nacházela na kopci nad stejnojmenným městem na pomezí provincií Romagna a Marche, byla díky svým fortifikačním prvkům dobře hájitelná, proto zde papežská posádka několik dní vzdorovala. Po několikadenním obléhání jednotkami generála Giuseppe Sercognaniho¹²² byla pevnost 12. února dobyta.¹²³ Druhým místem odporu bylo město Ancona, strategický přístav na břehu Jaderského moře. V první polovině 19. století se vedle přístavu nacházela obranná pevnost, která zajišťovala bezpečnost kotvicích lodí. Poté, co se revolucionáři ujali kontroly nad městem, stáhly se papežské jednotky pod vedením švýcarského plukovníka Cornelia Suthermanna právě do této pevnosti, odkud sváděly boj s útvary revolucionářů. Pevnost v Anconě se Sercognanimu nakonec podařilo dobýt, jednotky plukovníka Suthermanna kapitulovaly 17. února 1831.¹²⁴ Po týdnu od vytvoření Prozatímní vlády v Boloni bylo dovršeno úplné převzetí kontroly revoluční vládou v *Legazioni*.

Po dobytí Ancony 17. února pokračovaly revoluční jednotky pod vedením generála Sercognaniho v postupu dále na jih, aby tak podpořily povstalecké skupiny v Marche a Umbrii. Tyto jednotky prošly městy Macerata, Foligno a Spoleto, jejich přesun dále směřoval do provincie Terni, kde začaly vznikat protirevoluční skupiny.¹²⁵ Do města Terni dorazil Sercognani se svými muži pravděpodobně 23. nebo 24. února, svůj postup zde však nezastavil a pokračoval dál k hlavnímu městu. Dne 25. února se revoluční a papežské jednotky střetly na území mezi Calvi a Magliano Sabino, malých

¹²¹ BALZANI, Roberto, *Fra due rivoluzioni. Citta e cittadini a Imola dal 1797 al 1831*, Imola 1998, s. 56; PÁSZTOR, PIRRI s. 162–165.

¹²² Giuseppe Sercognani (1780–1844) byl italský generál. Jako plukovník sloužil již v armádě Cisalpinské republiky. Po vypuknutí revoluce v roce 1831 přijal službu v revoluční armádě a stal se jejím vrchním velitelem. S touto armádou pak podporoval vznikající protirežimní vlády napříč provinciemi Papežského státu. V rámci této kampaně se rozhodl dobýt hlavní město, jeho postup však byl i přes několik vítězných střetnutí s papežskými jednotkami nakonec zastaven. Po ztrátě podpory ze strany Prozatímní vlády v Boloni nebyl schopen pochod na Řím úspěšně dokončit. Po rakouské intervenci utekl do exilu ve Francii. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 168.

¹²³ Proklamace o kapitulaci pevnosti San Leo, Boloňa, 17. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 88–89; Dobytím této pevnosti došlo k osvobození mnoha osob, jenž byly v minulosti odsouzeny za protivládní činnost. LIBURDI, Enrico, *I prigionieri politici marchigiani e romagnoli rinchiusi nel Forte di S. Leo, con particolare riguardo ai reclusi del 1831–1832*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 19, 1932, s. 183–185.

¹²⁴ Proklamace o kapitulaci Ancony, Boloňa, 18. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 89.

¹²⁵ Například ve městě Orvieto kardinál Antonio Gamberini svolával dobrovolníky z řad stoupenců papežské vlády. Sercognani Barberimu, Foligno, 27. 2. 1831, tamtéž, s. 252–253.

městečkách vzdálených sedmdesát kilometrů od Říma. Revolucionáři pod vedením plukovníka Alessandro Guidottiho v této malé bitvě zvítězili a vrátili se do Terni, kde se nacházel zbytek Sercognaniho útvaru.¹²⁶ K menší potyčce dvou zneprátelených táborů došlo také o tři dny později v městečku Configni, kde opět revoluční jednotky zvítězily.¹²⁷ V těchto dnech generál Sercognani ustanovil Terni za dočasné sídlo revoluční armády a čekal na další rozkazy.¹²⁸

Rovněž města v dalších provinciích Papežského státu vyjádřila svou nespokojenost s vládou v Římě a vytvořila si Prozatímní vlády: Ascoli, Fermo, Macerata, Pesaro a Urbani v oblasti Marche, či Perugia, centrum kraje Umbria.¹²⁹ Jediné území, které nepodlehlo revoluční bouři v únoru 1831, byla oblast v okolí hlavního města, která zůstala loajální papeži. Ke konci druhé dekády měsíce února tak byla revoluce rozšířena téměř po celém území Papežského státu.

V situaci, kdy byly provincie vyjmuty z papežovy moci a ve městech ustaveny prozatímní vlády, bylo nezbytné vyřešit otázku, jakým způsobem bude toto území spravováno a kdo bude vládnoucí autoritou. Liberálové na svých setkáních konzultovaly tuto záležitost již několik měsíců před vypuknutím samotné revoluce, avšak jejich politický program mohl být zveřejněn až po změně režimu. Proto k publikaci těchto myšlenek došlo teprve po vypuknutí revoluce na začátku února 1831. Již čtvrtý den (8. únor) po převzetí moci liberály v Boloni byl vydán projekt Prozatímní konfederace. Ačkoli nebyl nikdy realizován, byly v něm demonstrovány prvotní cíle, kterých mělo být dosaženo:

1. *„Provinční vláda a její vnitřní správa je zcela svobodná a nezávislá v každé provincii, a to ve vztahu k právům, stejně jako k ochraně, kterou tato vláda stanovila.*
2. *Sjednocení spočívá v lize a konfederaci – útočné i obranné – za účelem vnitřní i vnější bezpečnosti provincií a pro všechny politické, diplomatické a vojenské vztahy.*
3. *Bude úkolem reprezentantů diskutovat a stanovit principy týkající se univerzálnosti, určit rozhodovací pravomoci v jednotlivých oblastech, jakož i*

¹²⁶ ZAMA, Piero, *La marcia su Roma del 1831. Il generale Sercognani*, Milano 1931, s. 219.

¹²⁷ Tamtéž, s. 221.

¹²⁸ Sercognani Vicinimu, Terni, 1. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 261–262; ZAMA, s. 218.

¹²⁹ Tamtéž, s. 166–167.

přijmout volební vyhlášku o jmenování zástupců pro vytvoření plánu nové ústavy.

4. *Správa, která je v současné době soustředěna v Boloni, bude nadále pokračovat, avšak bude závislá na složené reprezentaci, která bude řešit obecné záležitosti.*
5. *Je navržena a vyhlášena nutnost vojensko-politického sjednocení všech provincií, které požadovaly svobodu.*
6. *Jednotlivé Komise jmenují Shromáždění, které vytvoří novou vládu – nejprve z bližších provincií, poté bude rozhodnuto o rozšíření nového státu. Toto Shromáždění také vypracuje ústavu volené liberální vládě, která bude zřízena.*¹³⁰

Uvedené body, jak je představila Prozatímní vláda v Boloni, se v dalších dnech staly hlavním záměrem revolučního úsilí. Po převzetí moci liberály v provinciích Romagna a Ferrara, potvrdila vláda v Boloni jejich status a deklarovala ochotu vytvořit jednotnou unii.¹³¹ Za tímto účelem pozvala reprezentanty ostatních prozatímních vlád z provincií Romagna a Ferrara do Boloně, kde měli utvořit Shromáždění, které by nadále rozhodovalo o budoucnosti provincií. Datum tohoto setkání byl stanoven na 26. února.¹³² Povstalecká města reagovala na pozvání kladně a začala vybírat své zástupce, jenž měli být vysláni do Boloně. V období od poloviny února tedy docházelo v jednotlivých městech k volbám představitelů.¹³³ Rozhodnutí, která měla být přijata na kongresu, měla přinést „více stabilní a prosperující, novou mutaci změn vedených z jediného důvodu – k dosažení svobody a unie, inklinujících k jedinému konci – veřejnému blahu“.¹³⁴ Den před plánovaným kongresem rezignoval Vicini na pozici předsedy Prozatímní vlády v Boloni.¹³⁵

V sobotu 26. února 1831 se v *Palazzo d'Accursio* na hlavním boloňském náměstí sešlo čtyřicet jedna zástupců povstaleckých měst, jenž utvořili Shromáždění (*Assemblea*

¹³⁰ Projekt Prozatímní konfederace, Boloňa, 8. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 151–154.

¹³¹ Proklamace o Unii, Boloňa, 12. 2. 1831, tamtéž, s. 79. Za účelem koordinace příprav budoucí unie byli do jednotlivých měst pozváni zástupci boloňské vlády. Silvani a Sarti byli pozváni do Ferrary, Orioli a Zanolini do měst v Romagni, Marche a Umbrii. Myšlenku připojení k unii navrhl také Bianchetti na dvoře ve Florencii. ZANOLINI, Antonio, *La rivoluzione avvenuta nello Stato romano l'anno 1831. Narrazione storica*, Bologna 1878, s. 12.

¹³² Prozatímní vláda v Boloni Prozatímním komisím v Romagni, Boloňa, 14. 2. 1831, tamtéž, s. 162–163.

¹³³ PÁSZTOR, PIRRI, s. 162.

¹³⁴ Prozatímní vláda v Boloni Prozatímní komisí v Urbanii, Boloňa, 20. 2. 1831, tamtéž, s. 171.

¹³⁵ Vicini občanům Boloně, Boloňa, 25. 2. 1831, tamtéž, s. 120–127.

dei Deputati). Toto Shromáždění ratifikovalo ukončení papežovy světské moci a vyhlásilo vznik unie povstaleckých měst a oblastí, která měla jednotnou vládu a nesla název Spojené italské provincie (*Provincie Unite Italiane*). Byli zvoleni členové vlády: předsedou nově vzniklé vlády se stal Giovanni Vicini, bylo zvoleno sedm ministrů.¹³⁶ Shromáždění se shodlo, že vytvoření unie je nejlepší obranou nově nabyté svobody a je pádným důvodem pro potencionálního nepřítele, aby se nově vzniklého státu obával a respektoval jej. Toto první rozhodnutí nově vzniklé vlády bylo uveřejněno dekretem z 1. března 1831.¹³⁷ Den poté proběhl na hlavním náměstí slavnostní ceremoniál, kterého se zúčastnily všichni členové Shromáždění, a při kterém bylo znovu proneseno rozhodnutí z 26. února.¹³⁸

Od 26. února probíhala zasedání Shromáždění, na kterých se řešily záležitosti budoucího státu. Nejdůležitější v tuto chvíli bylo právní ukotvení nově vzniklého státního útvaru, bylo třeba vytvořit ústavu. Požadavek ústavy byl vyjádřen již na počátku revoluce v krátkém náboženském spisu nazvaném *Nový katechismus pro 1831* (*Nuovo catechismo pel 1831*) popisující způsoby, jak mělo být ústavy dosaženo. Ústava zde byla představena jako zákon vytvořený zástupci lidu a nikoliv jako koncese od panovníka. Pokud vládce s tímto nesouhlasil, pak mělo být tohoto cíle dosaženo revolucí.¹³⁹ Po několika jednáních Shromáždění byla 4. března přijata prozatímní verze ústavy o dvaceti sedmi člancích. Nejdůležitějšími, které byly základními pilíři vlády Spojených italských provincií, byly:

Článek 1. *„Moci ve Státě jsou tři: výkonná, zákonodárna a soudní. Všechny tři výše uvedené moci se od sebe navzájem odlišují a jsou vykonávány různými subjekty.*

Článek 2. *Vláda zachovává soulad s římskokatolickým apoštolským vyznáním v celé jeho celistvosti.*

¹³⁶ Leopoldo Armaroli, ministr spravedlnosti, Terenzio Mamiani della Rovere, ministr vnitra, Lodovico Sturiani, ministr financí, Cesare Bianchetti, ministr zahraničních věcí, Pier Damiano Armandi, ministr války a námořnictva, Pio Sarti, ministr policie, Francesco Orioli, ministr školství. NATALI, Giovanni, *La rivoluzione italiana del 1831–1832 e le sue immediate conseguenze*, Bologna 1956, s. 56.

¹³⁷ „Úplná emancipace zemí a provincií vešla fakticky i právně v platnost. Nejdokonalejší spojení těchto zemí a provincií a jejich uspořádání v jeden stát, v jednu vládu, v jednu rodinu.“ Proklamace o prvním rozhodnutí Shromáždění, Boloňa, 1. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 128.

¹³⁸ NATALI, *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca I*, s. 61.

¹³⁹ DE BENEDICTIS, Angela, *Militari apparenti. La Guardia Civica di Bologna per lo statuto fondamentale fra monarchia pontificia e cittadinanza*. In: ROMANO, Andrea (ed.), *Atti del convegno internazionale Fra Cadice e Palermo. Nazione, Rivoluzione, Costituzione: rappresentanza politica, forme di governo, libertà garantite*, Palermo 2005, s. 2–3.

- Článek 3. *Vláda se skládá z předsedy, Rady ministrů a Legislativní rady.*
- Článek 5. *Ministři mají následující pravomoci: ministerstvo spravedlnosti, vnitra, financí, zahraničních věcí, války a námořnictva, policie, školství.*
- Článek 6. *Výkonná moc bude prozatímně nejvyšší hlavou státu, bude velet všem pozemním silám i loďstvu, bude moci uzavírat spojenecké smlouvy, bude jmenovat jednotlivce na všechny civilní i vojenské pozice a vytvoří pravidla za účelem dodržování zákonů.*
- Článek 12. *Legislativní rada bude mít zákonodárnou moc státu, bude se skládat z jednoho zástupce z každé provincie, jenž bude zvolen nadpoloviční většinou hlasů. Toto pravidlo se vztahuje také na provincie, které by v budoucnu přistoupily do unie.*
- Článek 13. *Předseda a Rada ministrů uvedené v článku 3 smějí být jmenováni pouze nadpolovičním počtem hlasů.*
- Článek 15. *Poplatky všech civilních a vojenských orgánů budou určeny výkonnou mocí. Jednotlivé provincie budou spravovány prefektem a Radou prefektury.*
- Článek 17. *Výkonná moc také jmenuje prefekty a generálního tajemníka odňatého z provincie. Jmenuje také jednotlivce do Rady prefektury, jenž budou vybráni z řad občanů v dané provincii.*
- Článek 19. *Správa obcí je dána do rukou obecním úředníkům, kteří představují výkonnou moc na lokální úrovni, pod ochranou a dohledem prefektů a Rady prefektury – s výjimkou administrativní reformy obcí, která bude provedena Legislativní radou.*
- Článek 20. *Soudní moc státu je vykonávána soudy.*
- Článek 21. *Legislativní rada vytvoří prozatímní nařízení pro výkon spravedlnosti, a to jak občanské, tak trestní, které musí být jednotné v rámci celého státu. Určí počet soudů a jejich sídla, jmenuje soudce.*
- Článek 22. *Vláda se prozatím bude nacházet v Boloni.*
- Článek 27. *Vláda je pojmenována Vláda Spojených italských provincií (Governo delle Provincie Unite Italiane).¹⁴⁰*

¹⁴⁰ Proklamace o prozatímní ústavě, Boloňa, 4. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 323–328.

Prozatímní ústava dále upravovala vznik Ústavodárného shromáždění, které mělo vytvořit konečnou verzi ústavy, upravit volební zákony, zavést regulace nutné k právní existenci nového státu. V rámci stejné proklamace byly zveřejněny jména jednotlivých osob, jenž se měly podílet na moci výkonné a zákonodárné.¹⁴¹

Tato ústava byla významným mezníkem v dlouholetém úsilí italských liberálů o politické změny v Papežském státě. Spojené italské provincie vytvořené na přelomu února a března 1831 se zcela distancovaly od absolutní monarchie vedené Římem a byly svou formou blízké parlamentní republice. Provincie, které byly do této unie sdružené, měly více než jeden a půl milionu obyvatel. Revoluční vláda zavedla kromě ústavou dané zákonodárné, výkonné a soudní moci mnoho změn: nastolila svobodu slova, svobodu shromažďování, použití italského jazyka při úředním styku a na vzdělávacích institucích, právo na stížnost, právo na obhájce při soudním řízení, zrušila procesy bez soudního řízení.¹⁴² Dále byl zrušen Fiskální soud (*Tribunale fiscale*), vytvořen Finanční (*Tribunale di Finanza*) a Odvolací soud (*Tribunale di Appello*), soudní procesy měly být vedeny na principu uplatňovaném za napoleonské nadvlády.¹⁴³ Vznikla také Centrální správa (*Cassa dell'Amministratore Centrale*) zodpovědná za administrativní záležitosti nového státu.¹⁴⁴ Změny zaznamenal rovněž odvod daní, když byl obnoven zákon z prosince roku 1803.¹⁴⁵ V rámci veřejné bezpečnosti byla vytvořena Národní stráž (*Guardia nazionale*), která měla za úkol „*obranu a udržení práv národa, zachování poslušnosti k zákonům, udržení a obnovení veřejného pořádku, popřípadě – v případě nutnosti – nahrazení armády při obraně hranic*“.¹⁴⁶ Vytvoření státního aparátu s sebou přineslo vznik nových pracovních pozic (soudci, právníci, úředníci, asistenti) zejména v Boloni, od počátku března hlavním městem nového státu.

Prozatímní vláda zavedla také nová celní ustanovení. Před vypuknutím revoluce bylo zboží často dováženo ilegálně, bez celního označení. Importované zboží mělo být od začátku března 1831 označeno symbolem, který byl vládou schválen. Pokud na zboží označení kolkem chybělo, bylo považováno za nelegální, zabaveno a dopravci byli

¹⁴¹ Tamtéž, s. 326–328.

¹⁴² Manifest o zrušení světské moci vydaný vládou Spojených italských provincií, Boloňa, 4. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 328–333.

¹⁴³ Výnos o soudech, Boloňa, 9. 2. 1831, tamtéž, s. 67–71.

¹⁴⁴ Dekret o zrušení Fiskálního soudu, Boloňa, 23. 2. 1831, tamtéž, s. 103–105. Výnos o celních zákonech, Boloňa, 14. 2. 1831, tamtéž, s. 86–87. Oznámení o příspěvcích na veřejné výdaje, Boloňa, 21. 2. 1831, tamtéž, s. 98–102.

¹⁴⁵ Dekret o správě financí, Boloňa, 8. 2. 1831, tamtéž, s. 64–66.

¹⁴⁶ Dekret o Národní stráž, Boloňa, 23. 2. 1831, tamtéž, s. 106–119.

stíhání za nezákonnou činnost.¹⁴⁷ Veškeré proklamace, dekreta, prohlášení a manifesty měly být od poloviny února 1831 opatřeny otiskem s iniciálou G. P. B. (*Governo Provvisorio di Bologna*), všechny ostatní otisky byly zrušeny.¹⁴⁸

Pozornost věnovala liberální vláda také univerzitě v Boloni, neboť výchovu a usměrňování mládeže považovala za klíčové pro budoucí vývoj událostí. Nejprve zbavila univerzitu jakékoliv závislosti na jiném subjektu (papežská autorita) než byla samotná Prozatímní vláda v Boloni. Poté určila, že hlavou univerzity bude vládou volený Regent, jenž bude vybrán z řad profesorů. Prvním Regentem boloňské univerzity byl zvolen Giambattista Lapi, římský profesor obviněný v roce 1828 z členství v Sektě.¹⁴⁹ Stanovila také povinnost pro studenty právnické fakulty účastnit se semináře z kanonického práva.¹⁵⁰ Vláda věřila, že vhodným vzděláním lze u mládeže dosáhnout sebekázně, která zabrání nepokojům a demonstracím v ulicích – právě radikální mládež bývala prvním účastníkem revolucí, jako tomu bylo v Boloni během prvních únorových dnů. Na základě žádosti studentů byla vytvořena nová katedra „Ideologie“, jejíž semináře byly povinné pro všechny studenty prvních ročníků filozofické fakulty.¹⁵¹ Profesorem na této katedře byl jmenován Paolo Costa, hlavní osobnost revoluce v rámci univerzitního prostředí.¹⁵²

S odstraněním papežské cenzury a zavedením svobody projevu došlo ke změnám také ve vydávaném tisku. Dne 8. února změnilo periodikum *Gazzeta di Bologna* své jméno na *Monitore Bolognese*, zvětšilo svůj formát a vyměnilo členy redakce. Tyto noviny se dělily na oficiální a neoficiální část, přičemž v té druhé byly otištěny zejména liberální a patriotické články. Před příchodem rakouské armády bylo založeno ještě několik periodik: *Il Precursore*, *Il Moderno Quotidiano Bolognese*, *La*

¹⁴⁷ Dekret o celních známkách, Boloňa, 10. 2. 1831, tamtéž, s. 74–75.

¹⁴⁸ Oznámení o označení tiskovin, Boloňa, 14. 2. 1831, tamtéž, s. 85.

¹⁴⁹ Jmenování Lapiho Regentem univerzity v Boloni, Boloňa, 23. 2. 1831, tamtéž, s. 105.

¹⁵⁰ Dekret o univerzitě v Boloni, Boloňa, 19. 2. 1831, tamtéž, s. 92–93.

¹⁵¹ Vznik Katedry ideologické vědy, Boloňa, 1. 3. 1831, tamtéž, s. 129.

¹⁵² Paolo Costa (1771–1836) byl italský básník, filozof a vysokoškolský učitel. Po obnově papežské moci v roce 1815 byl obviněn z výuky ateismu a materialismu a byl nucen ukončit svou výuku v Ravenně. Otevřel si privátní školu v Boloni, která byla silně protivládní a měla velký vliv na utváření liberální mládeže. Během revoluce spolupracoval s revolučním periodikem *La Pallade Italiana* a především vedl katedru Ideologie, která byla šířitelem liberalismu. Po potlačení revoluce byl považován za hlavního propagátora revoluce ve studentském prostředí. Utekl na Korfu a po papežské milosti v roce 1832 se vrátil do Boloně, kde mu bylo umožněno pokračovat v soukromém vyučování. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 39.

Sentinella della Libertà, La Pallade Italiana – všechny tyto noviny byly vlastenecky laděné a podporovaly revoluční vládu.¹⁵³

Vymanění se z kontroly papeže i vznik revoluční vlády přijala většina obyvatel Boloně a občanů v provinciích s radostí. Prakticky okamžitě po vyhlášení nezávislosti na Římu se lidé začali scházet v ulicích a demonstrovat podporu novým politickým představitelům. Ze svých domovů přinášeli vlajky v barvách italské trikolóry, oblečení měli zdobené kokardou stejné barvy, starší občané s sebou nesli výtisky napoleonské ústavy z roku 1802.¹⁵⁴ Každým dnem podporovatelů liberální vlády přibývalo, a to nejen z nižších společenských vrstev, ale také z řad obchodníků, řemeslníků a bohatších měšťanů, jenž se začali účastnit pouličních manifestací. Dne 13. února byla na vrcholu věže Asinelli, symbolu města Boloně, slavnostně vyvěšena vlajka v barvách trikolóry. Tohoto ceremoniálu se zúčastnili členové Prozatímní vlády, tisíc mužů Národní stráže v provinčních uniformách a mnoho obyvatel města. Týden po vyhlášení Prozatímní vlády byla Boloňa proměněna – na všech palácích, veřejných budovách a velmi často i na obyčejných domech visel prapor v barvách italské trikolóry.¹⁵⁵

Největší manifestací byla vojenská přehlídka na hlavním boloňském náměstí 2. března 1831. Účastnily se jí jednotky pěchoty, jezdeckta, dělostřelectva, Provinční stráže a policie. Náměstí i přilehlé ulice byly přeplněné davy a mládež zpívala Marseillaisu. Přehlídky se účastnili také čelní představitelé nové republiky Spojené italské provincie, kteří zde vyhlásili nezávislost státu a vznik ústavy. Městské divadlo připravilo mimořádný večer na počest reprezentantů osvobozeného města, lidové oslavy v ulicích trvaly dlouho do noci.¹⁵⁶

Navzdory podpoře ze strany lidových mas existoval určitý podíl obyvatelstva, který s únorovým vývojem událostí nesouhlasil. Pro revoluční vládu byli tito lidé samozřejmě hrozbou, kterou se snažila eliminovat. Bylo obtížně zjistitelné, kdo je či není stoupenec liberálních hodnot, přesto se podařilo některé vládní odpůrce najít. Příkladem je zatčení Luigiho Tartariniho, policejního komisaře, jenž byl zadržen pro podezření z plánování akce proti Prozatímní vládě. Na žádost občanů, kteří Tartariniho považovali za reakcionáře, byl nejprve vyslechnut a později u něj byla provedena

¹⁵³ LEONI, Giulio Davide, *Giornalismo bolognese nel febbraio-marzo 1831*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 19, 1932, s. 111–115.

¹⁵⁴ NATALI, *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca I*, s. 11.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 24–25.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 60–62.

domovní prohlídka. Tartarini ve svém domě skladoval více než šedesát zbraní, střelný prach a větší obnos peněz. Bývalý policejní komisař byl vzat do vazby, soudní proces s ním však nikdy neproběhl a později byl propuštěn.¹⁵⁷ Zejména na venkově byli zatýkáni zastánci papežské vlády, jenž podněcovali obyvatelstvo ke kontrarevoluci. Také marginalizované sociální skupiny se staly cílem kontrarevolučního náboru poté, co opadlo prvotní nadšení z revoluce.¹⁵⁸

Za podmínek, které panovaly v Boloni od počátku revoluce, kdy obyvatelé veřejně vyjadřovali podporu revoluci, nemohla Prozatímní vláda zaručit církevním představitelům bezpečnost. Zastupující legát Paracciani Clarelli uprchl z města do Florencie hned druhý den po předání kontroly nad městem Komisi. Boloňský arcibiskup a kardinál Carlo Oppizzoni se na počátku února nacházel v Římě, kde se účastnil konkláve. Po zvolení papeže se vracel do Boloně, když mu byl v posledním úseku cesty předán dopis od Prozatímní vlády, ve kterém se dozvěděl o zákazu vstupu kardinálům do povstaleckých provincií: „*Tato Prozatímní vláda byla zřízena pro maximální udržení vzájemného porozumění s církevní autoritou a k zachování plného respektu k náboženství a jeho služebníkům. ... Přestože věříme, že tyto pocity sdílí také občané, za současného stavu veřejného mínění, uprostřed lidové nespoutanosti a nadšení, nemůžeme zajistit, že vstup kardinála Svaté církve do provincie může být provázen bez narušení veřejného klidu a bez nebezpečí vůči uctívané osobě jako je Vaše Eminence. Z tohoto důvodu, i když s bolestí v srdci nás strážců pořádku, jsme povinni Vám oznámit, že pro naše i Vaše dobro Vám nemůžeme dovolit, aby jste se nyní vrátil do této provincie.*“¹⁵⁹ Zákaz vstupu do provincie byl později rozšířen vůči všem kardinálům a církevním hodnostářům.¹⁶⁰

Zodpovědnost za udržení pořádku ve městě nesly především jednotky *Dragoni* a Provinční strážce, do kterých se dobrovolně hlásili muži od počátku revoluce. Přesto během února vzniklo několik menších útvarů, které se chtěly připojit k obraně liberálních myšlenek. Nejvýznamnějším z nich byla *Legione Pallade*, legie vzniklá z řad profesorů a studentů, pojmenována po řecké bohyni Pallas Athéně, bohyni

¹⁵⁷ Rozkaz k zatčení Luigi Tartariniho, Boloňa, 5. 2. 1831, tamtéž, s. 181–182.

¹⁵⁸ Například byli zatčeni dva bratři v provincii Forli, jenž šířili Bernettiho výzvy ke kontrarevoluci. Městský soud v Castel San Pietro Prozatímní vládě v Boloni, Castel S. Pietro, 20. 2. 1831, tamtéž, s. 188–189. Více o Bernettiho kontrarevoluci viz třetí část této kapitoly.

¹⁵⁹ Prozatímní vláda v Boloni kardinálovi Oppizzonimu, Boloňa, 14. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 196–197.

¹⁶⁰ Prozatímní vláda v Boloni Vojenské komisi, Boloňa, 14. 2. 1831, tamtéž, s. 197–198.

moudrosti a vítězné války. Hlavními organizátory této jednotky byli Orioli a Costa, v době největšího rozkvětu měla více než sedmdesát členů. Zprávy o činnosti této jednotky přinášely místní noviny, především *Il Precursore* a *La Pallade Italiana*. *Legione Pallade* se později vyznamenala v rámci odboje proti rakouským jednotkám.¹⁶¹

Představitelé vlády v Boloni si byli vědomi, že vytvoření nového státu s sebou nenese pouze vyřešení interních záležitostí, ale že k existenci je třeba také uznání ostatních států, aby se tak mohli stát rovnocenným partnerem v rámci mezinárodních vztahů. Tuto otázku začala boloňská vláda řešit po dosažení kontroly nad městem a provincií v polovině února, kdy zaslala písemné oznámení o vzniku Prozatímní vlády do Florencie na dvůr velkovévody Toskánského, a to do rukou toskánského ministra zahraničí Vittoria Fossombronioho a britského, francouzského a rakouského velvyslance. V tomto dopise vláda také představila Bianchettiho, jenž měl ve Florencii jménem Prozatímní vlády navázat diplomatické styky s evropskými mocnostmi.¹⁶²

Cesare Bianchetti uskutečnil svoji misi do Florencie mezi 14. a 23. únorem. Kromě zajištění žádoucích diplomatických kontaktů se pokusil také o zakoupení zbraní v Livornu.¹⁶³ Bianchetti se ve Florencii snažil zachovat zdání neutrality nové vlády v Boloni a jejího zdrženlivého postoje vůči té modenské – byl si vědom, že Leopold II. bude jako rakouský arcivévoda bránit politickou existenci Františka IV. ve vévodství Modenském.¹⁶⁴ Vyjednávání nebylo pro Bianchettiho jednoduché, rakouský velvyslanec ve Florencii Franz Josef Saurau dokonce oficiálně požádal o jeho vypovězení, to však toskánská vláda odmítla. Fossombroni svým diplomatickým manévrováním nakonec uspokojil požadavky Vídně, stejně jako se vyhnul zklamání boloňské vlády, když Bianchettiho ujistil o podpoře Toskánska, čímž učinil jeho další přítomnost ve Florencii zbytečnou. Bianchetti poté ke spokojenosti rakouské vlády odjel zpět do Boloně. Ve skutečnosti však Toskánsko nemělo v úmyslu povstaleckou provincii podpořit. Bianchettiho mise proto znamenala pouze vytvoření iluze pro Prozatímní vládu v Boloni.¹⁶⁵

¹⁶¹ TAROZZI, Fiorenza, GAVELLI, Mirtide, *La Legione Pallade. Studenti e professori dell'Ateneo bolognese nella rivoluzione del 1831*. In: PEPE, Luigi, *Universitari italiani nel Risorgimento*, Bologna 2002, s. 41–57.

¹⁶² Prozatímní vláda v Boloni ministrové zahraničí Toskánska a velvyslancům Velké Británie, Rakouska a Francie ve Florencii, Boloňa, 14. 2. 1831, tamtéž, s. 218–219.

¹⁶³ Bianchetti Vicinimu, Florencie, 19. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 222–223.

¹⁶⁴ Bianchetti Vicinimu, Florencie, 16. 2. 1831, tamtéž, s. 220–221.

¹⁶⁵ BENEDETTO, Ernesto, *La Toscana nel 1831 e gli ultimi giorni di Pietro Colletta*. In *Rassegna storica del Risorgimento* 22, 1935, s. 467–469.

Rovněž Canutiho mise¹⁶⁶ v Castelfranco na hranicích provincie Bologna a Modeny se nesečkala s úspěchem. Ačkoli Canuti doporučoval boloňské vládě spolupráci s vládou v Modeně tak, aby nebyl porušen princip neintervence, vláda v Boloni udržovala zdrženlivý postoj. Své jednotky vyslala pouze do Castelfranco, vydala však striktní zákaz překračování hranic.¹⁶⁷ Přestože mezi Prozatímní vládou v Boloni a Modeně docházelo k výměně korespondence, k užší spolupráci nikdy nedošlo.

Největší naděje vkládala Prozatímní vláda v Boloni, respektive Spojené italské provincie do podpory ze strany Francie. Již v prvních dnech své existence vyhlásila souhlas se zásadou neintervence: „*Vytvořena jako svobodný a nezávislý stát, je povinna [Prozatímní vláda v Boloni] informovat sousední státy, že hodlá zachovat všechna stará přátelství a nedovolí žádným způsobem narušit cizí území. ... S tímto vědomím věříme, že ani ostatní státy nebudou zasahovat do jeho vnitřních záležitostí.*“¹⁶⁸ Navázáním diplomatických vztahů s Francií byli pověřeni Pietro Bofondi a Daniele Zappi jako vyslanci vlády Spojených italských provincií v Paříži. Jejich diplomatická mise měla pokračovat cestou do Londýna za účelem získání podpory také ze strany Velké Británie. Tato mise, která měla být započata kolem 10. března, však nebyla nikdy realizována. Bofondimu a Zappimu totiž neumožnila právě probíhající rakouská intervence v sousedních státech a v provincii Ferrara opustit území Spojených italských provincií.¹⁶⁹

I přes neúspěch této plánované delegace docházelo k informování pařížského dvora díky korespondenci Jeana Lesparda, francouzského vyslance a janovského vicekonzula, jenž od konce února do obsazení města rakouskými jednotkami pobýval v Boloni. Ani na jeden ze svých dopisů adresovaných francouzskému velvyslanci v Turíně však Lesparda neobdržel odpověď.¹⁷⁰ Uznání vzniku Spojených italských provincií se na francouzském dvoře snažil prosadit také Jean Huber Saladin, bývalý švýcarský plukovník a přítel Menottiho, jenž se později angažoval v italské otázce. Jeho snahy však také skončily neúspěchem.¹⁷¹

¹⁶⁶ Viz první část této kapitoly.

¹⁶⁷ Prozatímní vláda v Boloni Canutimu, Boloňa, 6. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 135–136.

¹⁶⁸ Oznámení principu neintervence, Boloňa, 11. 2. 1831, tamtéž, s. 77.

¹⁶⁹ Pověřovací listiny P. Bofondiho a D. Zappiho určené pro francouzského krále, Boloňa, 6. 3. 1831, tamtéž, s. 391–392.

¹⁷⁰ Jedním z možných důvodů, proč Lesparda neobdržel odpověď, je časová náročnost výměny korespondence a čas, který francouzská vláda potřebovala na určení stanoviska.

¹⁷¹ Pověřovací listiny J. Huber Saladina, Boloňa, 5. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 389–390, 394.

Vznik nové republiky vyžadoval uznání nejen ze strany evropských mocností, ale především ze strany Svatého stolce. Dosažení tohoto cíle nebylo logicky pro revolucionáře jednoduché a neměli mnoho způsobů, jak svého záměru docílit. Oznámení o převzetí kontroly Komisí a ukončení papežské vlády v bývalých *Legazioni* odeslal zastupující legát Paracciani Clarelli Paulu Polidorimu, zastupujícímu sekretáři v Římě, v den příjezdu do Florencie (6. února).¹⁷² Informace o vzniku Prozatímní komise zaslali do Říma také Barbieri a Gandolfi, v obou případech do rukou Giuseppe Ugoliniho, velitele papežských jednotek.¹⁷³ Od vypuknutí revoluce v prvních únorových dnech až do kapitulace revolucionářů však neprobíhala žádná výměna diplomatické korespondence mezi povstaleckými provinciemi a římskou vládou. Prozatímní vláda v Boloni si byla vědoma, že potvrzení její existence papežem nezíská diplomatickou cestou. A neboť finanční situace povstaleckých vlád neumožňovala využít ekonomické nástroje jako donucovací prostředek, jediným způsobem, jak přinutit papežskou vládu k uznání té v Boloni, byl vojenský postup – bylo nutné vyslat nově vytvořené jednotky proti Římu.

Prozatímní vláda v Boloni konzultovala ideu pochodu na Řím prakticky od svého vzniku. Teprve na schůzi Shromáždění 28. února bylo rozhodnuto, aby Vojenská komise vypracovala předběžný plán pochodu.¹⁷⁴ Ústředním problémem byl počet mužů a vyzbrojení jednotek. Sercognani byl v dané situaci pesimistický, když se vyjádřil, že velí nedostatečnému počtu jednotek, aby mohl zaútočit na hlavní město.¹⁷⁵ Tento názor sdílel také Armandi, který boloňské vládě radil více nepostupovat, ale prozatím pouze upevnit pozice na již obsazeném území.¹⁷⁶ Se stanovisky obou generálů Vojenská komise v Boloni souhlasila, uznala nedostatek prostředků pro zamýšlenou vojenskou akci, přesto myšlenku pochodu na Řím neopustila.¹⁷⁷ Shromáždění s plánem Vojenské komise souhlasilo a uznalo za nezbytné vytvořit početnou, dobře vyzbrojenou armádu, která mohla být odeslána obsadit Řím. Tento plán však nebyl v dané finanční situaci

¹⁷² Paracciani Clarelli Polidorimu, Florencie, 6. 2. 1831, tamtéž, s. 508–511.

¹⁷³ Barbieri, Gandolfi Ugolinimu, Florencie, 6. 2. 1831, Boloňa, 7. 2. 1831, tamtéž, s. 511–521.

¹⁷⁴ Vojenská komise Prozatímní vládě v Boloni, Boloňa, 1. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 257.

¹⁷⁵ Sercognani Barbierimu, Foligno, 27. 2. 1831, tamtéž, s. 252.

¹⁷⁶ Pepoli Prozatímní vládě v Boloni, Foligno, 27. 2. 1831, tamtéž, s. 287–288.

¹⁷⁷ Vojenská expedice pro okupaci Říma by musela čítat minimálně 20 000 mužů, z toho 2 000 mužů jako kavalérie. Bylo třeba udržovat posádky ve městech Ancona a Civita Castellana, blokovat přístav Civitavecchia, udržovat útvary v každém větším městě v každé provincii. Stejně tak výzbroj vojska nebyla dostačující. Vojenská komise Prozatímní vládě v Boloni, Boloňa, 1. 3. 1831, tamtéž, s. 257–260.

Spojených italských provincií realizovatelný.¹⁷⁸ Nevyplácení žoldu vojákům, zapříčiněné nedostatkem finančních prostředků, začalo demoralizovat Sercognaniho jednotky. Zoufalou situaci popsal Pepoli v dopise boloňské vládě: „*Sercognani je zatrpklý, vojáci znechuceni, také důstojníci, všichni. Jsem prostředník, oblíbený všemi, zabránil jsem mnoha nepokojům... Každou noc spím v oblečení, vynakládám veškeré úsilí... Avšak, bohužel, dnes jsem ještě generálem očekáván, zítra ne!*“¹⁷⁹

Shromáždění na konci února na základě zpráv od Prozatímní vlády v Perugii o přípravě kontrarevoluce v okolí Orvieta schválilo vyslání 350 mužů k posílení Sercognaniho armády.¹⁸⁰ Rovněž Armandi přislíbil vojenskou pomoc ve formě dodání 200 pušek.¹⁸¹ Dne 8. března se generál Sercognani rozhodl pokračovat v pochodu na Řím. Jeho útok na město Rieti, baštu papežských vojáků, jimž velel bývalý velitel policie v Boloni Domenico Bentivoglio, nebyl úspěšný a postup revolučního vojska byl zastaven. V této chvíli ani generál Sercognani nevěděl, jak dále postupovat: „*Činil jsem zázraky, abych své jednotky udržel schopné boje do dnešního dne, ale v zemi, jakkoli bohaté, ve které nemohu uplatňovat rekvizice či ukládat příspěvky jakéhokoliv druhu – kromě potravin a krmiva – nevím, jak dále pokračovat.*“¹⁸² Ačkoli se Sercognani pokoušel prosadit útok na Věčné město, Prozatímní vláda v Boloni měla v daném momentě již jiné starosti, neboť 6. března obsadily rakouské jednotky Ferraru. Bez vedení a podpory boloňské vlády byl Sercognani nucen ustoupit a jednou provždy se musel zřici plánu na dobytí Říma. O beznadějnou situaci revoluční armády však nevěděli představitelé papežské vlády, u nichž představa rebelů vzdálených pouhých sedmdesát kilometrů od Říma vyvolávala značnou paniku.

3.3 Reakce papežské vlády a její snahy o potlačení revoluce

Revoluce v Papežském státě začala předáváním kontroly nad jednotlivými městy do kompetence Prozatímních komisí, respektive Prozatímních vlád. Papežští legáti, kteří si byli vědomi nepřátelství ze strany stoupců liberalismu, se nepokusili o sebemenší odpor proti hrozcím změnám a zpravidla opustili město. Bernetti a někteří další církevní představitelé v Římě byly toho názoru, že pokud by lokální představitelé

¹⁷⁸ Přibližné náklady na potřebné vojsko by podle Vojenské komise činily 250 000 *scudi* měsíčně, což bylo i po ukončení platby daní římské vládě příliš. Tamtéž, s. 259.

¹⁷⁹ Pepoli Prozatímní vládě v Boloni, Terni, 4. 3. 1831, tamtéž, s. 405–406.

¹⁸⁰ Bianchetti Pepolimu, Boloňa, 28. 2. 1831, tamtéž, s. 292.

¹⁸¹ Pepoli Prozatímní vládě v Boloni, Fermo, 25. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 284–285.

¹⁸² Sercognani Prozatímní vládě v Pesaru, Terni, 4. 3. 1831, tamtéž, s. 437.

papežské vlády učinili opatření a nepokoje v ulicích za pomoci papežských jednotek potlačili, nemuselo k revoluci vůbec dojít.¹⁸³ Stejného názoru byl také Lützow, který hlásil do Vídně: „*S politováním musím říci, že revoluce by neuspěla v Boloni a v celé Romagni, nebýt slabosti a zbabělosti jejich úředníků.*“¹⁸⁴ Papežské jednotky se po převzetí moci revoluční vládou prakticky rozpadly a muži se přidávali k nové revoluční armádě. Po několika dnech se revoluce rozšířila po celém území bývalých *Legazioni*, později dokonce do provincií Marche a Umbria. Papežská vláda musela na tuto situaci neprodleně reagovat.

Zpráva o vypuknutí revoluce dorazila do Říma dne 8. února 1831. Řehoř XVI. nebyl připraven řešit vnitrostátní krizi v několika málo dnech po svém zvolení a rovněž jeho profesní zkušenosti byly především z náboženské oblasti, správě státu se v minulosti nevěnoval.¹⁸⁵ Nový papež se v domnění, že se jedná pouze o krátkodobé nepokoje, zachoval smířlivě a druhý den vydal proklamaci, ve které přislíbil zavedení reforem a plnou milost rebelům, pokud se podřídí papežské autoritě.¹⁸⁶ Poté svolal nejvýznamnější kardinály, aby diskutovali o nastalé situaci. Na setkání bylo rozhodnuto, že do Boloně bude vyslán Bernetti a Oppizzoni, aby jednali s povstalci v duchu papežovy proklamace. K realizaci této mise nakonec nedošlo: Bernetti byl 10. února jmenován Státním sekretářem, nemohl tak opustit hlavní město. Oppizzoni sice z Říma odjel, avšak do Boloně nedorazil, neboť mu byl Prozatímní vládou vstup do provincie zakázán.¹⁸⁷

Možností řešení krize a navrácení provincií pod papežskou kontrolu nebylo mnoho. S každým dnem přibývalo povstaleckých měst, každým dnem ubývala naděje na potlačení revoluce. Papežská vláda na prohlášení Prozatímních vlád nereagovala, neboť by tím uznala jejich existenci, politické řešení proto nebylo možné. Vojenský zákrok také nemohl být uskutečněn – papežská posádka v Římě nebyla dostatečně početná a případná mobilizace by neproběhla dostatečně rychle, v *Legazioni* by k ní patrně vůbec nedošlo.¹⁸⁸ Papež proto upustil od myšlenky, že by si s touto situací poradil sám, jediné východisko z krize pro něj představovala rakouská vojenská podpora.¹⁸⁹

¹⁸³ DEL PIANO, Rina, *Roma e la rivoluzione del 1831*, Imola 1931, s. 55–58.

¹⁸⁴ Lützow Metternichovi, Řím, 12. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

¹⁸⁵ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 12.

¹⁸⁶ Řehořovu proklamaci lze nalézt v DEL PIANO, s. 128–129.

¹⁸⁷ Viz poznámka č. 87.

¹⁸⁸ Lützow Metternichovi, Řím, 26. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

¹⁸⁹ Lützow Metternichovi, Řím, 10. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

Tento postoj s ním nesdílel Bernetti, jenž připravoval vlastní plán, jak porazit revolucionáře v *Legazioni*. Jeho záměrem bylo provedení kontrarevoluce za pomoci té části obyvatel, která zůstala loajální papeži. V tomto případě se spoléhal především na venkovany, kteří byli tradičně oddanější církvi než obyvatelé měst. V první polovině 19. století byl Papežský stát zemědělskou zemí, kde většinu tvořili venkované, a této skutečnosti chtěl Bernetti využít. Kromě toho rolníci většinou chovali nedůvěru k městské společnosti, přičemž právě ta byla strůjcem revoluce.¹⁹⁰ Bernetti vynaložil maximální úsilí, aby papeži zabránil požádat o zahraniční pomoc, neboť potřeboval pro svou věc získat čas. To se mu povedlo a jeho nekompromisní postoj se začal projevat v přístupu papežské vlády k rebelům, když pod jeho vlivem „*sliby reformy a odpuštění byly nahrazeny hrozbami trestu a exkomunikace*“.¹⁹¹ Dne 12. února vydal papež prohlášení, ve kterém povzbuzoval ty, jenž byli oddaní náboženství a uznávali nadále papežovu autoritu, aby se připojili k obraně proti rebelům.¹⁹² Prohlášení bylo vydáno jak pro Řím samotný, tak pro provincie stále ještě pod kontrolou papežské vlády.¹⁹³ Aby pro svou věc získal „věrné“ také v *Legazioni*, potřeboval vyslat důvěrného prostředníka, jenž by zde zajistil organizaci kontrarevoluce. Toho našel v osobě kardinála Giovanni Antonio Benvenutiho, jenž byl 14. února jmenován legátem *a latere*, jenž měl vyjednávat s rebely, tajně však měl připravit půdu ke kontrarevoluci.¹⁹⁴

Bernetiho zahraniční politika směřovala ke spolupráci s Francií, avšak po událostech z léta roku 1830 nemohl francouzskou podporu považovat za jistou. Proto po zvolení Státním sekretářem zachovával přátelské vztahy s oběma mocnostmi, Rakouskem i Francií, a zároveň se snažil udržet papežství co nejdále od závislosti na některé z nich.¹⁹⁵ I to byl jeden z důvodů, proč vkládal naděje na úspěch při potlačení revoluce právě do lidové kontrarevoluce, což by znamenalo vyřešení vnitřní krize vlastními prostředky.

Benvenutiho mise však byla realizována příliš pozdě a nemohla mít pozitivní výsledek. V polovině února byly celé *Legazioni* řízeny revolučními vládami, stejně jako oblast Marche, a dokonce i města v kraji Umbria začala být pod kontrolou povstalců. Osudný zásah pro Bernetiho plán bylo zatčení kardinála Benvenutiho 18. února

¹⁹⁰ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 14–15.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 15.

¹⁹² DEL PIANO, s. 131–132.

¹⁹³ Tamtéž, s. 92.

¹⁹⁴ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 18.

¹⁹⁵ MORELLI, s. 20.

v městečku Osimo nedaleko Ancony. Benvenuti si Osimo nevybral pro počátek své mise náhodou – od konce roku 1828 zde zastával funkci biskupa a spoléhal tak na oblíbenost u obyvatelstva. Nicméně kontrola nad městem byla již v rukou rebelů, kteří odhalili skutečný cíl kardinálovy mise.¹⁹⁶ Benvenuti byl po zatčení převezen nejprve do Forlì, odtud pak do Boloně, kam v doprovodu dorazil 22. února. Zde bylo rozhodnuto, že zůstane ve městě pod ochranou Prozatímní vlády, jeho propuštění bylo zamítnuto na základě podněcování obyvatelstva proti revolucionářům.¹⁹⁷ Vězněm byl až do příchodu rakouských jednotek, poté byl revoluční vládou převezen do Ancony.¹⁹⁸

Ztroskotání svého plánu nesl Bernetti těžce, přesto se Státní sekretář stále snažil vyhnout pomoci ze strany Rakouského císařství. Nejprve zkusil přimět papeže opustit Řím (Sercognaniho velitelství bylo ve městě Terni vzdálené sto kilometrů od Říma), což Řehoř XVI. pod vlivem Lützowa odmítl.¹⁹⁹ Poslední Bernettiho pokus o vyhnutí se rakouskému zásahu představovala spolupráce s Francií. V tomto směru se mu naskytla příležitost, když mu v dopise Luigi Lambruschini, papežský nuncius v Paříži, oznámil, že francouzský ministr zahraničí Horace Sébastiani vyjádřil podporu papežské vládě v boji proti povstalcům.²⁰⁰ O den později se setkal s francouzským velvyslancem Louisem Bellocqem, jenž však tento postoj francouzské vlády popřel a varoval Bernettiho, že případná rakouská intervence může mít dalekosáhlé následky. Lambruschini opakovaně Řím varoval, že rakouský zákrok by v Paříži vyvolal nelibost.²⁰¹ Když ani další žádosti o podporu v boji proti revolucionářům nebyly ze strany francouzského ambasadora vyslyšeny, musel se Bernetti smířit s faktem, že jediným řešením krize je spolupráce s Rakouskem.²⁰²

Zásah Rakouska do vnitřních záležitostí Papežského státu s sebou nesl velké riziko. Jak se situace stávala naléhavější a papež stále více uvažoval o rakouské pomoci,

¹⁹⁶ Prozatímní vláda ve Forlì Prozatímní vládě v Boloni, Forlì, 20. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 201.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 205.

¹⁹⁸ Vláda Spojených italských provincií francouzskému vice-konzulovi v Anconě, Boloňa, 5. 3. 1831, tamtéž, s. 380–381.

¹⁹⁹ Lützow Metternichovi, Řím, 27. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²⁰⁰ Lambruschini Polidorimu, Paříž, 12. 2. 1831, PROCACCI, Giuliano (ed.), *Le relazioni diplomatiche fra lo Stato Pontificio e la Francia. 2. serie 1830–1848*, Roma 1962, s. 183–184.

²⁰¹ Lambruschini hlásil z Paříže o hrozbě vypuknutí konfliktu takto: „*Francie bude s bolestí sledovat, jak Rakousko intervenuje se svými jednotkami proti povstání ve vévodstvích Modena a Parma; pokud zasáhne proti revoluci v Boloni a Papežském státě, pravděpodobně nastane válka; jestli pak jediný rakouský voják vstoupí do Sardinie, válka vypukne zanedlouho.*“ Lambruschini Bernettiho, Paříž, 25. 2. 1831, PROCACCI, *Le relazioni diplomatiche*, s. 204.

²⁰² MORELLI, s. 29.

francouzská vláda zesilovala tlak na Svatý stolec. Rakouská intervence v Papežském státě by podle vlády v Paříži nebyla slučitelná se zachováním míru, na počátku března pařížský nuncius dokonce tvrdil, že válka je nevyhnutelná.²⁰³ Metternich tento postoj očekával, naopak překvapením pro něj byla podpora Ludvíka Filipa ze strany Velké Británie. Henry John Temple, vikomt Palmerston, dal přednost spojenectví s Francií před podporou Rakousku, neboť se obával následků, které by protifrancouzské spojení s Metternichem mohlo mít. Velká Británie neměla žádné zájmy ve střední Itálii, zabránit revolucím chtěla jen proto, aby předešla všeobecné válce. Rovněž pro Prusko měly italské státy minimální význam a nebylo ochotno riskovat válku s Francií kvůli obraně zájmů Rakouska v Itálii. Navíc pruský velvyslanec v Římě, Christian Josias, baron von Bunsen, dlouho varoval vládu v Berlíně, že neoblíbenost papežského režimu může zapříčinit revoluci a doporučoval zavedení reform v Papežském státě. Rusko sice také nemělo podstatné zájmy na Apeninském poloostrově, ale v případě konfliktu bylo jedinou velmocí, s jejíž podporou mohl Metternich počítat. Po vypuknutí Listopadového povstání v Polsku se však jednalo pouze o podporu morální.²⁰⁴

Spolupráce papeže s Rakouskem započala již na počátku revoluce, kdy Řehoř XVI. nechal posílit rakouskou posádku ve Ferraře.²⁰⁵ Jak se revoluce šířila a povstalecké vlády začínaly vznikat stále blíže k hlavnímu městu, papežova nervozita rostla a on začal zvažovat, zda nenastal vhodný okamžik pro zaslání žádosti do Vídně o vojenskou intervenci. Bernettiho plán kontrarevoluce sice Řehoře na několik dní uklidnil, ale poté, co se dozvěděl, že města v Umbrii začala podléhat kontrole revolucionářů, přestal v tento plán věřit. Dne 17. února 1831 proto v tajnosti napsal osobní žádost o intervenci do rukou rakouského císaře, Františka I.²⁰⁶

O odeslání této žádosti věděl jen Bernetti a někteří další představitelé papežské vlády, velvyslanci o ní nebyli informováni. Proto ani Lützow nevěděl, že papež neformálně požádal Rakouské císařství o vojenskou intervenci, tato skutečnost mu byla sdělena až při osobním setkání s papežem 22. února 1831. Na této schůzce Lützow Řehoře ubezpečil, že s rakouskou intervencí může počítat, na důkaz toho mu předložil

²⁰³ Lambruschini Bernettimu, Paříž, 3. 3. 1831, PROCACCI, *Le relazioni diplomatiche*, s. 214.

²⁰⁴ REINERMAN, Alan J., *Metternich, the Powers, and the 1831 Italian Crisis*. In: *Central European History* 10, 1977, 3, s. 211–212.

²⁰⁵ Lützow Metternichovi, Řím, 10. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²⁰⁶ Řehoř XVI. Františkovi I., Řím, 17. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 43; ENGEL-JANOSI, Friedrich (ed.), *Die politische Korrespondenz der Päpste mit den österreichischen Kaisern 1804–1918*, Wien 1964, s. 199–200.

korespondenci od Frimonta a guvernéra Lombardie, hraběte Franze von Hartiga, o rozkazu obnovit pořádek a právoplatnou vládu v těch státech, jejichž vládci požádali o zásah (Modena, Parma).²⁰⁷ Papež zprávu přijal s nadšením a Lützowovi oznámil, že Rakousko o pomoc požádal již několik dní předtím. Dne 27. února se rakouský velvyslanec opět setkal s papežem, jenž ho požádal o urychlení intervence. Lützow Řehořovi odvětil, že by bylo vhodné zaslat také oficiální žádost o intervenci. Papež souhlasil, oficiální požadavek vojenského zásahu byl velvyslanci doručen později téhož dne. Ambassador ho bez prodlení předal kurýrovi do Vídně, stejně tak informoval Frimonta.²⁰⁸ Rakouská vojenská intervence v Papežském státě mohla být realizována.

²⁰⁷ Lützow Metternichovi, Řím, 27. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²⁰⁸ Tamtéž.

4 Rakouská vojenská intervence a kapitulace revolucionářů

Únor roku 1831 přinesl do oblasti střední Itálie významné změny. Po povstáních ve vévodstvích Modena a Parma byl revoluční plamen zažehnut také v Papežském státě, kde dne 4. února převzali zástupci z řad reprezentace města a boloňské elity kontrolu nad městem. Jmenovaná komise využila tohoto pověření a hned druhý den vyhlásila odtržení provincie Bologna od Papežského státu. Tento akt inspiroval města v sousedních provinciích, kde revoluční vlády také začaly přebírat vedení. V následujících dnech povstaleckých měst přibývalo, ke konci února byl téměř celý Papežský stát pod kontrolou revolucionářů. Dne 26. února 1831 se v Boloni uskutečnil kongres, na kterém se sešli zástupci jednotlivých měst, kteří posléze vytvořili Shromáždění. Na počátku března byla schválena prozatímní ústava a jednotky generála Sercognaniho podporující revoluční vlády v dalších provinciích Papežského státu (Marche, Umbria) pronikly až na území vzdálené sedmdesát kilometrů od Říma. Papežská vláda nebyla schopna nastalou situaci řešit. Prvotní smířlivý postoj k revolucionářům byl na nátlak státního sekretáře vystřídán hrozbami a výhrůžkami. Když pokus o kontrarevoluci skončil neúspěchem, snažila se římská vláda najít východisko z krize v pomoci některé z evropských mocností. Tu si přes nelibost Ludvíka Filipa nakonec zajistila u Rakouského císařství, které tak mohlo v Papežském státě provést vojenskou intervenci.

4.1 Rakouská vojenská intervence

Základy pro rakouskou intervenci byly položeny již na podzim roku 1830, kdy Metternich Pia VIII. ujistil o rakouském zásahu v případě revoluce za podmínky, že sama papežská vláda nebude schopna takovou krizi vyřešit a o intervenci požádá.²⁰⁹ Metternich si však byl vědom, že potencionální intervence by znamenala vznik napětí mezi Vídní a Paříží a snadno by vedla k válce. Právě tato hrozba a postoj velmocí kancléře znepokojovala mnohem více než revoluční bouře uvnitř Papežského státu.²¹⁰ Z tohoto důvodu ujišťoval Ludvíka Filipa, že jediné, co Rakousko chce, je mír a je v tomto ohledu ochotno uznat Červencovou monarchii jako garanta proti budoucí radikalizaci Francie. Francouzský král, přestože chtěl udržet *status quo* na Apeninském poloostrově, musel brát ohled na francouzskou vládu, ve které bylo mnoho

²⁰⁹ Metternich Lützowovi, Vídeň, 24. 11. 1830, HHStA, StK, Rom 38.

²¹⁰ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 22.

podporovatelů italských liberálů. Tento tlak však Ludvíka Filipa nakonec nedonutil zasáhnout a během rakouské intervence zachoval pasivní postoj.²¹¹

Papežův osobní dopis Františku I. obsahující žádost o vojenskou intervenci byl do Vídně doručen 28. února. Metternich přijal tento požadavek s potěšením, neboť ho očekával již od vypuknutí revoluce. Ještě v pokynech pro Lützowa z téhož dne zdůrazňoval naléhavost situace. Rakouský kancléř doufal, že velvyslanec přiměje papeže, aby se obrátil na pomoc Rakouska dřív, než revolucionářské jednotky obsadí Řím. V tomto smyslu dokonce papeže ubezpečoval, že v případě vyhlášení války Francií přebere Rakousko veškerou zodpovědnost za vypuknutí konfliktu, která tak nebude připisována římské vládě. V momentě, kdy měly být tyto instrukce odeslány, dorazila Řehořova žádost do Vídně. Pro Metternicha to znamenalo, že měl vše potřebné k tomu, aby rakouské vojsko mohlo zasáhnout také v Papežském státě.²¹²

Zpráva o realizaci rakouské intervence byla papežskou vládou přijata s nadšením a úlevou. Řehořova nervozita byla po ubezpečení z Vídně potlačena, také státní sekretář Bernetti přijal rakouskou intervenci jako jediné východisko z krize.²¹³ Mírný rozruch v římské vládě – předtím, než rakouské vojsko vstoupilo na území Papežského státu – způsobila ještě výměna francouzských velvyslanců. V polovině února opustil francouzský ambasador Řím, aby se ujal stejné funkce v Neapoli a byl tak očekáván příjezd nového. Do Říma však přišla zpráva, že nový velvyslanec bude naléhat na papeže, aby rakouskou intervenci odvolal a učinil ústupky vůči revolucionářům. Přestože si papež byl vědom, že po této krizi bude třeba provést změny v Papežském státě, nechtěl tak činit v konfrontaci s revoltujícím obyvatelstvem nebo pod nátlakem velmoci.²¹⁴ Proto státní sekretář v polovině března žádal o urychlení intervence a okamžitý přesun rakouských jednotek do *Legazioni*.²¹⁵ K radosti papežské vlády se Frimontovo vojsko dalo do pohybu a v době příjezdu nového francouzského velvyslance do Říma byly rakouské jednotky před branami Boloně.²¹⁶

Francie nejprve uznala intervenci ve vévodstvích Modena a Parma na základě dynastické spřízněnosti s rakouským císařem, avšak případný zásah v Papežském státě považovala za vměšování do vnitřních záležitostí cizího státu, za neoprávněný čin a za

²¹¹ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 22–23.

²¹² Metternich Lützowovi, Vídeň, 28. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 42.

²¹³ Lützow Metternichovi, Řím, 12. 3. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Lützow Metternichovi, Řím, 15. 3. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²¹⁶ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 27.

důvod k vyhlášení války.²¹⁷ Mezinárodní pozice Francie však byla v daný moment nepříznivá: s případným spojenectvím s Velkou Británií již nemohla počítat, když britský ministr zahraničí francouzského krále vyzýval, aby neriskoval válku kvůli ochraně revolucionářů v Romagni. Postoj Ruska se vykrytalizoval, když se vyjádřilo, že v případě francouzské intervence v Itálii okamžitě podpoří Rakousko. Stejný přístup zastávalo Prusko, Francie by tak v případném konfliktu zůstala zcela osamocena. Ludvík Filip si byl tohoto nebezpečí vědom, proto i přes nátlak radikálů na pařížském dvoře prosadil svůj pasivní postoj a ujistil Metternicha, že rakouskou intervenci nepovažuje za důvod k válce.²¹⁸

Rakouského kancléře však výhrůžky z Paříže nijak neznepokojovaly. Itálii považoval za rakouskou sféru vlivu a byl v každém případě ochoten kvůli zachování konzervativního pořádku na Apeninském poloostrově riskovat válku. Toto tvrzení dosvědčuje fakt, že již v momentě, kdy zpráva o vypuknutí revoluce dorazila do Vídně, přesvědčoval Františka I., aby nařídil Frimontovi zasáhnout proti revolucionářům co nejdříve.²¹⁹ Na druhou stranu jednal tak, aby se variantě války vyhnul. Svým výtečným diplomatickým umem ospravedlnil intervenci ve vévodstvích ne jako zásah z dynastických důvodů, nýbrž jako odpověď na žádosti jednotlivých panovníků, jenž sami nebyli schopni situaci vyřešit. Tímto tak mohlo Rakousko realizovat vojenskou intervenci v Itálii zcela v souladu s tehdejší mezinárodním systémem.²²⁰

Frimont obdržel rozkaz k vojenskému zásahu dne 16. února. Toto nařízení však neuposlechl, neboť nebyl přesvědčen, že je schopen za současného stavu jednotek potlačit revolucionáře. Rovněž jeho osobní obavy, které sdílel také guvernér Lombardska hrabě Franz von Hartig, byly příčinou generálovy netečnosti. Obávali se, že zásah ve vévodstvích a Papežském státě by mohl být příčinou francouzského vpádu do Itálie, stimulem pro revoluci v Piemontu či motivem lidového povstání v Lombardsku.²²¹ Hrozba zbavení velení přinutila Frimonta uposlechnout rozkaz a rakouské vojsko se na přelomu února a března dalo do pohybu. Dne 5. března se setkala s odporem v městečku Novi na hranicích Lombardska-Benátska a Modenského

²¹⁷ Tamtéž, s. 29.

²¹⁸ Francouzský král prosadil svůj zdrženlivý postoj pomocí vnitřních personálních změn. V polovině března byl odvolán radikální Jacques Laffitte a ke konsolidaci režimu byl povolán Casimir Pierre Perier, představitel liberálního konzervatismu. REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 31–32.

²¹⁹ Frimont Lützwovi, Milán, 16. 2. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²²⁰ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 30.

²²¹ Frimont Metternichovi, Milán, 16. 2. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

vévodství, kde se střetly s revolucionáři pod vedením Carla Zucchiho.²²² V tomto malém střetu Rakušané rozhodně zvítězili a pokračovali ve svém postupu na východ. Dne 6. března vstoupili bez odporu do Ferrary a do zdejší citadely se vrátila posílená rakouská posádka. Část jednotek pokračovala dále do města Comacchio na břehu Jaderského moře, kde převzala kontrolu o den později.²²³ Poté, co byla ve Ferraře obnovena papežská moc, se rakouské vojsko přesunulo na území Modenského vévodství. Hlavní město bylo s minimálním odporem obsazeno 9. března a revoluce zde byla potlačena. Frimont poté se svými jednotkami pokračoval v postupu na západ a 12. března okupoval Parmu, kde byla rovněž zavedena předrevoluční vláda. Císařův rozkaz z poloviny února tak Frimont splnil, po obnově habsburské vlády ve vévodstvích čekal na další instrukce.²²⁴

Časový rozdíl mezi dvěma intervencemi – ve vévodstvích a v Papežském státě – vedl některé historiky k domněnce, že Metternich zvolil v tomto případě taktiku intervence po etapách. Domnívali se, že rakouský kancléř nejprve nařídil zásah v Habsburky ovládaných vévodstvích a ve Ferraře, kde Rakousko mělo svou posádku, a poté vyčkával, jaká bude reakce Francie. Až na základě francouzské odezvy se měl rozhodnout, zda bylo bezpečné intervenovat také v Papežském státě.²²⁵ Tento postup však, jak objasnil Reinerman ve své knize, nikdy nebyl Metternichovým záměrem. Časovou prodlevu nezpůsobil rakouský kancléř, nýbrž Frimontovy pochyby, respektive neuposlechnutí příkazu, a především váhání na straně Papežského státu, na kterém měl nemalý podíl státní sekretář Bernetti.²²⁶

Ve stejný den, kdy obsadil Parmu, byly do rukou Frimonta doručeny další pokyny. Měl okamžitě vydat rozkaz k přesunu vojska do Papežského státu a „osvobodit“ Boloňu od revoluční vlády. Zde se opět projevila nerozhodnost starého

²²² Carlo Zucchi (1777–1863) byl italský generál. Svou vojenskou kariéru započal ve francouzské armádě, s níž se zúčastnil mnoha bitev Napoleonských válek. V roce 1809 dosáhl hodnosti generál, poté byl jmenován vojenským guvernérem ve Veroně, Cremoně a Padově. V letech 1811 a 1812 zastával funkci generálního inspektora Italského království. Na počátku února 1814 se podílel na francouzsko-italském vítězství nad Rakouskem v bitvě u Mincia. V roce 1831 se přidal na stranu revolucionářů, později vstoupil do služeb revolučních Spojených italských provincií. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 199.

²²³ Frimont Gyulaimu, Modena, 10. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²²⁴ Frimont Gyulaimu, Modena, 13. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²²⁵ Tato domněnka je obsažena například v VIDAL, César, *Louis-Philippe, Metternich et la crise italienne de 1831–1832*, Paris 1931, s. 132–133.

²²⁶ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 26.

generála (v tomto roce dosáhl věku 72 let) a ještě několik dní nevydal rozkaz k zahájení operace. Tak učinil teprve 17. února a rakouské vojsko začalo svůj pochod na Boloňu.²²⁷ Mezitím Zucchiho útvar čítající zhruba osm set mužů, který po obnově Františkovy vlády v Modeně opustil město, postupoval směrem k Boloni. Boloňská posádka v Castelfranco na základě principu neintervence však nechtěla tomuto sboru umožnit vstup na území Spojených italských provincií. Vláda v Boloni byla ochotna vstup povolit pouze za podmínky, že Zucchi a jeho dobrovolníci přejdou hranice neozbrojení a v pozici uprchlíků, kterým boloňská vláda poskytne útočiště. Generál Zucchi na tuto podmínku přistoupil a druhý den se svými muži dorazil do Boloně.²²⁸

Vláda Spojených italských provincií informovala občany o rakouské intervenci proklamací ze dne 8. března, ve které oznámila okupaci Ferrary a Comacchia.²²⁹ Následující den vydala prohlášení, ve kterém označila rakouské vojáky za nepřátele a vyzvala boloňskou mládež, aby se připojila k obraně vlasti.²³⁰ Dne 11. března vláda informovala znovu o okupaci provincie Ferrara a o tamní obnově papežské moci, stejně tak uveřejnila zprávu o obsazení Modenského vévodství. Oba tyto zásahy odsoudila jako porušení svatého principu neintervence a odvolávala se na skutečnost, že se Rakousko vměšuje do vnitřních záležitostí Papežského státu, do záležitosti mezi Prozatímní vládou a Řehořem XVI. Spojené italské provincie se vyjádřily, že pokud je papež přesvědčen, že použití fyzické síly je legitimním nástrojem řešení sporů, pak jsou tyto dvě vlády fakticky ve válečném stavu.²³¹ V dalších dnech učinily Spojené italské provincie opatření, kterými reagovaly na rakouskou intervenci: probíhal nábor mužů, jenž měli být začleněni do jednotek vzdorujících rakouským vojákům (velitelem těchto jednotek byl jmenován generál Zucchi), bylo určeno datum 20. března pro zasedání Shromáždění, které mělo prezentovat návrhy zákonů a představit finanční plán, který počítal s mimořádnými náklady v souvislosti s vytvořením vojska.²³² Ještě proklamací

²²⁷ Frimont Gyulaimu, Modena, 17. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²²⁸ Proklamace o neintervenci v modenských záležitostech, Boloň, 6. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 333–334.

²²⁹ Oznámení o událostech v Modeně a o vstupu Němců do Ferrary, Boloň, 8. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 337–338.

²³⁰ Oznámení o nepravdivých zvěstech o intervenci a o nejnovějších událostech války, Boloň, 9. 3. 1831, tamtéž, s. 340–341.

²³¹ Oznámení o nepravdivých zvěstech o rakouské intervenci, Boloň, 11. 3. 1831, tamtéž, s. 342–344.

²³² Jmenování Zucchiho vrchním velitelem, Boloň, 15. 3. 1831, Výnos o svolání Shromáždění, Boloň 12. 3. 1831, Svolání Shromáždění na 20. března, Boloň, 15. 3. 1831, tamtéž, s. 345–351.

ze dne 19. března vláda toto setkání potvrzovala, avšak druhý den vydala prohlášení o přesunu sídla vlády do Ancony.²³³

Posilou pro Zucchiho jednotky byla *Legione Pallade*, která se slavnostně vrátila do Boloně poté, co dne 12. března obnovila kontrolu revolucionářů v Argentě (provincie Ferrara), kde byla několik dní předtím obnovena papežská vláda. Tento „sbor studentů“ se přidal k všeobecné mobilizaci právě probíhající v Boloni a většina členů se pod Zucchiho vedením nadále účastnila vzdoru vůči rakouským jednotkám.²³⁴ Generál vytvořil v krátké době šest nových regimentů a dvě kavalérie, další muži měli být přijati v následujících dnech. Barbieri povolal do služby všechny členy Národní stráže.²³⁵ Když byly vojenské přípravy v plném proudu, přišla do Boloně zpráva, že se k městu blíží rakouské vojsko. Vláda Spojených italských provincií se rozhodla přesunout na „*misto vhodnější pro dlouhý a intenzivní odpor*“²³⁶ a dne 20. března opustila Boloňu. Ještě než tak učinila, požádala občany města, aby při příchodu rakouských jednotek nekladli odpor. Doufala, že nebude prolita krev, a pokud k tomu mělo dojít, pak měl být ve městě zachován klid a pořádek. Mělo být přenecháno vládě v Anconě, aby protestovala proti násilí, které bylo spácháno. Občanům také doporučovala uposlechnout nařízení rakouských velitelů a očekávat příchod francouzských jednotek. V této zoufalé situaci vláda stále věřila v podporu Francie, mylně se domnívala, že jednotky Ludvíka Filipa jsou na postupu směrem k Boloni.²³⁷

Spolu s vládou byl do Ancony převezen kardinál Benvenuti. Od počátku března bylo vládě Spojených italských provincií doručeno několik žádostí o kardinálovo propuštění. První dopis byl od španělského konzula v Anconě, druhý od francouzského, třetí od Frimonta. Na všechny žádosti vláda odpověděla totožně: z důvodu hrozby vypuknutí kontrarevoluce, na níž se Benvenuti aktivně podílel, mu nemohla umožnit svobodu pohybu.²³⁸

Den po odjezdu vlády Spojených italských provincií z Boloně dorazily do města jednotky pod vedením generála Frimonta. Příchod Rakušanů byl očekáván, den předtím dorazila zpráva, ve které Frimont ohlašuje, že rakouské vojsko nepřichází jako nepřítel,

²³³ Proklamace o konání schůze Shromáždění, Boloň, 19. 3. 1831, Proklamace o přesunu sídla vlády, Boloň, 20. 3. 1831, tamtéž, s. 365–367.

²³⁴ TAROZZI, GAVELLI, s. 41–57.

²³⁵ Výnos generála Barbieriho, Boloň, 20. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 369.

²³⁶ Proklamace o přesunu sídla vlády, Boloň, 20. 3. 1831, tamtéž, s. 367.

²³⁷ Tamtéž, s. 366–367.

²³⁸ Žádosti o propuštění kardinála Benvenutiho, tamtéž, s. 376–388.

ale že chce pouze uchránit obyvatele před hororem anarchie. Císařské jednotky měly jen obnovit klid a řád věcí, pokud možno bez násilí.²³⁹ Obsazení Boloně dne 21. března proběhlo bez jakéhokoliv odporu, epicentrum nedávné revoluce bylo zajištěno.²⁴⁰ Stalo se tak za přispění generála Zucchiho, který přestože byl pověřen obranou města, po vytvoření jednotky o třech tisících mužích rozhodl o ústupu na lépe hájitelné místo a spolu se svým plukem město před příchodem rakouského vojska opustil. Po obnovení papežské kontroly nad městem záleželo na Frimontovi, jaký další postup zvolí. Byl si vědom odchodu jednotek pod velením generála Zucchiho směrem k Rimini, stejně jako existence Sercognaniho vojenského ústředí nedaleko Říma. Pronásledování revolučních jednotek bylo stejně důležité jako nedopustit obsazení hlavního města. Z tohoto důvodu části svého vojska přikázal přejít přes Apeniny a zaútočit na hlavní tábor revolucionářů v Terni. Druhou část pak poslal pronásledovat Zucchiho jednotky, které mezitím postupovaly východně směrem k Rimini.²⁴¹

Generál Zucchi se domníval, že rakouská armáda bude chtít po obsazení Boloně co nejrychleji postoupit k Anconě, kam se přesunula revoluční vláda. Zvolil proto postup, kterým by uzavřel cestu k tomuto přístavu u Jaderského pobřeží. S útvarem vzniklým sloučením boloňských jednotek s dobrovolníky z Romagni chtěl také zabránit rakouské okupaci pobřeží Jaderského moře. Přesun revolučního oddílu však nebyl dostatečně rychlý a rakouské vojsko se přibližovalo. Po obsazení Imoly pokračovalo do Faenzy a dále do Forli, kam Rakušané dorazili 24. března.²⁴²

K osudnému střetnutí došlo druhý den. Dne 25. března v odpoledních hodinách se rakouské jednotky pod vedením generála barona Mengena přibližovaly k Rimini, kde se v tuto chvíli nacházel Zucchi se svým plukem. Italský generál si uvědomil, že je beznadějně nadále postupovat, a že se zde musí rakouskému vojsku postavit. Přestože se nedochovalo příliš pramenů o této bitvě, někteří historici se pokusili alespoň o částečnou rekonstrukci této události.²⁴³ Počet mužů na obou stranách se výrazně lišil:

²³⁹ Proklamace generála Frimonta, Modena, 19. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁴⁰ Frimont Gyulaimu, Boloňa, 21. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁴¹ Frimont Gyulaimu, Boloňa, 26. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁴² Frimont Gyulaimu, Boloňa, 28. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁴³ BOTTONI, Girolamo, *La rivoluzione di Rimini nel 1831*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 4, 1917, s. 362–364; FACCHINI, Cesare, *La capitolazione d'Ancona del 1831*, Bologna 1884, s. 18–19; MARCELLI, Umberto, *Le vicende politiche*. In: GAVELLI, Mirtide, TAROZZI, Fiorenza (ed.), *Negli*

rakouské vojsko bylo tvořeno více než pět tisíc mužů, zatímco vojsko revoluční mělo jen polovinu tohoto počtu a část těchto jednotek se ani nezúčastnila bojů. Kromě toho Rakousko disponovalo vycvičenými císařskými vojáky, zatímco na italské straně bojovala zejména boloňská mládež a dobrovolníci z oblasti Romagna – obě tyto skupiny neprošly adekvátním vojenským výcvikem. Propastný rozdíl existoval také v materiálním zázemí a zbrojení, kdy revolucionáři disponovali pouze dvěma kanony, kdežto Rakušané měli čtyři a k tomu ještě kavalérii o počtu pěti set jezdců. I přes rakouskou převahu se však generál Zucchi rozhodl klást odpor.²⁴⁴

K prvnímu střetu došlo okolo páté hodiny odpoledne v lokalitě Celle vzdálené dva kilometry od středu města. V tento moment zaútočil Mengeni proti revolucionářům, přičemž značný rozdíl v počtech obou vojsk způsobil, že někteří dobrovolníci z řad revolucionářů opustili bitevní pole a utekly do bezpečí za městskými hradbami. Bitva trvala několik hodin a i přes velký nepoměr ve velikosti vojsk se revolucionářům podařilo několikrát přinutit Rakušany k ústupu. S příchodem tmy boje ustaly, vyčerpané revoluční vojsko se stáhlo za městské hradby.²⁴⁵ Generál Zucchi považoval tento střet za úspěch, neboť jeho úmyslem nebylo rakouské jednotky porazit, ale chránit ústup revolučních pluků. Tento úkol splnil a následně se svými muži opustil Rimini, aby se vydal směrem k Anconě.²⁴⁶ K jistým potyčkám mezi Itálií a Rakušany došlo ještě ve městě, nicméně kolem půlnoci měli rakouští vojáci Rimini pod kontrolou. „Bitva“ u Rimini si dohromady vyžádala několik desítek mrtvých a mnoho zraněných na obou stranách. Rakouské vojsko obsadilo další z povstaleckých měst a nic mu nebránilo, aby postupovalo dál podél pobřeží do Ancony, kam o několik dní dříve přesídlila revoluční vláda.²⁴⁷

anni della Restaurazione, Bologna 2000, s. 16.

²⁴⁴ Frimont Gyulaimu, Boloňa, 28. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁴⁵ Mengeni Frimontovi, Rimini, 26. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁴⁶ FACCHINI, s. 19–20.

²⁴⁷ Frimont Gyulaimu, Boloňa, 28. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

4.2 Kapitulation revolucionářů

Již rakouskou okupaci Ferrary a Modeny považovala vláda Spojených italských provincií za ohrožení a sledovala ji s obavami, proto když došlo ke vstupu rakouského vojska do provincie Bologna, bylo jí jasné, že nadešel kritický okamžik pro její existenci. Přesídlení do Ancony znamenalo nejen přesun na lépe hájitelné místo, ale také opatření pro případný útek představitelů revoluční vlády. Ti si totiž byli vědomi, že se ztroskotáním jejich snah a obnovením papežské moci jim hrozí uvěznění nebo dokonce poprava, že římská vláda bude chtít z událostí posledních týdnů vyvodit důsledky.²⁴⁸ V momentě, kdy se dozvěděli o obsazení Boloně a postupu rakouských jednotek k Rimini, ztratili poslední naději na udržení své vlády. Dne 23. března vláda vydala dva poslední dekrety: v prvním povoluje generálovy Sercognanimu činit vlastní rozhodnutí a do budoucna realizovat vojenské operace podle vlastního uvážení; druhým dekretem oznamuje rozpuštění vlády Spojených italských provincií vytvořené prozatímní ústavou ze 4. března. Veškeré pravomoci zrušené vlády byly předány do rukou tří mužů: generála Zucchiho, Pietro Ferrettiho z Ancony a Tiberio Borgii z Perugia. Tito měli být zodpovědní za další operace revolučních vojsk a měli později spolupracovat s novou vládou.²⁴⁹

V zoufalé situaci, kdy do Ancony přicházely zprávy o obsazování povstaleckých měst rakouským vojskem, se představitelé revoluční vlády rozhodli rezignovat na veškeré své dosavadní úsilí. Dne 25. března osvobodili kardinála Benvenutiho, se kterým večer téhož dne sepsali kapitulaci. V té byla dohodnuta úplná a všeobecná amnestie pro revolucionáře, povolen odchod nejen revolucionářům, ale také poddaným, kteří preferovali emigraci, byly zaručeny práva vojákům a dělníkům, které měli před vypuknutím revoluce. Revoluční vláda se naopak zavázala učinit opatření k odzbrojení svých jednotek a přenechat kontrolu rakouskému velení.²⁵⁰ Druhý den bylo přidáno několik dodatků a kapitulace byla oficiálně vyhlášena.²⁵¹

V oznámení kapitulace obvinili revolucionáři ze svého neúspěchu především Francii, s jejíž podporou od samého počátku povstání počítali. Doufali, že princip neintervence vyhlášený novou vládou po červencových událostech v Paříži bude

²⁴⁸ Proklamacie o přesunu sídla vlády, Boloňa, 20. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 366–367.

²⁴⁹ Zápis ze zasedání orgánu výkonné moci, Ancona, 23. 3. 1831, tamtéž, s. 319–320.

²⁵⁰ Zápis ze zasedání orgánu výkonné moci, Ancona, 25. 3. 1831, tamtéž, s. 321–323.

²⁵¹ Kapitulaci podepsali hlavní představitelé revoluční vlády, jmenovitě Giovanni Vicini, Antonio Silvani, Pier Damiano Armandi, Cesare Bianchetti, Pio Sarti, Francesco Orioli, Ludovico Sturani a Antonio Zanolini. Oznámení o kapitulaci, Ancona, 26. 3. 1831, tamtéž, s. 370–374.

dodržení, a že Francie podnikne veškeré kroky, aby porušení tohoto principu ze strany jakékoli evropské mocnosti zabránila. Revoluční vláda zavrhlá Francii za to, že umožnila Rakouskému císařství zásah v Papežském státě, a tím odsoudila liberální úsilí k nezdaru. Představitelé liberální vlády se v tomto dokumentu obhajovali, že jejich jedinou snahou bylo udržení klidu a pořádku uprostřed vřavy a povstání, čehož se jim podařilo dosáhnout „*bez prolití kapky krve*“.²⁵² Stejně tak i v tomto momentě nechtěla revoluční vláda dopustit krveprolití, proto raději vstoupila do jednání se zástupcem papežské vlády. Druhý den po vyhlášení kapitulace nařídil Armandi všem revolučním jednotkám složit zbraně.²⁵³ Spojené italské provincie byly kapitulací fakticky i právně zrušeny.

V Římě se o kapitulaci revolucionářů dozvěděli z Benvenutiho dopisu ze dne 27. března, ve kterém byly rovněž uvedeny podmínky kapitulace.²⁵⁴ V dopise napsaném o tři dny později Benvenuti vysvětluje důvody, proč souhlasil s ujednanými podmínkami: „*Toto byl jediný způsob, jak jsem mohl pohlížet na tuto závažnou záležitost. Musel jsem ji řešit sám, aniž bych se mohl poradit s někým jiným. Proto jsem aktem zbožnosti předešel obrovskému zlu války vzniklé z konfrontace občanů s důsledky triumfálního vstupu dobyvačného vojska.*“²⁵⁵ V hlavním městě Benvenutiho postup schválili, podmínky kapitulace uznali a zaručili revolucionářům plnou milost.²⁵⁶ Dne 29. března dorazily do Ancony rakouské jednotky pod vedením generála Menrad von Gepperta a Konstantin d'Aspreho. Tito rakouští velitelé kapitulaci uzavřenou mezi revolucionáři a Benvenutim neuznali a žádali tvrdší postup vůči vzbouřencům. Požadovali, aby političtí i vojenští představitelé revoluční vlády byli zatčeni, byly jim zabaveny pasy a byli souzeni. Případná milost měla být udělena až po posouzení účasti na revoluci a vydané pasy měly být schváleny rakouským velením.²⁵⁷ Když se o těchto požadavcích dozvěděla římská vláda, odvolala původní souhlas s kapitulací a místo toho představila represivní postup vůči revolucionářům. Nechala v Anconě zřídit dvě komise, civilní a vojenskou, které měly rebely soudit.²⁵⁸

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Rozkaz ke složení zbraní, Ancona, 26. 3. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 374–375.

²⁵⁴ Benvenuti Bernettimu, Ancona, 27. 3. 1831, tamtéž, s. 580–581.

²⁵⁵ Benvenuti Bernettimu, Ancona, 30. 3. 1831, tamtéž, s. 582–583.

²⁵⁶ Bernetti Benvenutimu, Řím, 31. 3. 1831, tamtéž, s. 584–586.

²⁵⁷ Geppert Frimontovi, Ancona, 29. 3. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁵⁸ Papežská vláda odůvodnila neplatnost kapitulace ze dne 26. března tím, že Benvenuti nebyl oprávněn jakýkoliv dokument v zastoupení římské vlády přijmout. Funkce legáta *a latere* byl totiž zbaven v

K soudu s revolucionáři nakonec nedošlo, neboť představitelé bývalé revoluční vlády se – po zvážení všech možností – rozhodli pro útěk z Papežského státu. Učinili tak ještě před příchodem rakouského vojska, aby nepadli do rukou rakouským generálům. Někteří využili lodí zakotvených v anconském přístavu, například Armandi a Grabinski, kteří odpluli na ostrov Korfu. Vicini se svým synem a několik dalších účastníků revoluce utekli nejprve do Toskánska, odtud pak do Francie (Marseille, Paříž) nebo Anglie (Londýn).²⁵⁹ Poslední skupina, ve které byli Pepoli, Orioli a generál Zucchi si najala loď s úmyslem odplout do Francie. Dne 29. března opustili Anconu, avšak nebyli dostatečně rychlí a u břehů nedaleko Ferma byli druhý den dostiženi rakouskou flotilou pod vedením italského kapitána v rakouských službách Francesca Bandieri. V doprovodu jeho lodí byli revolucionáři nuceni vrátit se do Ancony, kde byli zatčeni a převezeni do Benátek. Zde byli na Metternichův rozkaz podrobeni výslechu, informace o příčinách a průběhu revoluce byly zaslány do Vídně.²⁶⁰

Na počátku července byla část vězňů převezena do papežského města Civitavecchia, kde byla předána římské vládě (obyvatelé Papežského státu), část byla odeslána do Marseille (převážně Francouzi). Jediný, kdo nebyl propuštěn z rakouského vězení, byl generál Zucchi, kterého v červnu 1832 odsoudila rakouská vojenská komise k trestu smrti. Tento rozsudek byl později zmírněn na dvacet let odnětí svobody, které si odpykal v pevnosti Palmanova nedaleko Udine.²⁶¹ Pro hlavní osobnosti revoluce byl v červenci 1831 papežskou vládou vydán zákaz vstupu na území Papežského státu. Přesto byl některým z nich po pár letech povolen návrat z exilu, některé se vrátily až na sklonku svého života, aby ve své rodné zemi dožily.²⁶²

Sercognaniho jednotky se v druhé polovině března stále zdržovaly v hlavním táboře v Terni. Poté, co se Sercognani dozvěděl o kapitulaci revolucionářů v Anconě, napsal 29. března dopis Benvenutimu, ve kterém přijal podmínky kapitulace. Zaručil se,

okamžiku, kdy došlo k jeho zatčení revoluční vládou. NATALI, *La rivoluzione italiana del 1831–1832*; MARCELLI, s. 17.

²⁵⁹ Seznam účastníků revoluce, kterým nebylo dovoleno vrátit se do Papežského státu, Bernettiho oznámení, Řím, červenec 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁶⁰ Bandiera Frimontovi, Ancona, 1. 4. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁶¹ Zucchi byl na počátku účastníkem modenské revoluce, až později vstoupil do služeb revolučních Spojených italských provincií a stal se vrchním velitelem. Po potlačení revoluce byl proto odsouzen za dezerci z modenské armády. VIDAL, s. 110–113.

²⁶² Seznam účastníků revoluce, kterým nebylo dovoleno vrátit se do Papežského státu, Bernettiho oznámení, Řím, červenec 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

že jeho jednotky složí zbraně, na druhou stranu ale kardinála upozornil, že nemůže zajistit uposlechnutí rozkazu u všech svých mužů, neboť vojsko bylo po více než měsíčním nevyplácení žoldu v morálním rozkladu.²⁶³ Přesto při příchodu rakouských jednotek v prvních dubnových dnech nekladli Sercognaniho vojáci žádný odpor. Generál Sercognani ještě předtím utekl na ostrov Korsika.²⁶⁴

Po okupaci Papežského státu rakouským vojskem a potlačení revoluce mohla být obnovena papežská kontrola nad provinciemi. Bývalé *Legazioni* (Bologna, Ferrara, Forlì a Romagna), které byly součástí revolučních Spojených italských provincií, byly obnoveny pod názvem *Quattro legazioni*. Již druhý den po obsazení Boloně rakouskými jednotkami se do města vrátil kardinál a boloňský arcibiskup Oppizzoni, jenž byl papežskou vládou jmenován legátem *a latere* v rámci *Quattro legazioni*. Do stejné funkce byl jmenován kardinál Benvenuti v rámci provincie Marche. Vojáci bývalého revolučního vojska byli zařazeni zpět do papežských jednotek, Národní stráž byla zrušena.²⁶⁵ Bernettiho nařízením z poloviny dubna byla anulována veškerá rozhodnutí revoluční vlády (zákony, proklamace, dekrety), která byla označena za nelegitimní autoritu. V tomto nařízení státní sekretář také uvedl, že se stav věcí vrací před vypuknutí revoluce, tedy před 4. únorem.²⁶⁶

V celém Papežském státě byly obnoveny papežské insignie, naopak revoluční vlajky a znaky v barvách italské trikolóry byly zničeny. V Boloni došlo k odstranění revolučních symbolů na popud Prozatímní vlády již před příchodem rakouských jednotek, aby tak nebyla dána záminka rakouským velitelům k zahájení násilností vůči obyvatelstvu.²⁶⁷ Na začátku dubna došlo k uzavření Boloňské univerzity, která byla z pohledu papežské vlády jedním z původců a propagátorů revolučních liberálních myšlenek.²⁶⁸ Tato represivní opatření se ovšem nesetkala s podporou boloňských občanů. Ti byli nespokojeni jak s okupací rakouským vojskem, tak s obnovou papežské vlády. V měsících dubnu a květnu se v ulicích začaly objevovat protipapežské a protirakouské nápisy: „*Morte a Oppizzoni e ai Tedeschi*“ (Smrt Oppizzonimu a

²⁶³ Sercognani Benvenutimu, Terni, 29. 3. 1831, s. 588–589.

²⁶⁴ Frimont Gyulaiimu, Milán, 8. 4. 1831, KA, AFA, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁶⁵ NATALI, Giovanni, *Il cardinale Carlo Oppizzoni, legato a latere per le Quattro legazioni*, Bologna 1931, s. 7–9.

²⁶⁶ Bernettiho edikt, Řím, 14. 4. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²⁶⁷ Proklamace o přesunu sídla vlády, Boloňa, 20. 3. 1831, tamtéž, s. 366–367.

²⁶⁸ Spolu s univerzitou byla uzavřena také známá Akademie výtvarných umění (*Accademia di Belle Arti*) a několik dalších vzdělávacích institucí. SORBELLI, *L'università*, s. 21.

Němcům), „*Morte a Bernetti*“ (Smrt Bernettimu), „*Stato pontificio da vendere*“ (Papežský stát na prodej). Některé nápisy připomínaly situaci před únorem: „*Rivoluzione*“, „*Costituzione*“, „*Libertà*“ nebo „*Coraggio Bolognesi, che sono qui i Francesi!*“ (Odvahu boloňští, jsou tu Francouzi!)²⁶⁹ Poslední provolání souviselo s tím, že někteří stále očekávali intervenci ze strany Francie. Již tehdy bylo jasné, že je třeba učinit v Papežském státě změny, které by uspokojily potřeby obyvatel a eliminovaly tak riziko dalšího povstání.²⁷⁰

Samotný Metternich byl s kapitulací spokojen. Nejdůležitější pro něj v danou situaci byla informace, proč k revoluci došlo. Za tímto účelem nechal zatknout a vyslechnout několik jejích účastníků, což vyvolalo protest na francouzském dvoře. Stejně tak neúspěch revolucionářů zapříčinil pouliční nepokoje v Paříži.²⁷¹ Nyní, když byla revoluce v Papežském státě zažehnuta, bylo na římské vládě, jak si poradí s nastalou situací a jaké další kroky podnikne, aby se krizová situace neopakovala. V ostatních státech postihnutých revolucí (vévodství Modena a Parma) došlo k obnovení reakční politiky tamních panovníků, papežská vláda si však na rozdíl od situace na počátku roku byla vědoma, že otázka reforem se stala nanejvýš závažnou. Další záležitostí, kterou bylo v dané chvíli třeba vyřešit, byla rakouská okupace, která vyvolávala nelibost v liberálních kruzích napříč Evropou. Vypořádání se s těmito úkoly nebylo v dané situaci vnitřní záležitostí Papežského státu, ale s rakouskou okupací dostaly události posledních měsíců mezinárodní rozměr. Proto byla v Římě zorganizována konference, na které se sešli velvyslanci významných evropských států, a která měla být základem jejich další spolupráce.²⁷²

²⁶⁹ Pouliční nápisy odstraněné v Boloni, Hrabowski Frimontovi, Boloňa, 11. 6. 1831, KA, AFA, I-IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

²⁷⁰ Tamtéž.

²⁷¹ NADA, Narciso, *L'Austria e la questione romana dalla Rivoluzione di Luglio alla fine della Conferenza diplomatica romana. Agosto 1830 – luglio 1831*, Torino 1953, s. 75; REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 32.

²⁷² REINERMAN, Alan J., *The Concert Baffled. The Roman Conference of 1831 and the Reforms of the Papal State*. In: *The International History Review* 5, 1983, 1, s. 21.

5 Důsledky revoluce v Papežském státě

Za účelem potlačení revoluce ve střední Itálii byla v březnu roku 1831 realizována rakouská vojenská intervence. Císařské jednotky se daly na přelomu února a března do pohybu, aby během necelých dvou týdnů obsadily provincii Ferrara v Papežském státě a vévodství Modena a Parma. Na obsazených územích byla obnovena předrevoluční vláda – František IV. se vrátil na modenský trůn, Marie Louisa do Parmy a Ferrara byla navrácena pod papežskou kontrolu. Dne 21. března vstoupilo rakouské vojsko také do Boloně, kterou den předtím vláda Spojených italských provincií opustila, aby se přesunula na lépe hájitelné místo do Ancony. Po okupaci Boloně rakouské oddíly pronásledovaly ustupující revolucionáře východním směrem k pobřeží Jaderského moře. Sřetení u Rimini 25. března s revolučními jednotkami generála Zucchiho skončilo rakouským vítězstvím a 29. března dorazili Rakušané do Ancony. Zde mezitím sepsali zástupci revoluční vlády s osvobozeným kardinálem Benvenutim kapitulaci, která byla oficiálně vyhlášena 26. března. Většina osobností revoluce se poté uchýlila do exilu. Okupace prakticky celého území Papežského státu rakouským vojskem se stala jedním z bodů programu na svolané diplomatické konferenci v Římě, která měla přinést řešení krizového stavu v Církevním státě.

5.1 Konference v Římě a rakousko-papežské vztahy

Řehoř XVI. byl revolučními událostmi posledních měsíců šokován. Na počátku dubna si byl vědom, že je potřeba učinit změny, které by zabránily budoucímu povstání. Věděl také, že revoluce byla potlačena jen díky rakouské intervenci, bez které nebylo možno obnovit papežskou moc v provinciích. Na základě těchto skutečností se rozhodl svolat do Říma konferenci, které by se zúčastnili diplomatictí zástupci pěti evropských mocností – Francie, Pruska, Rakouska, Ruska a Velké Británie.²⁷³ Předchůdcem myšlenky mezinárodní spolupráce za účelem konsolidace papežovy moci byl návrh francouzské vlády z konce února, který zahrnoval projekt francouzsko-rakouské konference ve Florencii, na které měly být řešeny otázky správy Papežského státu.²⁷⁴ Metternich tento projekt odmítl, ale souhlasil se společným úsilím k zajištění reform. Právě úsilí o zavedení reform bylo součástí kancléřovy politiky na Apeninském poloostrově již od Vídeňského kongresu a po úspěšném potlačení revoluce se tato

²⁷³ REINERMAN, *The Concert Baffled*, s. 22–24.

²⁷⁴ Lambruschini Bernettimu, Paříž, 28. 2. 1831, PROCACCI, *Le relazioni diplomatiche*, s. 205–208.

otázka stala pro Metternicha ještě více aktuální. Naléhavost situace si uvědomovaly všechny evropské velmoci a proto se svoláním konference souhlasily.²⁷⁵

Na konferenci zastupovali jednotlivé státy velvyslanci, Velkou Británií byl z důvodu absence diplomatického zástupce v Římě vyslán jako pozorovatel Sir Brook Taylor.²⁷⁶ Účastníci se shodli, že konference bude neformální a bez oficiálních protokolů. Hlavními tématy byly rakouská okupace, amnestie pro účastníky revoluce a otázka reforem v Papežském státě. K prvnímu zasedání došlo 13. dubna, poslední proběhlo 10. července. Po celou dobu konference bylo obtížné najít konsenzus, zejména francouzský a rakouský postoj nedovolil dospět k významné shodě. Přesto se již na prvních schůzích všechny zúčastněné strany shodly na tom, že pouze reformy mohou zajistit trvalý klid. Byly si však vědomy, že jejich zavedení není otázka týdnů, ale několika měsíců, tudíž tato opatření neřešila aktuální situaci v Papežském státě. Pro Francii byla v danou chvíli nejdůležitější otázka odchodu rakouského vojska a amnestie pro revolucionáře, a tomuto cíli podřizovala své jednání na konferenci. Právě tyto dvě záležitosti se nakonec staly hlavní agendou konference, které zastínily otázku reforem.²⁷⁷

Ačkoliv se papež snažil prosadit reformní kurz vnitřní politiky, většina členů římské vlády i po dramatických událostech z února a března nesouhlasila se zaváděním změn. Tento názor sdílel také Bernetti, u kterého stále přetrvával odpor k reformám.²⁷⁸ Navíc se naplnila jeho obava – vojenská intervence zvýšila rakouský vliv v Římě, čehož Rakousko hodlalo využít k zajištění reforem v Papežském státě. Státní sekretář považoval reformní úsilí za pouhé uspokojení liberálních ambicí a za vážnou hrozbu papežskému režimu, zároveň by si případným umírněným jednáním zneprátelil zástupce *Zelanti*, což by znamenalo oslabení jeho vlastní moci. Proto i přes společné úsilí pěti mocností bylo obtížné prosadit reorganizaci papežské správy.²⁷⁹

Výsledkem mezinárodní spolupráce bylo vydání několika ediktů. Na konci

²⁷⁵ Metternich Lützowovi, Vídeň, 5. 4. 1831, HHStA, StK, Rom 42; REINERMAN, *Austria and the Papacy I*, s. 35–48; REINERMAN, Alan J., Metternich and Reform. The Case of the Papal State 1814–1848. In: *The Journal of Modern History* 42, 1970, 4, s. 527–544.

²⁷⁶ K účasti Velké Británie na konferenci a přístupu Anglie k reformám v Papežském státě viz REINERMAN, Alan J., *An Unnatural 'Natural Alliance'. Metternich, Palmerston, and the Reform of the Papal States 1831–1832*. In: *The International History Review* 10, 1988, 4, s. 541–558.

²⁷⁷ NADA, Narciso, *L'Austria e la questione romana*, s. 90–103.

²⁷⁸ Bernetti Lambruschinimu, Řím, 22. 3. 1831, PROCACCI, *Le relazioni diplomatiche*, s. 229–230.

²⁷⁹ NADA, Narciso, *L'Austria e la questione romana*, s. 111–112; REINERMAN, *The Concert Baffled* s. 24–25.

dubna byla papežovým ediktem udělena úplná amnestie všem revolucionářům. Tato milost se nicméně netýkala osob, které na počátku února podepsaly dekret ukončující papežovu světskou moc, nezahrnovala také vojenské představitele revolučních jednotek a některé autory protipapežských děl. Přesto byl i těmto osobám nakonec povolen návrat pod podmínkou podepsání slibu dobrého chování.²⁸⁰ Ústředním dokumentem celé konference se stalo Memorandum vydané 21. května, ve kterém byla představena „*reorganizace administrativního systému na základě rozšířené místní samosprávy*“.²⁸¹ Memorandum obsahovalo následující body: přijetí světských zástupců do správních a soudních funkcí, vytvoření volených obecních rad a provinční správy složené ze členů volených jednotlivými obcemi, vytvoření centrální junty v Římě, zavedení soudních reforem. Centralizovaná papežská vláda by byla těmito opatřeními potlačena a jednotlivé provincie by tak získaly určitou míru autonomie. Lokální správa by byla částečně svěřena do rukou členů volených obecních rad. Z těch pak měly být vybrány osoby, které by vytvořily provinční rady vykonávající poradní funkci místním papežským zástupcům a formulující lokální potřeby vládě do Říma. Tyto rady měly také volit delegáty do junty, která by se scházela v Římě a jejímž úkolem by byl dohled nad státními financemi. Na základě Memoranda měly být na všechny administrativní a soudní pozice dosazeni lokální necírkevní představitelé a soudnictví mělo být reformováno dle principů obsažených v *Motu Proprio* z roku 1816.²⁸²

Papež téměř se všemi body Memoranda souhlasil, avšak nebyl ochoten schválit dosazení necírkevních osob do vyšších pozic provinční správy, neboť to považoval za začátek sekularizace Papežského státu.²⁸³ Přestože Memorandum z května 1831 bylo nadějným krokem k zavedení reforem a tím i k eliminaci hrozby další revoluce, nepodařilo se tohoto cíle zejména kvůli francouzské nekompromisnosti dosáhnout. Pro Metternicha neúspěch konference znamenal zklamání, v nátlaku na Papežskou vládu k přijetí reforem ale pokračoval i nadále. Ve druhé polovině roku 1831, kdy se situace v *Quattro legazioni* opět stávala kritickou, vynaložil rakouský kancléř veškeré své úsilí pro změnu papežské vnitřní politiky. Věřil, že klíčem k zachování míru v Evropě jsou

²⁸⁰ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 53.

²⁸¹ Vypracování tohoto dokumentu bylo svěřeno pruskému velvyslanci Bunsenovi, jenž od března připravoval plán reforem, a který vytvořil důkladnou studii o podmínkách v Papežském státě s přihlédnutím k historickému vývoji tohoto státu. Tamtéž, s. 58.

²⁸² Memorandum velmocí vydané 21. května 1831. DEL PIANO, s. 343–345.

²⁸³ Lützow Metternichovi, Řím, 21. 5. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

reformy v Papežském státě.²⁸⁴ V rámci těchto snah byl neustále konfrontován s reakčním přístupem státního sekretáře Bernettiho, třebaže Řehoř XVI. zastával umírněný postoj a reformám byl nakloněn. Neschopnost papežské vlády uspokojit své poddané nakonec způsobila, že na podzim roku 1831 vypukly v severních provinciích protesty a nepokoje.²⁸⁵ Stejně jako před několika měsíci nebyla schopna poměry v zemi stabilizovat a na konci ledna 1832 rakouské jednotky opět vstoupily na území Papežského státu.²⁸⁶

5.2 Vývoj v *Quattro legazioni*

Po rakouské okupaci Boloně byla obnovena papežská kontrola a správou *Quattro legazioni* byl pověřen kardinál Oppizzoni, jenž byl jmenován legátem *a latere*. Tuto funkci však nevykonával dlouho, již na konci května – v souvislosti s vydáním Memoranda – byla zahájena reorganizace v severních provinciích a legátství *a latere* bylo zrušeno. Místo toho byly 1. června 1831 jmenováni čtyři pro-legáti, jenž byli pověřeni správou jednotlivých provincií. Významným krokem ve prospěch liberálů bylo přidělení těchto funkcí necírkevním osobám v případě provincie Bologna, Forlì a Ravenna, pouze ve Ferrare byl pro-legátem zvolen představitel církve.²⁸⁷

Na nátlak pařížské vlády byla na diplomatické konferenci v Římě dohodnuta evakuace rakouských jednotek. Ty měly opustit Papežský stát co nejdříve bez ohledu na míru stabilizace poměrů v provinciích. K odchodu Rakušanů z Ancony došlo již v polovině května. Vzápětí Bernetti vydal proklamaci, ve které slíbil, že papež brzy oznámí reformy, které uspokojí veškeré potřeby obyvatel Marche.²⁸⁸ K úplné evakuaci rakouských jednotek došlo v polovině července, kdy poslední oddíly opustily Boloňu.²⁸⁹

²⁸⁴ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 41. Metternichovo úsilí o reformování Papežského státu pokračovalo i v dalších letech, v roce 1832 dokonce vyslal do Říma mantovského prefekta Giuseppe Maria Sebregondiho (vzdělaný a zkušený zastánce reform, znalec italského prostředí), jenž měl papežské vládě pomoci s vytvářením a zaváděním potřebných reform. K Sebregondiho misi viz NADA, Narciso, *Metternich e le riforme nello Stato Pontificio. La missione Sebregondi a Roma (1832–1836)*, Torino 1957; REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 178–200.

²⁸⁵ NATALI, Giovanni (ed.), *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca di Francesco Rangone II. Giugno 1831 – gennaio 1832*, Roma 1936, s. 130, 147, 166–167, 204–206, 211, 224, 228.

²⁸⁶ NATALI, Giovanni (ed.), *Lo Stato Pontificio e l'intervento austro-francese del 1832 nella Cronaca di Francesco Rangone*, Roma 1937; PÁSZTOR, Lajos, *L'intervento austriaco nello Stato Pontificio nel 1832 e i cardinali Albani e Bernetti*. In: Studi Romagnoli 8, 1957, s. 529–595.

²⁸⁷ NATALI, Giovanni, *Bologna dopo la rivoluzione del 1831*, Bologna 1932, s. 3.

²⁸⁸ Proklamace vytištěna v DEL PIANO, s. 280.

²⁸⁹ Proklamace generála Frimonta o odchodu rakouských jednotek, Milán, 12. 7. 1831, KA, AFA, V–XII, Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1791; REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 76.

Odchod rakouských vojáků však způsobil ztrátu papežovy kontroly nad provinciemi. Přestože měl Bernetti za úkol vytvořit papežské jednotky, které by nahradily ty rakouské, nepodařilo se mu tohoto cíle dosáhnout. Několika edikty státní sekretář vyzýval dobrovolníky ke vstupu do papežských služeb, přesto jejich počet nebyl dostatečný.²⁹⁰ Proto když císařské jednotky opustily Papežský stát, byla zodpovědnost za udržení pořádku a klidu v provinciích předána do rukou Bernettim nově vytvořených jednotek nazvaných Občanská stráž (*Guardia Civica*). Problém byl však v tom, že tyto oddíly byly tvořeny stejnými lidmi, kteří byli na konci března odzbrojeni rakouskou armádou. Kontrolu nad provinciemi tak získali účastníci revoluce, v tomto případě ale s pověřením papežské vlády.²⁹¹

Období po odchodu rakouských jednotek v polovině července 1831 do ledna 1832 bylo v *Quattro legazioni* charakterizováno vládou čtyř pro-legátů a kontrolou Občanské stráže. Papežské edikty, vydané v tomto údobí, způsobovaly protesty a nepokoje a prakticky žádný z nich nebyl do konce roku uveden v platnost.²⁹² Liberálním skupinám v provinciích přišly organizační změny stále nedostačující a požadovaly radikálnější kroky k zajištění větší samostatnosti. Například již edikt z 5. července vyvolal v Boloni lidové protesty, změny v něm obsažené totiž měly minimální dopad na organizaci správy a boloňský pro-legát raději odmítl tento edikt vyhlásit kvůli obavě z možného vypuknutí povstání.²⁹³ Nejenže byly odmítány papežské výnosy, ale samotná přítomnost papežských jednotek vyvolávala v provinciích nepokoje.²⁹⁴ Třebaže projevy nespokojenosti byly patrné již krátce po potlačení revoluce, v druhé polovině roku 1831 byl odpor vůči římské vládě v *Quattro legazioni* zcela evidentní. Tyto měsíce byly obdobím protirežimních protestů, výtržností, incidentů a atentátů, navíc „revoluční“ Občanská stráž později začala plnit funkci pravidelné armády.²⁹⁵

²⁹⁰ Odhadovaný počet papežských vojáků v provinciích v polovině července 1831 byl 2650 mužů. Bandiera Frimontovi, Ancona, 10. 7. 1831, KA, AFA, V–XII, Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1791.

²⁹¹ NATALI, Giovanni, *Bologna al tempo della Guardia Civica 1831–1832*, Bologna 1932, s. 4–5. Již během odchodu rakouských jednotek se Lützow obával vypuknutí další revoluce. Lützow Metternichovi, Řím, 10. 7. 1831, HHStA, StK, Rom 40.

²⁹² Provinciím ústupky z Říma nestačily, požadovaly právní autonomii, radikálnější část obyvatelstva dokonce ukončení papežovy světské moci. SORBELLI, Albano, *Opuscoli, stampe alla macchia e fogli volanti riflettenti il pensiero politico italiano 1830–1835*, Firenze 1927, s. 73–75.

²⁹³ NATALI, *La rivoluzione italiana del 1831–1832*, s. 92.

²⁹⁴ Například incident v Rimini 10. července, kdy papežské jednotky pod vedením plukovníka Bentivoglia vstoupily do města. Jejich příchod nebyl obyvateli přijat kladně, došlo i k potyčkám, při kterých bylo zraněno několik osob. V těchto dnech hrozilo, že odpor vůči přítomnosti papežských vojáků přeroste v povstání v celé Romagni. Tamtéž.

²⁹⁵ NATALI, Giovanni, *Bologna al tempo della Guardia Civica* s. 8–9.

Nejenže správa provincií byla svěřena necírkevním pro-legátům (vyjma Ferrary) a udržení pořádku byla pověřena Občanská stráž, ale také administrativní pozice byly často obsazovány liberály, jenž tyto funkce vykonávali během revoluce. Ve skutečnosti tak byla papežská vláda pouze formální, v severních provinciích měla v tomto období jen minimální vliv. Jedinými místy podléhajícími papežské kontrole byla Ferrara, kterou ovládal pro-legát jmenovaný z řad kléru a podporovaný rakouskou posádkou, a Rimini, kde byly koncentrovány papežské jednotky. Bez přítomnosti rakouského vojska a s nepočátnými papežskými jednotkami bylo pro římskou vládu nemožné obnovit kontrolu nad celými *Quattro legazioni*.²⁹⁶

Situace v Papežském státě se stala ještě závažnější, když liberálové začali usilovat o další ústupky ze strany Říma za účelem konsolidace své vlastní moci. Dne 22. srpna se v Boloni sešli pro-legáti tří provincií (Bologna, Forlì, Ravenna), aby společně zformulovali požadavky, které měly být předány papežské vládě. O několik dní později byla do Říma vyslána delegace, která tyto požadavky předložila papeži. Jednalo se především o čtyři body: kompletní vyzbrojení Občanské stráže na papežské náklady; zrušení papežské posádky v Rimini a příslib, že římská vláda nevstoupí se svými jednotkami do *Quattro legazioni*; pozastavení ediktu z 5. července a jeho revize; legislativní a správní reformy odpovídající liberálním principům 19. století.²⁹⁷

Papežská vláda tyto požadavky nemohla akceptovat, neboť by to znamenalo potvrzení autonomie provinciím a tím uznání pouhé nominální svrchovanosti papeže v této oblasti. Přesto Bernetti souhlasil s vyzbrojením Občanské stráže pod podmínkou, že stráž bude označena papežskou vlajkou a insigniemi. Na ukázkou dobré vůle měli liberálové také uvést v platnost edikt z 5. července.²⁹⁸ Delegace s těmito podmínkami souhlasila a považovala tuto shodu jako počátek dialogu mezi papežem a představiteli provincií. Na základě tohoto nadějného vývoje započal státní sekretář během října a listopadu s reformami soudního systému.²⁹⁹ Situace v provinciích však byla v danou chvíli jiná než na konci léta, iniciativu začali přebírat radikálové, pro které zaváděné

²⁹⁶ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 83–84.

²⁹⁷ FABRETTI, Oliverotto, *Il forlivese Anton Francesco Santarelli e la sua missione a Roma nell' agosto-settembre 1831*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 11, 1924, s. 251–254.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 268–274.

²⁹⁹ Bernetti v římské vládě prosadil reformy soudního systému, které zaváděl během října a listopadu. Tyto reformy obsahovaly jmenování necírkevních zástupců do většiny soudních pozic, zrušení zastaralých soudů a vytvoření nových v provinciích s cílem snížit nadměrnou centralizaci soudnictví v Římě, zavedení kontrol jednotlivých soudců a použití italštiny ve většině soudních řízeních (zrušení latiny). REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 87.

změny nebyly dostačující. Ti nepožadovali pouze legislativní, správní či soudní reformy, ale vytvoření shromáždění, které by sestavilo novou vládu pro provincie.³⁰⁰

Radikální liberálové, jenž začínali během podzimu přebírat moc nad provinciemi, byli zpravidla osoby zastávající vyšší funkce v rámci Občanské stráže a aktivně se podílející na únorové revoluci. Díky nim ztroskotala slibná spolupráce mezi provinciemi a římskou vládou, když nepřijali edikt z 5. července a odmítli označení Občanské stráže papežskými znaky. Snahy umírněných liberálů zastavit činnost radikálů byly marné. Dne 24. listopadu na setkání zástupců Stráže z provincií Bologna, Forlì a Romagna v Boloni bylo dohodnuto, že Občanská stráž bude bránit jakýmkoliv případným pohybům papežských jednotek a že bude založeno její sídlo ve Faenze.³⁰¹ V první polovině prosince došlo k dalším setkáním zástupců Stráže, jejichž výsledkem bylo vytvoření požadavků, které byly zaslány římské vládě. Radikálové požadovali amnestii pro všechny účastníky revoluce, systém voleb pro jmenování tří komisí složených z poslanců, jenž vypracují návrh ústavy, úpravu finančního systému.³⁰² V polovině prosince nakonec došlo ke spolupráci umírněných s některými radikály a 25. prosince na setkání v Boloni bylo rozhodnuto, že si jednotlivé provincie zvolí své poslance. Ti pak měli vytvořit Shromáždění, které by dalo vzniknout příslušným orgánům. Ke konci roku tak docházelo k volbám členů Shromáždění, které poprvé zasedlo 2. ledna 1832.³⁰³ Další postup liberálů v zabezpečení reformy a získání autonomie pro provincie však byl znemožněn zásahem papežských jednotek pod vedením kardinála Albaniho.³⁰⁴

Vláda v Římě sledovala události v *Quattro legazioni* s obavami. Uběhlo jen několik měsíců od potlačení revoluce a papežská vláda se ocitla v situaci, kdy hrozilo vypuknutí revoluce další. Bernetti po úspěšné schůzce s lokálními zástupci na počátku září vložil značné úsilí do zavádění soudních reform. Ty však nebyly v provinciích

³⁰⁰ Lützw Metternichovi, Řím, 25. 9. 1831, 10. 11. 1831, 18. 12. 1831, HHStA, StK, Rom 41.

³⁰¹ NATALI, *La rivoluzione italiana del 1831–1832*, s. 98.

³⁰² Tamtéž, s. 98–99.

³⁰³ Tamtéž, s. 99–100.

³⁰⁴ Papežská vláda reagovala na události jmenováním kardinála Albaniho Zmocněncem pro *Quattro legazioni* (*Commissario Straordinario per le Quattro legazioni*). S tímto pověřením Albani shromáždil papežské jednotky v Rimini a vydal se směrem k Boloni. Odpor vůči papežským jednotkám 20. ledna při jejich vstupu do Ceseny byl krvavě potlačen a po obsazení města postupoval Albani se svými muži dál. Dne 23. ledna dorazil do Forlì, kde se setkal s kardinálem Oppizzoniem, jenž ho žádal o umírněný postoj vůči povstalcům. Poté pokračoval Albani směrem k Boloni, kam dorazil 28. ledna, tedy ve stejný den jako Rakušané pod vedením Radeckého. NATALI, Giovanni, *Il cardinale Giuseppe Albani a Bologna. Commissario straordinario per le Quattro legazioni*, Bologna 1933, s. 8–12.

přijaty kladně, na začátku prosince byl dokonce boloňský pro-legát donucen tyto reformy pozastavit.³⁰⁵ Když na přelomu roku došlo k vytvoření Shromáždění, bylo jasné, že provincie již nejsou ve stavu liberálního chaosu, ale že vyjádřily neskrývaný odpor vůči papežské autoritě. Metternich byl o vývoji detailně informován a již na přelomu listopadu a prosince byl přesvědčen, že je třeba proti povstalcům zasáhnout.³⁰⁶ Ačkoli se papežská vláda pokusila se svými jednotkami urovnat situaci v provinciích, nepodařilo se jí tohoto záměru dosáhnout.³⁰⁷ Stejně jako v případě únorové revoluce tak nakonec nebyla schopna situaci sama zvládnout. Nezbyvalo jí tedy nic jiného, než opět požádat o pomoc Rakouské císařství.³⁰⁸

Poté, co rakouský kancléř připravil podmínky pro intervenci na mezinárodním poli, vstoupily rakouské jednotky pod vedením generála Josefa Václava Radeckého 24. ledna 1832 na území Papežského státu a o čtyři dny později triumfálně dorazily do Boloně.³⁰⁹ Tentokrát vláda v Paříži nedopustila, aby rakouská intervence proběhla bez participace Francie. Dne 22. února dorazila francouzská flotila do Ancony a následně Francouzi toto přístavní město obsadili.³¹⁰ Tato okupace však nebyla na rozdíl od rakouské realizována na základě žádosti papežské vlády, a tak byla považována za porušení mezinárodního práva a kritizována nejen v diplomatických kruzích v celé Evropě.³¹¹ Francie později podmínila stažení svých jednotek z Ancony odchodem Rakušanů z Boloně.³¹² Přestože se Metternich snažil, aby rakouská okupace trvala co nejkratší dobu, pacifikace provincií se nepodařilo ani během několika měsíců dosáhnout. Již na podzim bylo všem účastníkům jasné, že odchod rakouských jednotek udržujících klid v provinciích není možné realizovat bez rizika obnovení nepokojů.³¹³ K evakuaci francouzských a rakouských vojáků z Papežského státu tak do konce roku

³⁰⁵ NATALI, *La rivoluzione italiana del 1831–1832*, s. 98; REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 87–88.

³⁰⁶ Metternich Lützowovi, Vídeň, 2. 12. 1831, HHStA, StK, Rom 42.

³⁰⁷ Albaniho jednotky místo uklidnění situace v provinciích dosáhly úplného opaku. Postup papežských jednotek k Boloni byl doprovázen rabováním obchodů a domů, a mnoha zraněnými v řadách obyvatelstva. REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 101–102.

³⁰⁸ Řehoř XVI. Františkovi I., Řím, 2. 1. 1832, HHStA, StK, Rom 47; ENGEL-JANOSI, s. 208–210.

³⁰⁹ Radecký Hardeggovi, Boloňa, 28. 1. 1832, KA, AFA, I–III, Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1792.

³¹⁰ FALASCHI, Francesca, *L'occupazione francese di Ancona del 1832*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 15, 1928, s. 118–121; ŠEDIVÝ, Miroslav, *Francouzská okupace Ancony v roce 1832 a její ohlas v Evropě*. In: *Moderní dějiny* 24, 2016, 2, s. 74–75.

³¹¹ ŠEDIVÝ, *Francouzská okupace Ancony*, s. 75–88.

³¹² GISCI, Maria, *Un episodio della rivalità franco-austriaca nello Stato Pontificio*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 18, 1931, s. 414.

³¹³ REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 225.

nedošlo, a ani v dalších letech nenastaly podmínky, které by odchod jednotek umožnily. Ve skutečnosti dvojí okupace trvala až do roku 1838.³¹⁴

5.3 Revoluce v kontextu *Risorgimenta*

Revoluce v Papežském státě roku 1831 ovlivnila nejen lokální dění ve střední Itálii a měla dopad na vývoj mezinárodních vztahů, ale její vliv je zřetelný také v rámci snah o osvobozenou a sjednocenou Itálii. V období před vypuknutím revoluce byl prakticky celý Apeninský poloostrov pokryt sítí tajných společností a liberálních skupin, a severní provincie Papežského státu nebyly výjimkou.³¹⁵ Právě na tyto společnosti či skupiny byla více či méně napojena značná část účastníků revoluce, nebo s nimi byla přinejmenším spojována. V tomto případě se jednalo především o osoby zastávající nižší správní pozice, velitele a členy Národní stráže či radikální mládež.³¹⁶ Hlavní osobnosti revoluce, přestože některé udržovaly s tajnými společnostmi styky, se od těchto většinou distancovaly. Byly to zpravidla osoby, které zastávaly správní či jiné funkce v rámci Cisalpinské republiky, později Italské republiky a poté ve službách Italského království. Ty po potlačení revoluce opustily Papežský stát a utekly do Francie či Velké Británie, kde navázaly styky s italskými exulanty a spolupracovaly s nimi v rámci snahy o vytvoření nezávislé Itálie.³¹⁷

V tomto úsilí tyto osoby pokračovaly během revolučních let 1848–1849, kdy byly politicky aktivní, a některé z nich v roce 1849 zastávaly funkce ve vládě Římské republiky.³¹⁸ Některé mladší osobnosti revoluce se dožily sjednocení Itálie v roce 1861 a poté vykonávaly službu v italské vládě.³¹⁹ Velký vliv v rámci šíření liberálních myšlenek

³¹⁴ Lützw Metternichovi, Řím, 8. 11. 1838, 1. 12. 1838, HHStA, StK, Rom 81; GAVELLI, Mirtide, SANGIORGI, Otello, *L'aquila su San Petronio. Esercito austriaco e società bolognese 1814–1859*, Bologna 1995, s. 14–15; REINERMAN, *Austria and the Papacy II*, s. 323; WOLFRAM, Fritz, *Besetzung und Räumung Ankonas durch Frankreich 1832–1838*, nevydaná dizertační práce, Universität Wien 1930, s. 152–153.

³¹⁵ Viz druhá kapitola.

³¹⁶ Členem karbonářského hnutí byl například policejní ředitel v Boloni a pozdější ministr policie ve vládě Spojených italských provincií Pio Sarti nebo Filippo Canuti, advokát a vyslanec boloňské Prozatímní vlády v Castelfranco. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 35–36.

³¹⁷ Ve službách Napoleona sloužili například Pier Damiano Armandi, Cesare Bianchetti, Vincenzo Cristini (sekretář Prozatímní vlády v Boloni), Emidio Gandolfi, Giuseppe Grabinski, Carlo Pepoli, Giuseppe Sercognani, Giovanni Vicini, Antonio Zanolini. Většina těchto osobností se věnovala italské otázce také v exilu, například Carlo Pepoli spolupracoval s Giuseppe Mazzinim na vydávání periodika *Il Tribuno*. SORBELLI, *Libro dei compromessi*, s. 76.

³¹⁸ Armandi spolupracoval s prozatímní vládou Republiky Svatého Marka (1848–1849), Pepoli vykonával v letech 1848–1849 funkci komisaře pro civilní a vojenské síly, poté působil jako generální inspektor Papežského státu. Tamtéž.

³¹⁹ Například Pepoli se stal senátorem ve vládě Italského království. Tamtéž.

měla soukromá škola Paola Costy, jedné z hlavních osobností revoluce, ve které bylo vychováno několik budoucích postav *Risorgimenta*.³²⁰ Nejdůležitější z nich byl Marco Minghetti, liberální politik usilující o zavedení ústavy v Papežském státě, jenž byl později v rámci sjednocené Itálie jmenován ministrem financí a dvakrát zvolen ministerským předsedou.³²¹

Spojené italské provincie byly vytvořeny sjednocením několika provincií pod jednu vládu, která byla ochotna později jednat o rozšíření této unie o další státy. Vznik této republiky tak byl počátkem snah o sjednocení alespoň několika italských států. Pokud by rozšíření bylo dosaženo, došlo by k vytvoření účinné bariéry vůči vlivu cizích mocností, především pak Rakouska, jehož působení na Apeninském poloostrově bylo považováno za největší překážku k dosažení sjednocené Itálie.³²² Vznik Spojených italských provincií nakonec byl jen jedním z několika pokusů v době předbřeznové, které měly za cíl vytvoření jednotného italského státu.³²³

Kapitulací revolucionářů na konci března 1831 snaha o ukončení papežské světské moci neskončila. Přestože byla po potlačení revoluce kontrola Svatého stolce obnovena, s odchodem rakouských jednotek ztratila římská vláda prostředek k udržení své moci v provinciích, a tak *de facto* vládu převzali zvolení pro-legáti nezávislí na Římu. Na začátku roku 1832 došlo k otevřené vzpouře proti papeži, kterou ukončila druhá rakouská intervence. Pobyt rakouských jednotek trval až do roku 1838, proto byla činnost italských liberálů a vlastenců v letech 1832–1838 v Papežském státě potlačena. Až ve 40. letech došlo k obnově pokusů o liberalizaci společnosti – jednalo se například o protirežimní spiknutí v Savignu v létě roku 1843 nebo o zářijové povstání v Rimini roku 1845.³²⁴

Zejména vzpoura v Rimini z roku 1845 byla ovlivněna událostmi z roku 1831. Povstalci tehdy přijali za své myšlenky obsažené ve spisu *Manifest obyvatelstva*

³²⁰ Školu Paola Costy navštěvovali například Cesare Mattei, Carlo Montanari, Caterina Franceschi Ferrucci. Tamtéž, s. 39.

³²¹ MINGHETTI, Marco, *Miei ricordi*, Torino 1888, s. 43–47.

³²² Viz Projekt Prozatímní konfederace, Boloňa, 8. 2. 1831, PÁSZTOR, PIRRI, s. 151–154; RATH, John R., *The Carbonari. Their Origins, Initiation Rites, and Aims*. In: *The American Historical Review* 69, 1964, 2, s. 366.

³²³ Další pokusy o sjednocení států na Apeninském poloostrově byly například Miskeyho plán využití osobních ambic Františka IV. Modenského k vytvoření jednotného italského království (viz třetí kapitola) nebo plán Ferdinanda II. Neapolsko-Sicilského pro vytvoření italského svazu v roce 1833, viz ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich and the Italian League Myth in 1833*. In: *Prague Papers on the History of International Relations* 2015, 2, s. 7–15.

³²⁴ MARCELLI, s. 21–22.

Římského státu vládcům a národům Evropy (Manifesto delle Popolazioni dello Stato Romano ai Principi ed ai popoli dell'Europa), známý též jako *Manifest z Rimini*, jehož autorem byl italský lékař, historik a politik Luigi Carlo Farini. Farini v tomto spisu mimo jiné volal po reformách obsažených v *Motu Propriu* z roku 1816, popsal události let 1831–1832 a připomenul reformy obsažené v Memorandu z května 1831. Požadoval důsledné plnění těchto závazků, odmítl politiku slibů a vyžadoval změny v systému vlády a správě provincií. Revoluci roku 1831 popsal jako nenásilné vyjádření vůle lidu, které však nebylo papežskou vládou akceptováno. Tento dokument, ve kterém Farini popsal žalostnou situaci obyvatel v Papežském státě, přilákal pozornost evropských politiků.³²⁵ *Manifest z Rimini* však nebyl jediným spisem, který poukazoval na mizerné podmínky v Papežském státě. Ještě v témže roce navštívil Romagnu piemontský politik Massimo D'Azeglio, jenž o rok později vydal na základě událostí v Rimini pamflet *O nedávných událostech v Romagni (Degli ultimi casi di Romagna)*, ve kterém představil podmínky nezbytné pro vytvoření liberální společnosti v Papežském státě.³²⁶

Revoluce v Papežském státě ovlivnila také program exulantů usilujících o sjednocenou a nezávislou Itálii. Události v únoru a březnu roku 1831 pro ně znamenaly další krok v boji za vysněný italský stát. Největší hodnotu měl v tomto směru spis *Noc v Rimini roku 1831 (Una notte di Rimini nel 1831)* připomínající bitvu u Rimini 25. března 1831, jehož autorem byl Giuseppe Mazzini, jedna z klíčových osobností italského *Risorgimenta*. Tento spis se stal jeho první politickou prací a představil v něm svůj program na podporu vzniku Itálie. Pod vlivem událostí let 1831–1832 Mazzini dospěl k závěru, že Italové jsou schopni se postavit starému režimu a osvobodit se od cizí nadvlády, a že k tomuto nepotřebují pomoc cizí mocnosti a mohou se spolehnout jen sami na sebe. Byl přesvědčen, že i malé události mohou způsobit kolaps vlády a že společnými silami je možno bojovat proti Rakouskému císařství a nakonec ho i porazit.³²⁷ Na základě těchto myšlenek založil ještě v roce 1831 hnutí *Mladá Itálie (La Giovine Italia)*, které se stalo hlavním prvkem italských národně-osvobozeneckých snah ve 30. a 40. letech 19. století.³²⁸

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ D'Azeglio doufal, že se smrtí Řehoře XVI. dojde ke změně papežské politiky. Třebaže při konkláve roku 1846 byl zvolen umírněný papež Pius IX., Piovy liberální tendence byly na základě zkušenosti z revoluce roku 1848 nakonec potlačeny. BERKELEY, George Fitz-Hardinge, *Italy in the Making 1815–1846*, Cambridge 1968, s. 107.

³²⁷ MAZZINI, Giuseppe, *Una notte di Rimini nel 1831*, Firenze 1849, s. 7–18.

³²⁸ PATRIARCA, Silvana, RIALI, Lucy, *The Risorgimento Revisited. Nationalism and Culture in Nineteenth-Century Italy*, London 2012, s. 79–91.

6 Závěr

Podobně jako povstání v Neapolsku roku 1820 bylo důsledkem vyhlášení ústavy ve Španělsku, byla i revoluce v Papežském státě, Parmě a Modeně o jedenáct let později nepochybně důsledkem změny politického režimu ve Francii v důsledku Červencové revoluce. Protože tyto tři italské státy představovaly zaostalejší část Itálie, vypukla revoluce právě v těchto zemích. V případě Papežského státu byl tento stav výsledkem vývoje v postnapoleonském období. Neúspěch Consalviho reform z roku 1816, které měly přinést liberalizaci státní správy, a silná reakční politika Lva XII. v letech 1823–1829 způsobily, že Papežský stát byl na počátku 30. let 19. století zemí s nejkonzervativnějším řízením na Apeninském poloostrově. V této zoufalé situaci byl přechod k liberálnějšímu režimu ve Francii dostatečným impulsem pro liberální opozici k vyjádření své nespokojenosti s papežskou vládou. Odpor vůči Římu byl nejsilnější v té části Papežského státu, která byla Napoleonem I. inkorporována do Italského království, tedy v provinciích Bologna, Ferrara, Forlì a Romagna a oblastech Marche a Umbrie. Tyto části ztratily po obnově papežství v roce 1815 a následné centralizaci moci své výsady a právo na spolurozhodování, veškeré inovace zavedené na tomto území za francouzské nadvlády byly během 20. let zrušeny. Revoluci lze proto považovat za požadavek obyvatel Papežského státu na navrácení již jednou získaných práv a kompetencí. Toto tvrzení dokazuje také fakt, že hlavními představiteli revoluce byly zpravidla osoby, které v rámci Italského království zastávaly správní či jiné funkce.

Po mnoha letech útlaku ze strany papežské vlády nastala pro liberály vhodná příležitost právě na počátku 30. let, kdy se francouzského trůnu ujal „král barikád“ Ludvík Filip a po smrti Pia VIII. nastalo období *sede vacante*. Papežská konkláve byla vždy obdobím nestability, provázené zvýšeným rizikem vypuknutí povstání či jiných projevů nespokojenosti s vládou v Římě, dlouhá volba papeže ze zimy roku 1830–1831 pro ni nakonec znamenala katastrofu – zapůsobila totiž jako katalyzátor pro revoluční skupiny. K demonstracím sice docházelo již od srpna 1830, ale až neschopnost kardinálů zvolit novou hlavu církve a vypuknutí povstání v sousední Modeně se staly pro radikály v provinciích podnětem pro vyjádření svého dlouholetého odporu vůči papežské vládě – byli to především boloňští studenti a mládež, kteří jako první zažehli revoluční plamen. Vytvořená Prozatímní komise měla stabilizovat poměry v Boloni a zabránit vzniku anarchie, ta však využila situace a vyhlásila odtržení provincie od

Papežského státu. Revoluční vlády přebraly postupně kontrolu téměř ve všech větších městech Papežského státu a posléze z iniciativy Prozatímní vlády v Boloni, která si po celou dobu udržela vůdčí roli v revolučním hnutí a byla přirozeným centrem revolucionářů, vznikla nová republika Spojených italských provincií.

Absolutní vláda a nezávislost vůči Papežskému státu byly potvrzeny existencí ústavy, samostatně fungujícím vládním aparátem složeným z jednotlivých orgánů, vytvořením Národní stráže, novými provinčními prapory s trikolórou, svobodným tiskem nepodléhajícím papežské cenzuře, nevyplácením daní papežské vládě a vlastní samosprávou jednotlivých provincií. Orgány státní správy sice byly soustředěny v hlavním městě Boloni, ale provincie měly jistou míru autonomie a prostřednictvím volených zástupců se podílely na procesu rozhodování – tyto podmínky před vypuknutím revoluce neexistovaly.

Přestože liberální vláda měla širokou podporu mezi obyvatelstvem, musela po celou dobu revoluce čelit dvěma skupinám: na jedné straně stoupencům radikálních změn, kteří požadovali okamžité ukončení papežovy světské moci, na straně druhé papeži loajální části obyvatel, která revoluční události považovala za útok na hlavu katolické církve. Proto revoluční vláda nikdy nevěřila lidu a spoléhala se pouze na diplomacii a právní argumentaci, kterou si chtěla zajistit uznání své existence. Ani jeden z pokusů o navázání diplomatických vztahů však nebyl úspěšný a krátká existence republiky neumožnila v tomto úsilí pokračovat. Spojené italské provincie tak nakonec nebyly uznány žádným evropským státem. V kontrastu k této snaze je zdrženlivost, jakou zachovávala boloňská vláda k té revoluční v Modeně. V tomto případě je zcela očividný respekt vlády v Boloni k principu neintervence, který byl vyhlášen francouzskou vládou o rok dříve. Přitom bližší spolupráci Boloně s Modenou – a případně také s Parmou – mohlo být dosaženo většího tlaku na ostatní italské státy a zároveň na evropské mocnosti. Striktní dodržování principu neintervence ze strany Prozatímní vlády v Boloni ale způsobilo roztržičnost revolučních států, čímž bylo revoluční hnutí odsouzeno k zániku. Malé italské státy totiž neměly šanci prosadit své zájmy na šachovnici tehdejší evropské diplomacie, obzvláště v době, kdy bylo italské území diplomatickým bojištěm mezi Francií a Rakouskem.

Ani jedna z těchto velmocí sice nebyla ochotna vstoupit kvůli vnitřním záležitostem Papežského státu do válečného stavu, přesto se každá z nich snažila všemi

prostředky eliminovat vliv té druhé na poloostrově. Papežský stát byl, stejně jako vévodství Modena a Parma, bezprostředním sousedem Rakouského císařství, a tak Metternich, jenž po celé období strávené ve službách vídeňského dvora razantně bojoval proti revolucím, nemohl události v těchto státech přehlížet. Ačkoli rakouská správa Lombardska-Benátska byla nejlepší v celé Itálii, stále hrozilo, že se revoluce přelije i do této části Apeninského poloostrova. Revoluce se ale i přes toto nebezpečí nikdy nestala hlavní starostí rakouského kancléře – tou byl vždy postoj evropských mocností a míra rizika vypuknutí všeobecné války, jejíž vzplanutí nehodlal v žádném případě dopustit.

Jestliže únor byl svědkem bleskového rozšíření revoluce, vyhlášení prozatímní ústavy a vzniku nové republiky, pak březen byl již pouhou stagnací revoluce. Přestože Boloňští na začátku března radostně oslavovali úspěchy nové vlády, rakouské vojsko bylo v daný moment již na postupu k hranicím Papežského státu. Papežská vláda nikdy nebyla schopna udržovat velkou armádu, navíc když se po vypuknutí revoluce většina příslušníků papežských jednotek dobrovolně přidala k revoluční Provinční stráž, bylo pro římskou vládu zcela nemožné se s nastalou situací vypořádat. Nezbyvalo jí tedy nic jiného než požádat o vojenskou podporu právě Rakousko, se kterým udržovalo od Vídeňského kongresu přátelské vztahy a které bylo ochotno se ve vnitřních záležitostech Papežského státu angažovat. Samotná intervence pak proběhla jen s minimálním odporem a během necelého měsíce se Rakousku podařilo nejen stabilizovat situaci ve střední Itálii, ale také zvýšit svůj vliv v Římě. Této skutečnosti se Metternich snažil využít v rámci svého úsilí o prosazení apolitických reforem v Papežském státě, ale ani tváří v tvář vnitropolitické krizi nebyla římská vláda ochotna přistoupit na reformování papežské správy. Reakční křídlo kardinálů, takzvaní *Zelanti*, bylo stále příliš vlivné a papežova snaha o zavedení změn nebyla dostatečná.

Z hlediska zlepšení životních podmínek obyvatel tak revoluce nepřinesla prakticky žádné změny. Přestože měsíce následující po potlačení revoluce byly charakterizovány reformním úsilím Státního sekretáře, pro obyvatele provincií nebylo dostatečné a za necelý rok se znovu uchýlilo k vyjádření protipapežského odporu. I tentokrát Rakousko vyslalo své oddíly a Francie, ve snaze vyvážit rakouský vliv, vyslala vlastní expediční sbor do Ancony. Je tedy jasně zřetelná souvislost mezi těmito dvěma událostmi. Navíc francouzské a rakouské jednotky zůstaly na území Církevního

státu až do konce roku 1838, což samozřejmě mělo jistý vliv na vývoj v okupovaném regionu.

Ačkoli primárním důvodem vypuknutí revoluce v Papežském státě roku 1831 nebyla snaha o vytvoření jednotného italského státu, je nesporné, že vznik Spojených italských provincií byl sjednocením části italského území. Na rozdíl od předchozích let k tomu nyní došlo na základě rozhodnutí lidu, nikoliv v kuloárech evropských dvorů či na kongresech evropských mocností. Tento čin se stal vážným narušením takzvaného „vídeňského“ uspořádání, které nejenže mělo dopad na evropské mezinárodní vztahy, ale také – a zde lze pouze souhlasit s názorem Šedivého – v konečném důsledku spolu s událostmi roku 1832 otřáslo důvěrou nejen italských vládnoucích elit ve stabilitu evropského státního systému.³²⁹

Bezpečně lze také tvrdit, že revoluce měla určitý vliv v rámci vývoje italského *Risorgimenta*. Se změnou politických poměrů ve Francii vzrostly naděje italských vlastenců na vytvoření jednotného národního státu. Avšak byla to právě Francie, která měla svůj podíl na neúspěchu revoluce, neboť odmítla poskytnout italským revolucionářům podporu. Na základě událostí let 1831–1832 bylo v Papežském státě vytvořeno podhoubí, které v následujících necelých třiceti letech bylo oporou v boji za vznik italského národního státu. Právě počátek 30. let vnímám jako moment, kdy došlo k zahájení snah o politickou jednotu Italů, zejména v souvislosti se založením Mladé Itálie Giuseppe Mazzinim. Toto období považují za konec tajných setkání karbonářů a za začátek jasného politického programu italských vlastenců. Ten od této doby obsahoval nejen požadavek sjednocení všech italských států, ale také – a právě v tomto vidím hlavní význam rakouské intervence v roce 1831 a rakousko-francouzského vměšování o rok později – nezbytnost odstranění vlivu evropských mocností z Apeninského poloostrova. Rakouské intervence v letech 1831–1832 a rakouský útlak v Papežském státě ve 30. letech se později stanou jednou ze zbraní italských politiků v boji za sjednocenou Itálii.

O skutečnosti, že se papežská vláda nepoučila z vývoje v letech 1831–1832 a nedošlo ke změně životních podmínek v Papežském státě během dalších třiceti let, vypovídá proces sjednocování Itálie na přelomu 50. a 60. let 19. století. Tehdy se obyvatelé té části Papežského státu, která byla v roce 1831 v rukou revolucionářů,

³²⁹ ŠEDIVÝ, Miroslav, *Italy in the European States System of the Pre-March Period. Some Reflections*. In: *West Bohemian Historical Review* 5, 2015, 2, s. 78.

v referendu raději vyslovili o odtržení od Říma a pro připojení k Sardinskému království, zatímco papeži věrná oblast *Lazio* a samotné hlavní město bylo k Italskému království připojeno až v roce 1870.³³⁰ Ačkoli revoluce roku 1831 – neboli „revoluce čtyřicet čtyř dní“, jak je dnes v Boloni lidově nazývána – nakonec nepřinesla obyvatelstvu liberálnější vládu, byla významným pokusem o nastolení demokracie v Papežském státě.

³³⁰ PROCACCI, *Dějiny*, s. 272.

7 Seznam pramenů a literatury

7.1 Nevydané prameny

Archivio di Stato di Bologna

Polizia Pontificia, Protocollo Riservato 15, 17.

Polizia Pontificia, Protocollo Generale 23.

Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien

Staatenabteilungen, Italienische Staaten, Modena 1714–1860, Diplomatische Korrespondenz Modena 5.

Staatenabteilungen, Italienische Staaten, Rom Staatskanzlei 1806–1860, Rom 37, 38, 40, 41, 42, 43, 47, 81

Kriegsarchiv, Wien

Alte Feldakten, Hauptreihe, I–IV Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1790.

Alte Feldakten, Hauptreihe, V–XII Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1791.

Alte Feldakten, Hauptreihe, I–III Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1792.

7.2 Vydané prameny

ENGEL-JANOSI, Friedrich (ed.), *Die politische Korrespondenz der Päpste mit den österreichischen Kaisern 1804–1918*, Wien 1964.

MAZZINI, Giuseppe, *Una notte di Rimini nel 1831*, Firenze 1849.

MINGHETTI, Marco, *Miei ricordi*, Torino 1888.

NATALI, Giovanni (ed.), *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca di Francesco Rangone I*, Roma 1935.

NATALI, Giovanni (ed.), *La rivoluzione del 1831 nella Cronaca di Francesco Rangone*

II, Roma 1936.

NATALI, Giovanni (ed.), *Lo Stato Pontificio e l'intervento austro-francese del 1832 nella Cronaca di Francesco Rangone*, Roma 1937.

PÁSZTOR, Lajos, PIRRI, Pietro (ed.), *L'archivio dei governi provvisori di Bologna e delle Provincie Unite del 1831*, Città del Vaticano 1956.

PROCACCI, Giuliano (ed.), *Le relazioni diplomatiche fra lo Stato Pontificio e la Francia. 2. serie 1830–1848*, Roma 1962.

7.3 Letteratura

BALZANI, Roberto, *Fra due rivoluzioni. Citta e cittadini a Imola dal 1797 al 1831*, Imola 1998.

BENEDETTO, Ernesto, *La Toscana nel 1831 e gli ultimi giorni di Pietro Colletta*. In *Rassegna storica del Risorgimento* 22, 1935, s. 452–494.

BERKELEY, George Fitz-Hardinge, *Italy in the Making 1815–1846*, Cambridge 1932.

BOTTONI, Girolamo, *La rivoluzione di Rimini nel 1831*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 4, 1917, s. 327–378.

COMANDINI, Alfredo, *Cospirazioni di Romagna e Bologna nelle memorie di Federico Comandini*, Bologna 1899.

DARDANO, Pietro, *Diario dei Conclavi del 1829 e del 1830–31*, Firenze 1879.

DE BENEDICTIS, Angela, *Militari apparenti. La Guardia Civica di Bologna per lo statuto fondamentale fra monarchia pontificia e cittadinanza*. In: ROMANO, Andrea (ed.), *Atti del convegno internazionale Fra Cadice e Palermo. Nazione, Rivoluzione, Costituzione: rappresentanza politica, forme di governo, libertà garantite*, Palermo 2005, s. 1–16.

DEL PIANO, Rina, *Roma e la rivoluzione del 1831*, Imola 1931.

DITO, Oreste, *Massoneria, Carboneria ed altre società segrete*, Torino, Roma 1905.

DUBY, Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, Praha 2003.

- FABRETTI, Oliverotto, *Il forlivese Anton Francesco Santarelli e la sua missione a Roma nell' agosto-settembre 1831*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 11, 1924, s. 249–332.
- FACCHINI, Cesare, *La capitolazione d'Ancona del 1831*, Bologna 1884.
- FAHRMEIR, Andreas, *Europa zwischen Restauration, Reform und Revolution 1815–1850*, München 2012.
- FAHRMEIR, Andreas, *Revolutionen und Reformen. Europa 1789 – 1850*, München 2010.
- FALASCHI, Francesca, *L'occupazione francese di Ancona del 1832*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 15, 1928, s. 118–142.
- FARINI, Luigi Carlo, *Lo stato romano dall'anno 1815 al 1850*, Torino 1850–1853.
- FISCHER, Engelbert Lorenz, *Cardinal Consalvi. Lebens- und Charakterbild des grossen Ministers Papst Pius' VII.*, Mainz 1899.
- GAVELLI, Mirtide, SANGIORGI, Otello, *L'aquila su San Petronio. Esercito austriaco e società bolognese 1814–1859*, Bologna 1995.
- GISCI, Maria, *Un episodio della rivalità franco-austriaca nello Stato Pontificio*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 18, 1931, s. 365–447.
- GRANDI, Taddeo, *Ciro Menotti e i suoi compagni. Le vicende politiche del 1821 e 1831 in Modena*, Bologna 1880.
- HUGHES, Steven, *Fear and Loathing in Bologna and Rome. The Papal Police in Perspective*. In: *Journal of Social History* 21, 1987, 1, s. 97–116.
- KISSINGER, Henry, *Obnovení světového řádu. Metternich, Castlereagh a otázka míru 1812–1822*, Boston 1973.
- LEONI, Giulio Davide, *Giornalismo bolognese nel febbraio-marzo 1831*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 19, 1932, s. 111–115.
- LEWANSKI, Riccardo Casimiro, *Il generale Grabinski e le insurrezioni del 1831 a Varsavia e a Bologna*, Bologna 1982.

- LIBURDI, Enrico, *I prigionieri politici marchigiani e romagnoli rinchiusi nel Forte di S. Leo, con particolare riguardo ai reclusi del 1831–1832*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 19, 1932, s. 179–197.
- MARCELLI, Umberto, *Le vicende politiche*. In: GAVELLI, Mirtide, TAROZZI, Fiorenza (ed.), *Negli anni della Restaurazione*, Bologna 2000, s. 9–26.
- MARCHI, Adele Vittoria, *Volti e figure del ducato di Maria Luigia (1816–1847)*, Milano 1991.
- MORELLI, Emilia, *La politica estera di Tommaso Bernetti, segretario di stato di Gregorio XVI.*, Roma 1953.
- NADA, Narciso, *L'Austria e la questione romana dalla Rivoluzione di Luglio alla fine della Conferenza diplomatica romana. Agosto 1830 – luglio 1831*, Torino 1953.
- NADA, Narciso, *Metternich e le riforme nello Stato Pontificio. La missione Sebregondi a Roma (1832–1836)*, Torino 1957.
- NATALI, Giovanni, *Bologna al tempo della Guardia Civica 1831–1832*, Bologna 1932.
- NATALI, Giovanni, *Bologna dopo la rivoluzione del 1831*, Bologna 1932.
- NATALI, Giovanni, *Il cardinale Carlo Oppizzoni, legato a latere per le Quattro legazioni*, Bologna 1931.
- NATALI, Giovanni, *Il cardinale Giuseppe Albani a Bologna. Commissario straordinario per le Quattro legazioni*, Bologna 1933.
- NATALI, Giovanni, *La rivoluzione italiana del 1831–1832 e le sue immediate conseguenze*, Bologna 1956.
- PÁSZTOR, Lajos, *L'intervento austriaco nello Stato Pontificio nel 1832 e i cardinali Albani e Bernetti*. In: *Studi Romagnoli* 8, 1957, s. 529–595.
- PATRIARCA, Silvana, RIALI, Lucy, *The Risorgimento Revisited. Nationalism and Culture in Nineteenth-Century Italy*, London 2012.
- PETROCCHI, Massimo, *La restaurazione romana 1815–1823*, Firenze 1943.
- PETROCCHI, Massimo, *La Restaurazione, il Cardinale Consalvi e la riforma del 1816*,

Firenze 1941.

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 2007.

QUINTAVALLE, Ferruccio, *Un mese di rivoluzione in Ferrara*, Bologna 1900.

RATH, John R., *The Carbonari. Their Origins, Initiation Rites, and Aims*. In: *The American Historical Review* 69, 1964, 2, s. 353–370.

REINERMAN, Alan J., *An Unnatural 'Natural Alliance'. Metternich, Palmerston, and the Reform of the Papal States 1831–1832*. In: *The International History Review* 10, 1988, 4, s. 541–558.

REINERMAN, Alan J., *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Between Conflict and Cooperation 1809–1830*, Washington, D.C. 1979.

REINERMAN, Alan J., *Austria and the Papacy in the Age of Metternich. Revolution and Reaction 1830–1838*, Washington, D.C. 1989.

REINERMAN, Alan J., *Metternich and Reform. The Case of the Papal State 1814–1848*. In: *The Journal of Modern History* 42, 1970, 4, s. 524–548.

REINERMAN, Alan J., *Metternich and the Papal Condemnation of the Carbonari 1821*. In: *The Catholic Historical Review* 54, 1968, 1, s. 55–69.

REINERMAN, Alan J., *Metternich, the Powers, and the 1831 Italian Crisis*. In: *Central European History* 10, 1977, 3, s. 206–219.

REINERMAN, Alan J., *The Concert Baffled. The Roman Conference of 1831 and the Reforms of the Papal State*. In: *The International History Review* 5, 1983, 1, s. 20–38.

SFORZA, Giovanni, *Ciro Menotti e il Duca di Modena*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 5, 1918, s. 618–668.

SFORZA, Giovanni, *La rivoluzione del 1831 nel Ducato di Modena. Studi e documenti*, Roma, Milano 1909.

SFORZA, Giovanni, *Le trame di Enrico Misley e di Francesco IV*. In: *Rassegna storica del Risorgimento* 4, 1917, s. 409–457.

SCHROEDER, Paul W., *The Transformation of European Politics 1763–1848*, Oxford

1994.

SKED, Alan, *Metternich a Rakousko. Pokus o hodnocení*, Brno 2014.

SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika 1648–1914*, Praha 1999.

SMITH, Denis Mack, *The Making of Italy 1796–1870*, New York, Evanston, London 1968.

SORBELLI, Albano, *L'università di Bologna e la rivoluzione del 1831*, Imola 1926.

SORBELLI, Albano, *Libro dei compromessi politici nella rivoluzione del 1831–1832*, Roma 1935.

SORBELLI, Albano, *Opuscoli, stampe alla macchia e fogli volanti riflettenti il pensiero politico italiano 1830–1835*, Firenze 1927.

STRAUS, Hannah Alice, *The Attitude of the Congress of Vienna toward Nationalism in Germany, Italy, and Poland*, New York 1949.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Francouzská okupace Ancony v roce 1832 a její ohlas v Evropě*. In: *Moderní dějiny* 24, 2016, 2, s. 73–95.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Italy in the European States System of the Pre-March Period. Some Reflections*. In: *West Bohemian Historical Review* 5, 2015, 2, s. 75–90.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich and the Italian League Myth in 1833*. In: *Prague Papers on the History of International Relations* 2015, 2, s. 7–15.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternichovo Rakousko a Itálie. Mezi mýtem a realitou*. In: *Historický obzor* 26, 2015, 11–12, s. 255–260.

TAROZZI, Fiorenza, GAVELLI, Mirtide, *La Legione Pallade. Studenti e professori dell'Ateneo bolognese nella rivoluzione del 1831*. In: PEPE, Luigi, *Universitari italiani nel Risorgimento*, Bologna 2002, s. 41–57.

VIDAL, César, *Louis-Philippe, Metternich et la crise italienne de 1831–1832*, Paris 1931.

WEBSTER, Charles Kingsley, *The Congress of Vienna 1814–1815*, London 1919.

WOLFRAM, Fritz, *Besetzung und Räumung Ankonas durch Frankreich 1832–1838*, nevydaná dizertační práce, Universität Wien 1930.

ZAMA, Piero, *La marcia su Roma del 1831. Il generale Sercognani*, Milano 1931.

ZANOLINI, Antonio, *La rivoluzione avvenuta nello Stato romano l'anno 1831. Narrazione storica*, Bologna 1878.

8 Resumé

The period from the end of the Napoleonic wars in 1815 to the revolutionary year of 1848 was characterized by a stable peace in Western and Central Europe, where there was no larger military conflict. Even though the political system created at the Congress of Vienna did not allow any disturbance in the balance of power, there were several crisis situations in this era that posed a threat to European peace. One of these moments was the outbreak of the July Revolution in France in 1830 and the rise of Louis Philip. These events have had a strong response across Europe - except Belgium, where the revolution ended in the formation of an independent Belgian state, also affected Poland, Italy and Germany. On the Apennine peninsula, on which a number of independent Italian states were found in the Pre-March period (1815–1848), the revolutions broke out in Modena, Parma and the Papal States. Because Italy had been considered by Austria as one of the main areas of interest, the Austrian Chancellor Metternich could not allow any changes on the peninsula that would disturb the existing balance of power.

The aim of this Master's thesis is the reconstruction and analysis of the events in February and March of 1831 in the Papal States, taking into account developments in other Italian states and with regard to international constellation in this period. The greatest attention is paid to the outbreak of the revolution in the Papal States and the formation of the United Italian Provinces, but there is also interest in the Austrian military intervention which ended the existence of this revolutionary state. To achieve a high-quality analysis of revolutionary events, account must be taken of the development of the Papal States before and after 1831, as well as the context of the period and the Italian *Risorgimento*.

The revolution in the Papal States, Parma and Modena was undoubtedly the result of a change in the political regime in France after the July Revolution. Because these three Italian states represented the backward part of Italy, the revolution broke out in these countries. In the case of the Papal States, these poor conditions were the result of post-Napoleonic development. The failure of the Consalvi's reforms to bring about the liberalization of the state administration in 1816 and the strong reactionary policy of Leo XII in 1823–1829 caused the Papal States to be the most conservative state on the Apennine peninsula in the early 1830s. In this desperate situation, the transition to a

more liberal regime in France was a sufficient impetus for a liberal opposition to express its dissatisfaction with the Papal government.

Absolute independence from the Papal government was confirmed by the existence of the constitution, separately functioning government apparatus composed of the various bodies, the creation of the National Guard, the new provincial flag with tricolor, a free press (no Papal censorship), no paying taxes to the Papal government and the self-government of individual provinces. Although the liberal government had broad support among the population, it had to confront two groups during the revolution: on the one hand, the supporters of radical changes demanding an immediate end to the Pope's temporal power, on the other hand to the Pope loyal population who considered the revolutionary events an attack on the head of the Catholic Church. That is why the revolutionary government has never put its trust in the people and relied only on the diplomacy and legal arguments that would ensure the recognition of its existence.

However, none of the attempts to establish diplomatic relations was successful and the short existence of the Republic did not allow this effort to continue. Thus the United Italian Provinces were not eventually recognized by any European state. In contrast to this effort is the Bologna government's restraint, which maintained to the revolutionary government in Modena. In this case, the Bologna government's respect for the principle of non-intervention, which was announced by the French government a year earlier, is quite obvious. But closer cooperation between Bologna and Modena – and possibly Parma as well – could put more pressure on other Italian states and at the same time on European powers. Strict adherence to the principle of non-intervention by the Provisional Government in Bologna, however, has caused the fragmentation of the revolutionary states, causing the revolutionary movement to be condemned to extinction. The small Italian states did not have the chance to assert their interests on the chessboard of the then European diplomacy, especially at the time when the Italian territory was a diplomatic battlefield between France and Austria.

If February witnessed the rapid expansion of the revolution, the promulgation of the provisional constitution, and the emergence of the new republic, March was a mere stagnation of the revolution. Although the Bolognese in the beginning of March gladly celebrated the successes of the new government, the Austrian army was at that moment already on the way to the border of the Papal States. The intervention took place only

with minimal resistance and in less than a month Austria managed not only to stabilize the situation in Central Italy but also to increase its influence in Rome. Metternich sought to use this influence within his efforts to promote apolitical reforms in the Papal States, but even in the face of an internal political crisis, the Roman government was unwilling to reform the Papal administration. The reactionary wing of the cardinals, the so-called *Zelanti*, was still too influential, and the Pope's attempt to introduce reforms was not sufficient.

In terms of improving the living conditions of the population, the revolution brought virtually no changes. Although the months following the suppression of the revolution were characterized by the reform efforts of the State Secretary, the inhabitants of provinces were not satisfied and in less than a year resorted to expressing anti-Papal resistance. Austria again sent its troops and France, in an effort to counterbalance the influence of Austria, sent its own expeditionary forces to the Papal town of Ancona. In addition, the French and Austrian troops remained in the territory of the Papal States until the end of 1838, which of course had some influence on the development in the occupied region. The Austrian interventions in 1831–1832 and the Austrian oppression in the Papal States in the 1830s become later one of the weapons of Italian politicians in the struggle for united Italy.

9 Příloha

1. Erb Spojených italských provincií

2. Vlajka Spojených italských provincií v barvách italské trikolóry

3. Osobnosti revoluce

- Giovanni Vicini
- Cesare Bianchetti
- Paolo Costa
- Carlo Pepoli
- Francesco Orioli
- Giuseppe Sercognani
- Carlo Zucchi

4. Příslušník Národní stráže (1831)

5. Představitelé papežské vlády

- Řehoř XVI.
- Tommaso Bernetti
- Giovanni Antonio Benvenuti

6. Johann Maria Philipp Frimont

7. Protirakouský pouliční nápis, Boloňa 1831

8. Mapa postupu revolučního vojska proti Římu

9. Mapa průběhu rakouské vojenské intervence

1. Erb Spojených italských provincií

Zdroj:
<http://www.storiaememoriadibologna.it/la-rivoluzione-del-1831-345-evento>.

2. Vlajka Spojených italských provincií v barvách italské trikolóry

Zdroj:
<http://www.storiaememoriadibologna.it/la-rivoluzionedel-1831-345-evento>.

3. Osobnosti revoluce

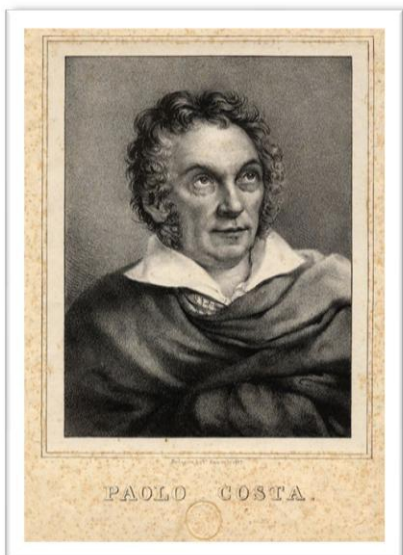
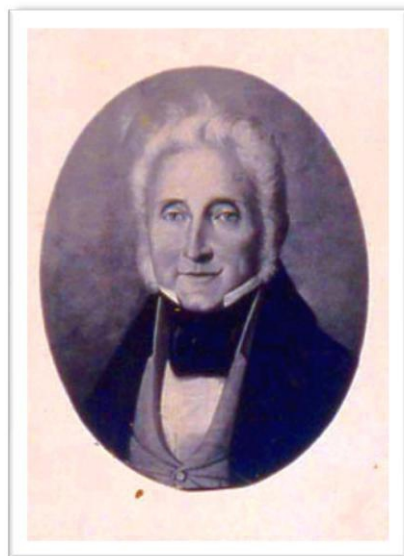

Giovanni Vicini

Zdroj:
https://it.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Vicini#/media/File:Giovanni_Vicini.JPG.

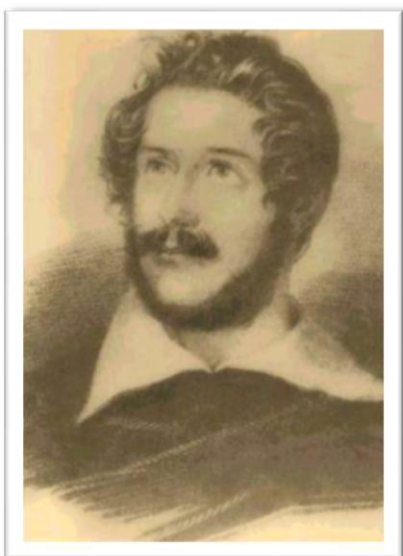
Cesare Bianchetti

Zdroj:
<http://www.storiaememoriadibologna.it/18-agosto-1848-340-evento>.

Paolo Costa

Zdroj:
<http://www.storiaememoriadibologna.it/la-legione-pallade-349-evento>.

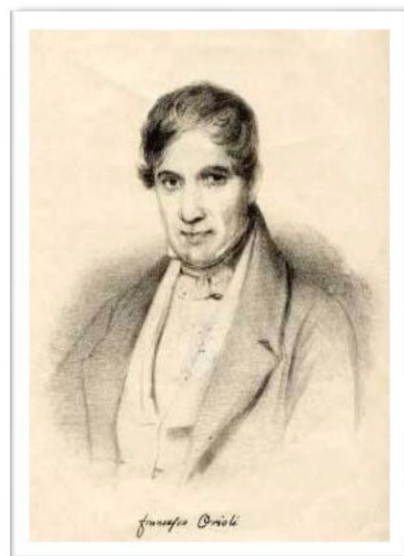

Carlo Pepoli

Zdroj:
<http://www.storiaememoriadibologna.it/pepoli-carlo-481619-persona>.

Francesco Orioli

Zdroj:
https://it.wikipedia.org/wiki/Francesco_Orioli#/media/File:Francesco_Orioli.jpg.

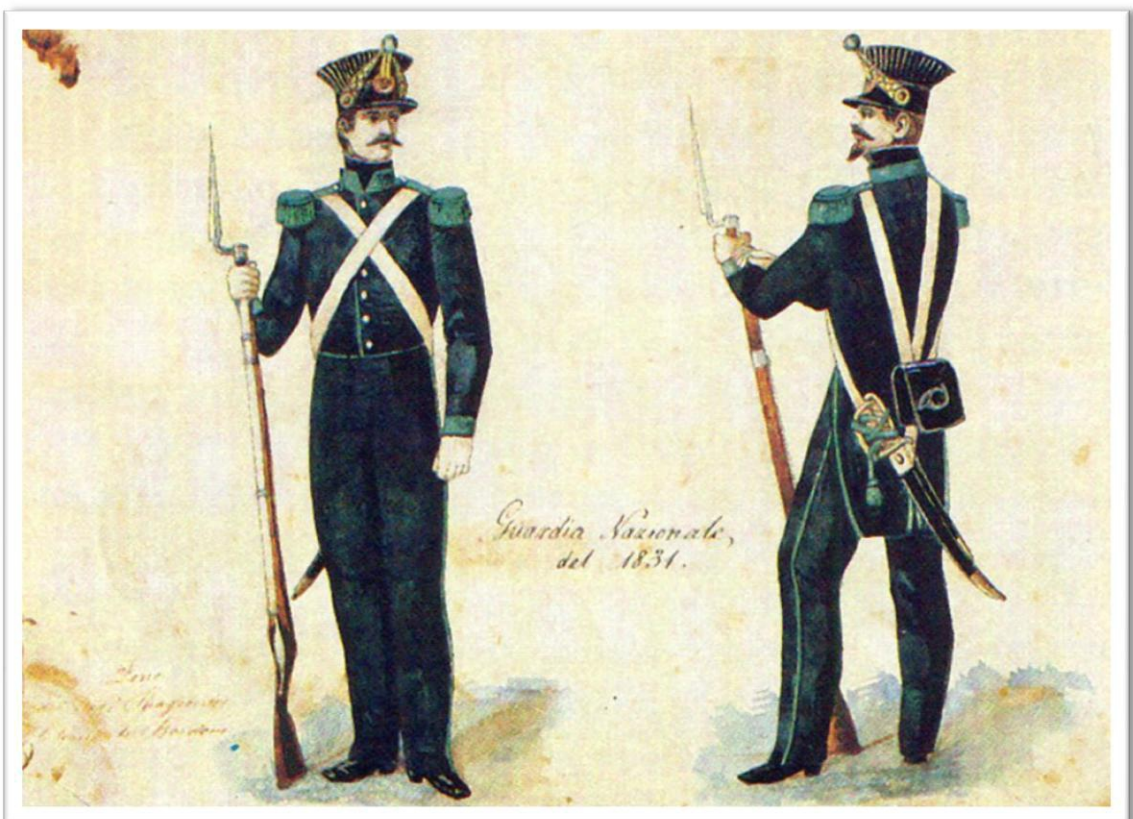
Giuseppe Sercognani

Zdroj:
<http://www.storiaememoriadibologna.it/la-rivoluzione-del-1831-345-evento>.

Carlo Zucchi

Zdroj:
https://it.wikipedia.org/wiki/Carlo_Zucchi#/media/File:Ritratto_del_generale_Carlo_Zucchi.jpg.

4. Příslušník Národní stráže (1831)

Zdroj: <http://www.storiaememoriadibologna.it/la-guardia-nazionale-a-bologna-334-evento>.

5. Představitelé papežské vlády

Řehoř XVI.

Zdroj:

https://it.wikipedia.org/wiki/Papa_Gregorio_XVI#/media/File:Gregory_XVI.jpg.

Tommaso Bernetti

Zdroj:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tommaso_Bernetti.JPG.

Giovanni Antonio Benvenuti

Zdroj:

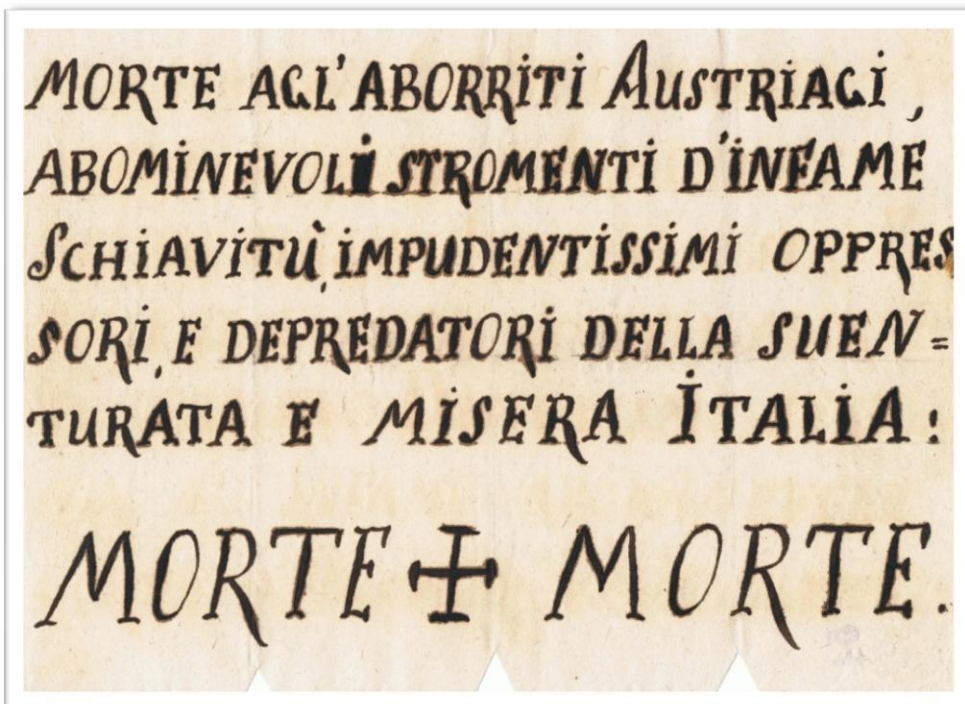
https://it.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Antonio_Benvenuti#/media/File:Podesti_ritratto_del_cardinale_Benvenuti.JPG.

6. Johann Maria Philipp Frimont

Zdroj:

https://it.wikipedia.org/wiki/Johann_Maria_Philipp_Frimont#/media/File:Johann_Maria_Philipp_Frimont.png.

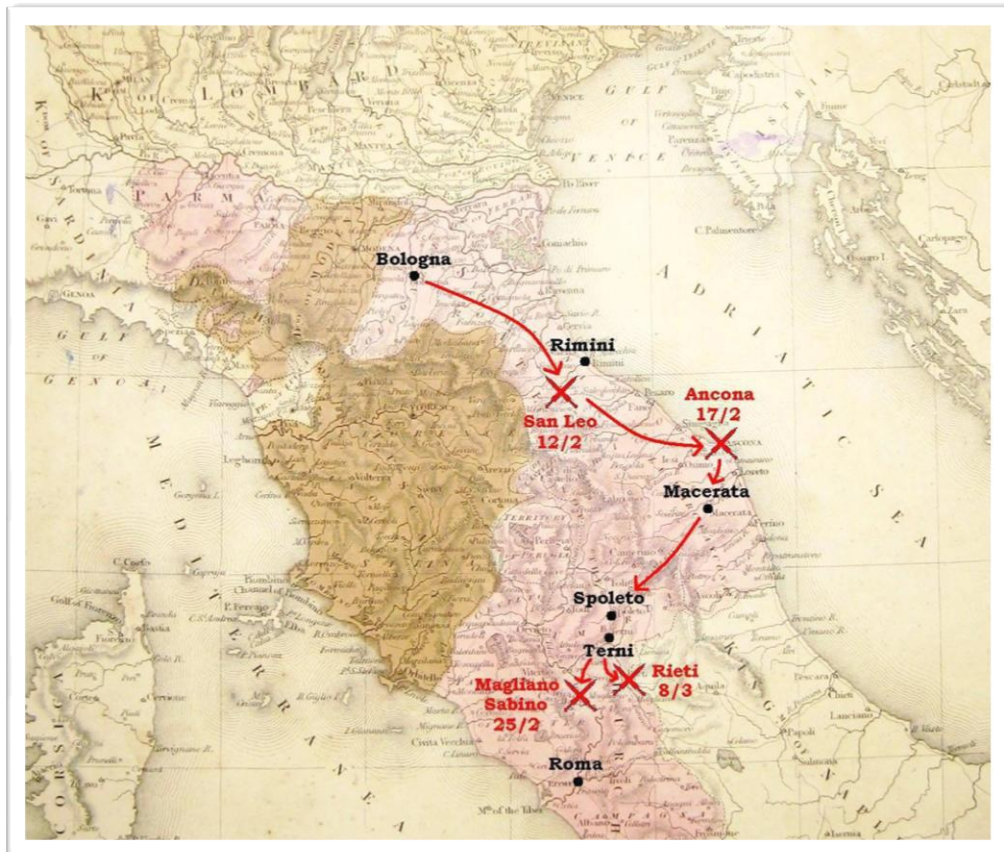
7. Protirakouský pouliční nápis, Boloňa 1831

„Smrt odporným Rakušanům, sprostým zprostředkovatelům hanebného otroctví, nestydatým utlačovatelům, a plenitelům nešťastné a ubohé Itálie!

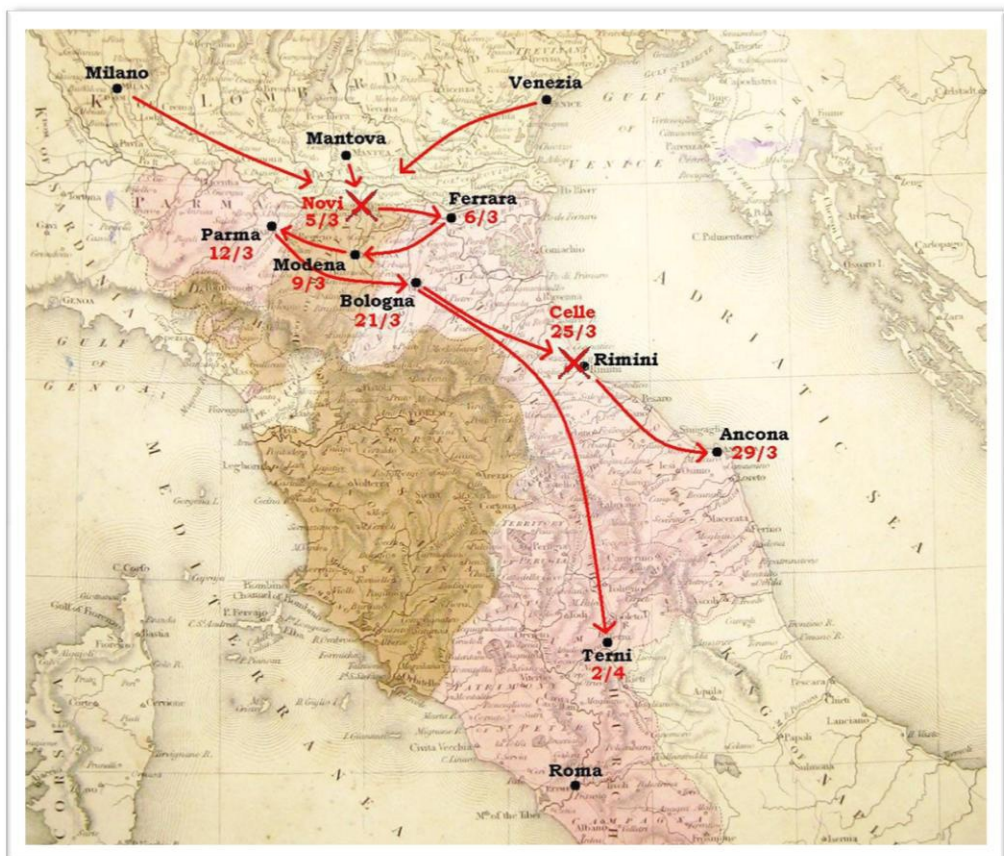
Smrt! Smrt!“

Zdroj:

Wien, Kriegsarchiv, AFA, V–XII, Okkupation in Modena, Parma und in den Legationen 1791.

8. Mapa postupu revolučního vojska proti Římu

9. Mapa průběhu rakouské vojenské intervence